

**TC
RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**8-10 YAŞ ÇOCUKLARIN KARIYER GELİŞİMLERİNİN
İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Dilek SUYABATMAZ

**Danışman
Doç. Dr. İrfan Nihan DEMİREL**

**RİZE
2022**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalında, Doç. Dr. İrfan Nihan DEMİREL danışmanlığında, Dilek SUYABATMAZ tarafından hazırlanan “8-10 Yaş Çocukların Kariyer Gelişimlerinin İncelenmesi” adlı bu tez çalışması, 19/09/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Unvanı, Adı SOYADI

İmza

Başkan : Doç. Dr. Kerem COŞKUN

Üye : Doç. Dr. Seher YARAR KAPTAN

Üye : Doç. Dr. İrfan Nihan DEMİREL

ETİK BEYAN

Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “8-10 Yaş Çocukların Kariyer Gelişimlerinin İncelenmesi” adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

19 /09/2022

Dilek SUYABATMAZ

ÖN SÖZ

İlkokul çağındaki çocukların kariyer gelişimlerine yönelik ihtiyaçlarını tespit etmek, kariyer gelişimi süreçlerinde kendilerini tanıma çabalarını, mesleklere yönelik ilgi ve meraklarını, gelecekleriyle ilgili kurdukları hayallerini destekleyici ve yönlendirici uygulamalar hazırlayabilmek açısından önemlidir. Çocukların kariyer gelişimlerine yönelik ilkökul düzeyinde yapılan çalışmalara yeterli düzeyde rastlanmamaktadır. Bu nedenle araştırmanın, bu konuda alan yazına önemli düzeyde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma süreci boyunca her an yanımda olduğunu hissettiren, her tökezlediğimde elimi tutan, anlayışı ve sabrıyla kendisine hayran bıraktıran saygıdeğer akademik danışmanım Doç. Dr. İrfan Nihan DEMİREL'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen tüm öğrenci ve öğretmenlerine, tez yazım sürecinde beni yüreklendirmeyi ihmal etmeyen, gönülden desteklerini hep hissettiğim Denizciler İlkokulu'nda birlikte çalıştığım öğretmen arkadaşlarıma, sonsuz sabır ve anlayışları ile sırtımı yasladığım başta değerli eşim Kadir SUYABATMAZ olmak üzere tüm aileme içtenlikle teşekkür ederim.

Dilek SUYABATMAZ

2022/RİZE

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN.....	I
ÖN SÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET.....	VII
ABSTRACT.....	VIII
KISALTMALAR	IX
TABLolar LİSTESİ	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
GİRİŞ.....	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
1.1. Kariyer Kavramı	9
1.2. Kariyer Gelişimi	10
1.3. Super'ın Yaşam Boyu Yaşam Alanı Kuramı	13
1.3.1. Büyüme Dönemi.....	13
1.3.2. Araştırma (Keşfetme) Dönemi	14
1.3.3. Yerleşme Dönemi.....	14
1.3.4. Sürdürme Dönemi	15
1.3.5. Çöküş (Geri Çekilme) Dönemi	15
1.4. Super'ın Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli.....	15
1.4.1. Merak.....	17
1.4.2. Araştırma.....	17
1.4.3. Bilgi	17
1.4.4. Anahtar Figür	18
1.4.5. İlgi.....	19
1.4.6. Denetim Odağı	19
1.4.7. Zaman Perspektifi.....	19
1.4.8. Benlik Kavramı	20
1.4.9. Planlama.....	20

1.5. Türkiye’de ve Yurt Dışında Çocuklukta Kariyer Gelişimi Araştırmaları.....	20
1.5.1. Türkiye’de Yapılan Çocuklukta Kariyer Gelişimi Araştırmaları.....	20
1.5.2. Yurt Dışında Yapılan Çocuklukta Kariyer Gelişimi Araştırmaları.....	25
2. YÖNTEM	28
2.1. Araştırmanın Modeli	28
2.2. Çalışma Grubu	29
2.3. Veri toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci	34
2.3.1. Çocuklar için Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ).....	34
2.3.2. Resim (Uygulama) Çalışmaları	35
2.4. Verilerin Analizi	35
2.4.1. Nicel Verilerin Analizi.....	35
2.4.2. Nitel Verilerin Analizi	37
2.5. Bulgular	38
2.5.1. Araştırmanın Nicel Boyutundan Elde Edilen Bulgular	38
2.5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	38
2.5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	40
2.5.2. Araştırmanın Nitel Boyutundan Elde Edilen Bulgular	42
2.5.2.1. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	43
2.5.2.1.1. Güvenlik Kavramı ile İlgili Kullanılan İkonlara İlişkin Bulgular.....	43
2.5.2.1.2. Sağlık Kavramı ile İlgili Kullanılan İkonlara İlişkin Bulgular....	46
2.5.2.1.3. Eğitim Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular	49
2.5.2.1.4. Spor Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular	51
2.5.2.1.5. Sanat Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular	53
2.5.2.1.6. Bilim ve Mühendislik Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular	55
2.5.2.1.7. Serbest Meslek Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular	57
2.5.2.1.8. Resimlerde Kullanılan Diğer İkonlara İlişkin Bulgular	59
3. SONUÇ VE TARTIŞMA	61
3.1. Sonuç ve Tartışma.....	61
3.2. Öneriler.....	66
KAYNAKÇA.....	68

EKLER	80
ETİK KURUL KARARI	100

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : Temel Eğitim

Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Doç. Dr. İrfan Nihan DEMİREL

Hazırlayan : Dilek SUYABATMAZ

Yıl : 2022

Sayfa Sayısı : 112

ÖZET

8-10 YAŞ ÇOCUKLARIN KARIYER GELİŞİMLERİNİN İNCELENMESİ

Araştırmanın amacı 8-10 yaş çocukların kariyer gelişimlerini incelemektir. Karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan paralel desen yaklaşımıyla yürütülmüş olan bu çalışma, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Rize merkez ilçesinde yer alan resmi bir ilkokulda öğrenim gören üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel verilerini toplamak için Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği (ÇKGÖ), nitel verileri toplamak için ise öğrencilerin uygulama (resim) çalışmaları kullanılmıştır. Verilerin toplanması aşamasında önce öğrencilere “Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği” uygulanmış, sonrasında “*Bir zaman makinesinin içinde olduğunuzu hayal edin. Zaman makinesi sizi alıp yirmi yıl sonraya götürüyor. Büyümüş, meslek sahibi olmuş, iş yerinizde çalışıyorsunuz. Seçtiğiniz mesleği anlatan bir resim çizin*” komutu verilerek, mesleki tercihlerini anlatan bir resim yapmaları istenmiştir. Nicel verilerin analizinde t testi, nitel verilerin analizinde ise göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda 8-10 yaş aralığındaki çocukların kariyer gelişimlerine yönelik algılarının tam olarak gelişmediği, mesleki tercihlerini kendi ilgi alanları doğrultusunda şekillendirme yetisi kazanamadıkları, mesleki profil açısından kendilerini yeterince tanımadıkları görülmüştür. Bu bağlamda çocukların kariyer gelişimlerini küçük yaşlardan itibaren destekleyecek uygulamalara ilkokul müfredatında daha fazla yer verilmesi ve kariyer danışmanlığı uygulamalarında kullanılan envanterlerin ilkokul düzeyine uyarlamalarının sağlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kariyer, Kariyer gelişimi, İlkokul döneminde kariyer gelişimi

Recep Tayyip Erdogan University Institute of Graduate Studies

Department : Basic Education

Thesis Type : Master Thesis

Supervisor : Associate Professor İrfan Nihan DEMİREL

Author : Dilek SUYABATMAZ

Year : 2022

Pages :112

ABSTRACT

EXAMINING THE CAREER DEVELOPMENT OF CHILDREN AGED 8-10

The aim of the research is to examine the career development of children aged 8-10. This study, which was carried out with the parallel design approach converging from the mixed method research designs, was carried out with third and fourth grade students studying in an official primary school in the central district of Rize in the 2019-2020 academic year. The Career Development Scale for Children was used to collect the quantitative data of the research, and the students' practice (picture) studies were used to collect the qualitative data. During the data collection phase, the "Career Development Scale for Children" Was applied to the students first, and then *"Imagine you are in a time machine. The time machine takes you twenty years into the future. You have grown up, have a job and are working at your workplace. Draw a picture describing your chosen profession"* was given the command and they were asked to take a picture describing their professional preferences. The t test was used in the analysis of quantitative data, and the semiotic analysis method was used in the analysis of qualitative data. As a result of the research, it was seen that the perceptions of the children between the ages of 8-10 regarding their career development were not fully developed, they could not gain the ability to shape their professional preferences in line with their own interests, and they did not know themselves enough in terms of their professional profile. In this context, it is recommended that applications that will support the career development of children from an early age be included more in the primary school curriculum and that the inventories used in career counseling applications are adapted to the primary school level.

Keywords: Career, Career development, Career development in primary school

KISALTMALAR

akt.	: Aktaran
ÇKGÖ	: Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği
E	: Erkek
ed	: Editör
K	: Kadın
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
N	: Veri Sayısı
P	: Anlamlılık Düzeyi
Ss	: Standart Sapma
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurulu
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyet ve Yaş Değişkenine Göre Demografik Özellikleri.....	30
Tablo 2. Çalışma Grubunun Anne ve Baba Mesleki Statülerine İlişkin Bilgiler	30
Tablo 3. Çalışma Grubunun Anne ve Baba Öğrenim Düzeylerine İlişkin Bilgiler ..	31
Tablo 4. Öğrencilerin Kariyer Gelişimlerine Yönelik Sınıf, Kazanım, Ünite İlişkisi	33
Tablo 5. Kariyer Gelişim Puanlarına Ait Betimsel İstatistik Değerleri.....	36
Tablo 6. Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği Puan Aralığı.....	36
Tablo 7. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Kariyer Gelişimi Ölçeği Puanlarının t Testi Sonuçları	38
Tablo 8. Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Kariyer Gelişimi Ölçeği Puanlarının	40
Tablo 9. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Güvenlik” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları.....	43
Tablo 10. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Sağlık” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları.....	46
Tablo 11. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Eğitim” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları.....	49
Tablo 12. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde “Spor” Kavramı ile İlgili Kullandıkları İkonlara Göre Dağılımları	51
Tablo 13. 8-10 Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Sanat” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları	53
Tablo 14. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Bilim ve Mühendislik” Kavramları ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları	55
Tablo 15. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Serbest Meslek” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları	57
Tablo 16. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları Diğer İkonlara Göre Dağılımları.....	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Super'in Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli.....	16
Şekil 2. Yakınsayan Paralel Desen Tasarımı Süreci.....	29

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

İlkokul çağı, çocukların duysal ve bilişsel yönden hızlı bir gelişim içerisinde oldukları bir dönemdir. Bu dönemde çocukların çevreleri ile etkileşimleri artmakta ve buna bağlı olarak düşünme süreçleri çevrelerinde gözlemledikleri gerçek olaylardan etkilenmektedir (Senemoğlu, 2005,s.51). Bu dönemde bireyler temel eğitimlerini almakla birlikte gündelik hayatlarında kullanacakları bilgi ve becerileri geliştirmektedir (Can, 2012). Okul çağı çocuğu giderek duygu ve düşüncelerinin farkına varmaya başlamaktadır. Zaman açısından geçmiş, şimdi ve gelecek kavramlarını daha iyi anlamaktadır (Yavuzer, 2000, s.20). Çevresindeki nesne, kavram ve olaylara karşı oldukça ilgilidir. Gözlem yapar, sorular sorar, neden-sonuç ilişkisi kurmaya çalışır. Çevresinde karşılaştığı problemlere çözüm yolları ararken yeteneklerini keşfetmeye başlar. Bunun yanı sıra çevresindeki insanların farklı ilgi, merak ve uğraşları olduğunu fark eder. Çevresinde gördüğü insanlar ile kendisi arasında özdeşim kurar. Çevresindeki insanların mesleklerini rol model olarak onlarla ilgili hayaller kurar (Ültanır, 2014). İlkokul çağındaki çocuklar; gelecekteki kariyerlerine yönelik kararlar vermeye başlar (Beale ve Williams, 2000). Daha somut bir biçimde mesleklerin görev ve sorumluluklarına odaklanır ve meslekler için gerekli beceriler konusunda gerçekçi görüşler geliştirirler (Howard ve Walsh, 2011). Bu dönem bireylerin kendilerini tanıdığı, kendilerine güven duymaya başladığı, benlik tasarımı ve öz denetimlerini geliştirdiği bir karakter gelişim dönemidir (Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan 2009).

Super'ın (1990) yaşam boyu öğrenme yaklaşımına göre kariyer gelişimi dönemler halinde gerçekleşir. 4-14 yaş aralığını kapsayan büyüme evresinde çocuklarda meslek kavramı oluşmaya başlar, çevresindeki farklı mesleklerin farkına vararak, mesleklerle ilgili hayal kurmaya başlarlar (Eryılmaz ve Mutlu, 2017). Bu durum kişiye özel olmakla birlikte cinsiyet, etnik köken, yetenek, kişilik,

sosyoekonomik durum, aile, coğrafya ve fırsat gibi faktörlerin tümü, bireyin kariyer gelişiminde farklı şekillerde rol oynar (Kosine ve Lewis, 2008). Ginzberg (1951 akt. Işık, 2014)'e göre ilkokul dönemindeki çocukların mesleki kararlarının gerçekte bir ilgisi yoktur. Bunun nedeni çocukların meslekleri yeterince tanımamaları ve mesleklerin yükümlülükleriyle ilgili yeterince bilgi sahibi olmamalarıdır. Bu nedenle bireylerin kariyer gelişim süreçlerini sağlıklı bir şekilde geçirebilmeleri için Super'in (1990) da önerdiği gibi konu ile ilgili araştırma yapma, öğrenme merakı, meslekler hakkında bilgi edinme, plan yapma, ilgileri, benliği ve içsel denetimi geliştirme, gelecek perspektifi geliştirme gibi tutum, davranış ve yetkinliklere sahip olmaları gerekmektedir.

Super'in teorisinin temelinde yaşam evreleri, mesleki görevler ve benlik kavramı yer almaktadır (Patton ve McMahon, 2006). Bu nedenle Super (1990), çocukluk kariyer gelişim modelinin dokuz boyutundaki davranışları kazanabilen çocukların sağlıklı kararlar verebilecek bilgi ve becerilere sahip olacağını, bu sayede sosyal sorunları çözmede daha başarılı olacaklarını öne sürmektedir. Bu bağlamda ülkemiz ilk ve ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimlerini zenginleştirmek için karar verme ve problem çözme becerisine sahip olmalarının oldukça gerekli ve önemli olduğu görülmektedir. Çocukluk çağında oluşan bu algı, tutum ve değerlerin, kariyer gelişim sürecinde bireyi yönlendirici etkisi bulunmaktadır (Yeşilyaprak, 1997). Super ve Erikson, çocukluk dönemindeki kariyer gelişimi ile ilgili deneyimlenen yaşantıların, çocukların kariyer gelişim sürecinde kendilerini tanımalarına yönelik çabalarının desteklenmesinin, sonraki dönemlerde kariyer gelişimine önemli faydalarının olduğunu belirtmektedirler (Akt. Bacanlı ve Sürücü, 2011; Yaylacı, 2007).

Super'e göre (Akt. Gothard, Mignot, Offer, ve Ruff, 2001), kariyer gelişimi sürecinde ilkokul çağındaki bir bireyin yerine getirmesi gereken kariyer geliştirme görevi, kariyer olgunluğu olarak adlandırılan kariyer farkındalığının kazanılmasıdır. Zunker (2006), kariyer bilincinin temel eğitim düzeyinde sağlanması gereken bir kariyer olgunluğu olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla da temel eğitim düzeyinde bireyin okul performansı, meslek ve kariyer seçimi arasında kurduğu ilişki kendini tanıması ve farkında olması noktasında genel hedefe ulaşmaya yönelik olumlu bir tutum geliştirmesi bakımından önemlidir (Aprinal, Yusuf, Iswari ve Afdal, 2021).

Nitekim temel eğitim döneminde kariyer etkinliklerinin yürütülmesinin temel amacı, öğrencilerin ileride yapacakları meslekleri seçmelerini sağlamak değil, öğrencilerin hangi alanlara yatkınlıkları olduğunu anlamalarını, kendilerini tanımalarını ve gerçekçi seçimler yapmalarını sağlamaktır. Bireylerin yeteneklerini fark etmeleri ve buna göre seçimler yapmaları oldukça karmaşık bir süreçtir. İlgi ve yetenekler, sosyoekonomik düzey, değerler, ihtiyaçlar gibi psikolojik faktörler ve cinsiyet rolü gibi sosyal faktörlerin tümü bu davranışın oluşmasında ve gelişmesinde rol oynar (Kuzgun, 2009).

Erken dönemde kariyer müdahalesi, tüm öğrencilerin gelecekteki kariyer seçeneklerini zenginleştirmeyi ve akademik başarıyı artırmayı amaçlayan sosyal aktiviteyi teşvik etmeleri için ideal bir ortam sağlar (Schultheiss, Palma ve Manzi, 2005). Bu açıdan bakıldığında ilk ve ortaokul dönemi, bireylerin kariyerlerine yönelik karar vermelerine ilişkin tutum ve davranışların kazanıldığı ve kariyer karar verme becerisine ilişkin inançların geliştiği dönemdir. Creed, Patton ve Prideaux (2007) özellikle ergenlik öncesi çocukların iş dünyası ve benlik kavramı hakkında bilgi toplayıp bu alanlarda bilgilerini geliştirmelerini önermektedirler. Kılıç ve Zorbaz (2021), Osborn ve Baggerly (2004), Yüksel-Şahin (2016) yaptıkları çalışmalarda ilkokullarda sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenler tarafından uygulanan programlarda kariyer bilinci geliştirme hizmetlerine öncelik verilmediğini ortaya koymuştur. Oysaki Super'ın "Yaşam Boyu Yaşam Alanı" kuramı bağlamında baktığımızda sınıf ve rehber öğretmenlerinin kariyer gelişimini desteklemeye yönelik çalışmalarının okul öncesi dönemden itibaren başlaması gerekmektedir.

Küçük yaşlardan itibaren kariyer bilinç ve farkındalığı çocukların sağlıklı bilişsel, sosyal, fiziksel ve duygusal gelişimleri açısından önem arz etmektedir. Nitekim çocuklar büyüyüp geliştikçe, yaşadıkları deneyim ve tecrübelerle bağlı olarak ilgi alanları da gelişmekte, gözlem yolu ile yakın çevrelerindeki kişilerin mesleki rollerini benimsemekte ve kendi yetilerini fark ederek sahip oldukları becerilerden nasıl yararlanacaklarını öğrenmektedirler (Super, 1980). Bu nedenle çocukların ileriki dönemlerde sağlıklı bir kariyer seçim süreci geçirebilmeleri için kendilerini tanımaları, güçlü ve zayıf yönlerinin farkına varmaları, ilgi ve becerilerini fark etmeleri gerekmektedir. Bu düşünceden hareketle araştırmada 8-10 yaş çocukların kariyer gelişimlerine yönelik algılarının ne düzeyde olduğu tespit

edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda 8-10 yaş çocukların mesleki tercihlerini kendi ilgi alanları doğrultusunda ve merak duydukları meslekler üzerinden nasıl değerlendirdikleri, mesleki profil açısından yönelimlerinin ne düzeyde olduğu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Temel eğitim döneminde çocukların okulda ve okul dışında yaptıkları etkinlikler onların kariyer gelişimlerini temsil etmektedir. Çünkü çocuklar, bu etkinlikler aracılığıyla kendilerine ve mesleklere karşı bir bakış açısı geliştirmektedirler (Niles ve Harris-Bowlsbey 2013). Çocukların sağlıklı bir benlik algısı ve mesleklere yönelik doğru bir bakış açısı oluşturabilmesi için gelecekle ilgilenmeye başlama, kendi yaşamları üzerinde kontrolünün olduğunu bilme ve bu yöndeki kontrolünü artırma, okuldaki ve okul dışı etkinliklerde başarılı olabileceğine dair yetkinlik inancına sahip olma, başarıya ve sağlıklı bir benlik kavramı oluşturmaya götürecek tutumlara ve çalışma becerilerine sahip olma gibi kariyer gelişim görevlerini yerine getirmesi gerekmektedir (Super 1990). Orta çocukluk döneminde (7-12 yaş) bireylerin başarmaları gereken bir takım kariyer gelişim görevleri bulunmaktadır. Niles ve Harris-Bowlsbey (2013) orta çocukluk dönemindeki çocuklar için ayrıca bir çalışma yapmıştır. Çalışmalarında Ulusal Kariyer Gelişimi Yönergelerini ve kariyer gelişimi alan yazında bulunan araştırmaları inceleyerek bu dönemdeki çocukların yerine getirmesi gereken kariyer gelişim görevlerini şu şekilde özetlemiştir:

1. Benlik kavramının kariyeriyle ilgili davranışlarını etkilediğine yönelik farkındalık kazanma
2. Çalışma ve okul yaşamı arasında ilişki kurma, kariyer bilgisine ulaşma yollarını öğrenme
3. Kariyer planlama sürecini anlama

Çocukluk döneminin kariyer gelişimi sırasında önem taşıdığı pek çok kaynakta (McMahon ve Watson 2008, Schultheiss 2008) vurgulanmasına rağmen alan yazında bu dönemdeki çocukların kariyer gelişimleriyle ilgili çalışmalar sınırlı sayıdadır (Whiston ve Brecheisen 2002, Işık 2014, Knight 2015). Ayrıca kariyer gelişimi ile ilgili çalışmaların ortaöğretim ve üst kademelerde yoğunlaştığı

görülmektedir. Patton ve Creed (2001), Schultheiss, Palma ve Manzi (2005), Tunner, Steward ve Lapan (2004), Powell ve Luzzo (1998), Hill, Raminez ve Dumka (2003) ortaöğretim ve daha üst kademelerdeki çocukların kariyer gelişimlerine yönelik çalışmalar yapmış ve sonuçlarını paylaşmışlardır. Ülkemizde ise Can ve Taylı (2014), Kuzgun (2005), Yazıcıoğlu (2008), Sapmaz (2010), Bacanlı (2012) gibi araştırmacıların ortaokul ve lise döneminde kariyer gelişimi ile ilgili çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Super'in (1990) yaşam boyu yaşam alanı kuramına göre, bireylerin kariyer gelişimleri hayata geldikleri andan itibaren başlayan ve öldüğü anda sona eren bir süreçtir.

Kariyer gelişimi ve çocukların mesleki eğilimleri ile ilgili çalışmaların ortaokul ve daha üst kademelerde yoğunluk kazandığı görülürken, ilkokul kademesinde yapılan çalışmaların ulaşılan literatür kapsamında oldukça az olduğu görülmektedir. Hartung, Porfeli ve Vondrocek (2008); Herr, Cramer ve Niles (2004), Ültanır (2014), Yeşilyaprak (1997), Bucak (2015) yaptığı çalışmalarda ilkokul dönemindeki çocuklarda kariyer gelişiminin önemine vurgu yapmıştır. Özgür ve Çelik (2018), yaptıkları araştırmada mesleklerle ilgili öykülerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişim süreçlerine etkisini araştırmışlardır. Öğretim müfredatları (MEB, 2018a; MEB, 2018b) ve ders kitapları incelendiğinde ise, 3. sınıflarda Hayat Bilgisi ders kitaplarında (Çelikbaş, Gürel ve Özcan, 2019,s.27; Şahin, Korkmaz, Akgül, Genç ve Taşcı, 2019,s.34), 4. sınıflarda ise Sosyal Bilgiler ders kitaplarında (Tüysüz, 2019,s.123,126) etkinlikler yoluyla mesleklere yönelik tanıtıcı bilgiler verilmekte, çocukların bu yönde farkındalık oluşturması sağlanmaktadır. Bu dönemdeki çocukların, gelecekte yapmak istediği mesleği veya meslekleri tespit etmek, onları bu mesleklerle ilgili daha iyi bilgilendirmek, erken yaşta yönlendirebilmek, kariyer gelişimlerini destekleyebilmek açısından önemlidir.

İlkokul 3. sınıf Hayat Bilgisi ve 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında mesleklerle ilgili verilen tanıtıcı bilgilerin öğretmen, dişi, serbest meslekler vb. şeklinde bireyin günlük hayatında sürekli karşılaştığı meslek gruplarından seçildiği görülmektedir. Oysaki çağın getirdiği yeniliklerle birlikte geleceğin meslekleri de değişmekte ve çeşitlenmektedir. Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK)'nun 2019 yılında gerçekleştirdiği “Geleceğin Meslekleri ve Mesleklerin Geleceği” başlıklı kongresinde, gelecekte iş gücü ihtiyacı duyulacak alanlar ve bu alanlardaki

mesleklerle ilgili yapılan çalışmalar sunulmuştur. Gelecekte ihtiyaç duyulması muhtemel birçok yeni meslek ile ilgili bilgiler verilmiştir ancak İlkokul çağındaki çocukların kariyer gelişimleri için müfredat dâhilinde okutulan ders kitaplarında onlara geleceğin mesleklerini tanıtacak bir etkinlik ya da materyale rastlanmamıştır.

İlkokul çocuklarının kendi ilgi, beceri ve yeteneklerini fark ederek, ileride yönelmek istedikleri mesleklerin çeşitliliğini kariyer farkındalığı ve gelişimi açısından arttırmak önem arz etmektedir. İlkokul çağındaki çocukların kariyer farkındalıklarını geliştirmeye yönelik yapılan çalışmaların azlığı da göz önünde bulundurulduğunda bu çalışmanın 8-10 yaş çocukların kariyer gelişim farkındalıklarının tespit edilmesi açısından literatürdeki boşluğu doldurmaya katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda ilgili çalışmanın öğretim müfredatları kapsamında ele alınan doktor, öğretmen, polis vb. gibi mesleklere yönelik kariyer gelişim farkındalıklarının dışında, YÖK tarafından belirlenen geleceğin mesleklerine yönelik farkındalık gelişimlerinin de tespit edilmesi ve araştırma kapsamında kullanılan ölçeğin alt faktörlerine bağlı olarak, 8-10 yaş aralığındaki çocukların kariyer gelişimlerine yönelik bilgi, ilgi, merak, denetim, planlama gibi süreçler açısından ilgilerinin fark edilmesi, gelecekteki kariyerlerine yönelik yeni bilgilere sahip olup olmadıklarının tespit edilmesi noktasında araştırma önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada 8-10 yaş aralığındaki çocukların kariyer gelişimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Problem Cümlesi

Bu çalışmanın problem cümlesi “8-10 yaş aralığındaki çocukların kariyer gelişim düzeyleri nasıldır?” şeklindedir. Bu probleme cevap bulabilmek amacıyla aşağıdaki alt problemler sunulmuştur.

Alt Problemler

Araştırmada aşağıda verilen araştırma problemlerine yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. 8-10 yaş çocukların kariyer gelişimleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark var mıdır?
2. 8-10 yaş çocukların kariyer gelişimleri arasında yaş değişkenine göre anlamlı bir fark var mıdır?
3. 8-10 yaş çocukların kariyer gelişimlerine bağlı olarak mesleki tercihleri, resim (uygulama) çalışmalarına nasıl yansımaktadır?

Sayıtlar

1. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları çalışmanın amacına uygundur.
2. Araştırmaya katılan öğrenciler Çocuklar İçin Kariyer Gelişimi Ölçeği'ni doğal, samimi ve içten bir şekilde cevaplamışlardır.
3. Araştırmaya katılan öğrenciler resim (uygulama) çalışmasında verilen yönergeye uygun olarak, kariyer gelişimlerine göre gelecekte yapmak istedikleri meslekleri resmetmişlerdir.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma,

1. 2019–2020 eğitim-öğretim yılında toplanan verilerle,
2. Rize ili merkez ilçesi resmi bir ilkokulda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile,
3. İncelenen kariyer gelişim düzeyi, Çocuklar için Kariyer Gelişimi Ölçeğinin dayandığı kuramsal çerçeve ile sınırlıdır.

Tanımlar

Meslek; insanlara yararlı mal ve hizmet üretmek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, belli bir eğitimle kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, kuralları toplumca belirlenmiş etkinlikler bütünüdür (Kuzgun, 2009).

Kariyer; bir ömür boyu yaşanan olaylar dizisi, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin birbirini izlemesi sonucu oluşan genel görünüm ve mesleki gelişim çizgisinde ilerleme, duraklama ve gerilemeleri ifade eden bir kavramdır (Kuzgun, 2009). Kariyer, istekler, bilişsel ve davranışsal beceriler gibi bireysel özellikler ile aile, okul, arkadaşlar, topluluk ve ülkenin tarihi zamanları gibi yaşam bağlamları

arasındaki etkileşim yoluyla yapılandırılmaktadır (Ferrari, Ginevra, Santilli, Nota, Sgaramella, ve Soresi, 2015).

Kariyer gelişimi; bireyin doğumu ile başlayan ve ölüme kadar devam eden bir takım mesleki tutum ve davranışları kazandığı ve uyguladığı süreçtir (Super, 1990).

Kariyer farkındalığı; öğrencilerin kariyer hedefleri belirlemelerini, bu hedeflere ulaşmak için ihtiyaç duydukları eğitsel servisleri kullanmalarını sağlayan ve kariyer gelişim sürecinde kendilerine daha uygun kariyer kararları vermelerini tetikleyen bir faktördür (Oesch ve Bower, 2009).

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili olarak kariyer kavramı ve kariyer gelişimi, Super'ın (1990) Yaşam Boyu Yaşam Alanı Kuramı ve bu araştırmanın kuramsal temelini dayandırdığı Super'ın (1990) Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli hakkında bilgi verilmiştir. Devamında çocuklarda kariyer gelişimi konusunda ulaşılabilen literatür kapsamında Türkiye’de ve yurt dışında yapılan araştırmalar sunulmuştur.

1.1. Kariyer Kavramı

Kariyer kelimesi Türkiye’de iş yaşamında sıkça karşımıza çıkan bir kavramdır. Kariyer kavramı literatürde farklı tanımlarla karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumu’na göre kariyer; bir meslekte zaman ve çalışmayla elde edilen aşama, başarı ve uzmanlık olarak tanımlanmaktadır (URL-1,2022). Bireyin yaşamı boyunca edindiği iş deneyiminden elde ettiği her şeydir (Arthur, Hall ve Lawrence, 1989, s. 8). Başka bir ifadeyle daha çok yaşam boyu sürececek bir iş silsilesi, hayatı boyunca yaptığı işler dizisi olarak ifade edilmektedir (Çetin, Dinç Elmalı ve Arslan. 2018, s.133).

Kariyer, bireyin sadece yaptığı resmi işler değil, yaptığı işlerle beraber kendi duygu, düşünce ve gayelerinin farkında olarak, taşıdığı bilgi, beceri ve yeteneklerde ilerleme kat etmesidir (Aytaç, 1997,s.102).

Benzer bir tanımda Seymen (2004)’ e göre kariyer, bireylerin profesyonel yaşamlarındaki değerlerinin, başarılarının, tutum ve davranışlarının, güdülenme düzeylerindeki değişimleriyle beraber meslek hayatlarındaki seviyelerinin ilerleme göstermesidir.

Bayraktaroğlu (2003, s.117)’na göre ise, bireyin meslek hayatı boyunca kademeli ilerlemesi sonucunda her alanda deneyim ve yetenekler kazanmasıdır.

Super (1990)’a göre, kariyer kavramının “yapılan iş”, “çalışma hayatı” ya da “karar verilen meslek” olarak görülmesi doğru değildir. Super, kariyer kavramını, yaşam boyu süregelen bir perspektiften bakarak, bireyin hayatı boyunca karşılaştığı, kariyerle ilgili her türlü olayın bir bütünü olarak görmektedir.

Herr ve arkadaşları (2004), benzer bir deyişle kariyer kavramını, ilgi alanları, yetenek ve değerlerin farkına varmasıyla birlikte yaşam boyunca üstlendiği tüm rollerin bütünü olarak açıklamaktadır.

Kuzgun (2009)'a göre kariyer, mesleki gelişim süreci boyunca ilerleme, duraklamalar ve gerilemeleri ifade eden ve yaşam boyunca bir dizi olay, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin ardışıklığı olarak oluşan bir kavramdır.

Literatürde ulaşılan tanımlardan da görüldüğü üzere kariyer kavramının temelini birey oluşturmaktadır. Bu doğrultuda kariyer, bireylerin yaşamları boyunca elde ettikleri tecrübelerin bir bütünü olarak görülmektedir. Bireyin sadece iş hayatında geçirdiği süreci değil, günlük hayatında deneyimlediği her şeyi de kapsamaktadır. Birey bu deneyimlerden öğrendiklerini sadece iş hayatında değil günlük yaşamında da içselleştirmektedir. Kariyer basamaklarındaki yükselme bireyin, öz yeterlilikleri, değerleri, görüşleri ve geçmiş yaşamdaki tecrübeleri ile yakından ilişkilidir. Kariyer sahibi olmak bireyin kendini gerçekleştirmesinde bir basamak görevi görmektedir.

1.2. Kariyer Gelişimi

Bireyin meslek seçimi ve kariyer süreci, çocukluğundan itibaren karşılaştığı olay ve olgulara göre şekillenmektedir. Kariyer gelişimini açıklayan birçok tanım, bu sürecin bireyin çocukluğuna kadar indiğini göstermektedir. Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma (1951) ve Super (1990) 'a göre meslek seçimi, bireyin sadece ergenlik ve yetişkinlikte verdiği bir karar değildir. Birey çocukluğundan beri süregelen bir seri karar sonucu yapacağı mesleğe karar vermekte ve dolayısıyla kariyer gelişimi de yaşamı boyu devam eden bir süreç haline gelmektedir. Kariyer gelişimi, bireyin hayatı boyunca devam eden hem zihinsel hem fiziksel hem de duygusal gelişim sürekliliğini kapsamaktadır (Pehlivan ve Gökbulut, 2015; Seligman, 1980 Akt. Yayla ve Bacanlı, 2011). Bu süreç bireyin tüm yaşamını etkileyen kompleks bir süreçtir (Hall, 1996). Bireyin kendini tanıdığı, yaşamındaki rollerini özümlediği ve meslek seçimi sürecini bu farkındalıklara göre gerçekleştirdiği bu süreç bireyin yaşamı boyunca devam etmektedir (Zunker, 2000,s.89).

Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma (1951), kariyer gelişiminin yaşam boyu sürdüğünü düşünmekte ve kariyer gelişim kuramlarını, fantezi dönemi, deneme dönemi ve gerçekçi dönem olarak adlandırdıkları üç dönem halinde ele almaktadırlar. 7-12 yaş aralığını kapsayan fantezi dönemi çocuğun mesleklerin farkına vardığı, kendini o meslekleri yaparken hayal ettiği dönemdir. Bu dönemdeki çocuklar henüz mesleğin gerektirdiği özelliklerin farkında değildir. 12-18 yaş aralığını kapsayan deneme döneminde çocukların bazı ilgileri diğerlerinin önüne geçmeye başlar. Çocuk artık ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki düşüncelere yönelir. Başarılı olduğu yönlerinin üzerine yoğunlaşarak gerçekçi adımlar atmaya çalışır. Gerçekçi dönemde (18-22 yaş) birey artık yetenekleri ve mesleklerin gerekliliklerini birleştirerek bir karar verme sürecine girer.

Kariyer gelişimi sürecinin bireyin, öz benliği, ilgileri, ihtiyaçları, öğrenme şekilleri, zaman yönetimi gibi farklı birçok yönü ile alakalı olduğu dile getirilmektedir (Yaylacı, 2007). Bireyin güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi meslek seçimi ve sonrasında kariyer gelişim sürecini etkilemektedir (Barnes, Bassot ve Chant, 2011). Bireyin öz farkındalığı gelişmediği sürece kariyer farkındalığının da sektöre uğrayacağı düşünülmektedir (Miller, 1989). Dolayısıyla bireyin öz benliğini tanıması, ilgi ve yeteneklerinin farkında olması, yapmak istediklerine karar vermesi kariyer gelişimi sürecinde belirleyici etkiye sahiptir (Wise, Charner ve Randour, 1976; Özyürek, 2013).

Kariyer gelişimi sürecinde bireylerin yakın çevresindeki kişilerin süreç üzerinde etkili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Birey ilk olarak var olduğu ortam olan aile içerisinde öncelikle anne ve babasını gözlemler. Anne ve babasının farklı görev ve sorumlulukları olduğunu fark eder. Aynı zamanda iş hayatlarını nasıl devam ettirmek ve sonlandırmak istedikleriyle ilgili düşüncelerine şahit olur ve bu sayede ebeveynlerinin kariyer süreçleri hakkında bilgi sahibi olur (Seligman, 1980 Akt. Bostancı, 2014).

Roe (1956), bireyin meslek seçiminde anne babanın fikirlerinin belirleyici nitelikte olduğunu belirtmektedir. Anne babanın mesleklerin değerlerine yönelik fikirleri, bireyin karar verme sürecine etki etmektedir. Bacanlı ve Sürücü (2011) çalışmasında, bireylerin anne babasına bağlılık durumlarının kariyer gelişimine etkide bulunduğunu ortaya koymaktadır. Kutlu ve Apaydın (2019), olumlu anne baba

tutumlarının, bireylerin kariyer gelişimlerine olumlu etki yaptığını belirtmiştir. Anne baba tutumlarının yanı sıra bireyin yaşadığı çevrenin sosyoekonomik yapısı da bireyin mesleki karar verme ve dolayısıyla kariyer gelişim sürecinde etkili olabilmektedir. Gottfredson (2002), bireyin yaşadığı çevrenin kariyer gelişimine sınırlayıcı etki yaptığını belirtmiştir. Yeşilyaprak (2012,s.65), bireyin kişisel özelliklerinin yanı sıra ailenin sosyoekonomik düzeyinin de kariyer gelişiminde etkili olduğunu belirtmektedir. Baran (1995), Perkins ve Demeis (1996), Bağçeli-Kahraman ve Başal (2011), Çetin Gündüz ve Tarhan (2017), cinsiyet kalıplarının bireylerin meslek seçimi ve kariyer planlaması üzerinde etkili olduğunu gösteren çalışmalar ortaya koymuşlardır.

Bireylerin kariyer gelişiminin olumlu yönde ilerleyebilmesi için kendisine sunulan olanakların çeşitliliği de etkili olmaktadır. Birey yaşantısı boyunca ne kadar çeşitli bilgi ve uyarıcı ile karşılaşır o derecede kendi kişilik özellikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kararlar almaya yaklaşır. McMahon ve Watson (2008), bireye tanınan olanakların kariyerine karar vermede kullanacağı bilgileri çeşitlendireceği ve kariyer gelişimi sürecinin daha sağlıklı biçimde geçirilmesinin sağlanacağını düşünmektedir. Yine Rivera ve Schaefer (2008), 6-12 yaş aralığındaki çocuklarda kariyer gelişim süreçlerini incelediği çalışmasında, kariyer gelişiminin ilk aşamasının kariyer farkındalığı olması gerektiğini belirterek, bunun da yeterli düzeyde bilgi sahibi olunması ile başlayacağı üzerinde durmuştur.

Kariyer gelişimi araştırmalarının bir kısmının da kariyer karar verme güçlükleri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Gati ve Saka (2001), Hijazi, Tatar ve Gati (2004), Creed ve Yin, 2006, Doğan (2011), Mutlu (2011), Bacanlı, Eşici ve Özünlü (2013), Bacanlı (2012), Şekerli (2016), Karamenderes (2020), öğrencilerin geleceklerinde sahip olmak istedikleri meslekleri seçme süreçlerinde yaşadıkları karar verme güçlüklerini çeşitli değişkenlere göre incelemişlerdir.

Kariyer gelişiminin yaşam boyu sürdüğünü vurgulayan ve kariyer edinimini gelişimsel bir süreç olarak ele alan Super (1990), bu konuda literatüre en önemli katkıda bulunan araştırmacıların başında gelmektedir. Bu araştırmanın kuramsal temelini Super'ın "Yaşam Boyu Yaşam Alanı" kuramı oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu kuramı daha ayrıntılı olarak ele almak gerekmektedir.

1.3. Super'ın Yaşam Boyu Yaşam Alanı Kuramı

Donald Super, kariyer gelişimini sadece hayatın belirli bir döneminde meslek seçimini ele alan bir dönem olarak değerlendirmeyip, bunun yerine kariyer gelişimini “yaşam boyu” devam eden gelişimsel bir süreç olarak ele almıştır. Son yıllarda kariyer gelişiminin, kariyer danışmanlığının ve kariyer eğitiminin yapılandırılmasında faydalı bir model olarak görülmektedir (Kuzgun, 2009). Super'ın kuramına göre kariyer gelişimi, devimsel çok yönlü bir süreçtir. Bireyin fiziksel, sosyal ve psikolojik özellikleri süreç üzerinde belirleyici etkiye sahiptir (Super,1990). Super, kuramında “benlik kavramı” üzerinde oldukça durmaktadır. Benlik kavramının, kariyer gelişimine ve karar verme sürecine doğrudan etkisinin olduğunu düşünmektedir. Bireyin benlik gelişimi sosyoekonomik ve psikolojik etmenlerin etkisi altındadır (Super,1990; akt Dölek, 2008).

Yaşam alanı boyutu ise, yaşam boyu devam eden sürecin içeriği ile alakalıdır. Bireyin süreç boyunca oynadığı rolleri kapsar. Birey hayatı boyunca farklı farklı roller üstlenmektedir. Super hayatı bir tiyatroya benzetmektedir. Birey de bu sahnede hayatı boyunca birçok farklı rol üstlenmektedir (Super,1990). Super (1990), kariyer gelişimini beş bölüme ayırarak incelemiştir:

1.3.1. Büyüme Dönemi

0 – 14 yaş aralığını kapsar. Çocukluk dönemine denk gelen bu dönemde birey kendi özelliklerini tanımının yanı sıra dış dünyayı da tanımaya başlar. Fiziksel ve bilişsel gelişimine paralel olarak duyguları ve algıları da gelişmeye başlar. İlgi ve merak üst düzeydedir. Okul çağına gelmesiyle birlikte sosyal ilişkiler artar ve sosyal beceri yönünden de gelişim süreci hızlanır. Bu dönemde çevreye karşı merak artar. Çevresindeki yetişkinlerin mesleklerini, bu mesleklerin görev ve sorumluluklarını inceler. Benlik algısının gelişmeye başlamasıyla kendisi ile bu meslekler arasında bağdaşım kurmaya başlar. İleride yapabileceği meslekleri düşünür. Kendisini farklı rol modellerin yerinde hayal eder. Büyüme dönemini, kendi içerisinde üç alt basamakta incelemek mümkündür:

1. Hayal basamağı, 0-10 yaş aralığını kapsar. Bu dönemde çocuk oyunlarında farklı roller edinir. Kendini farklı meslekleri icra ederken hayal eder.

2. İlgi basamağı, 11-12 yaşları kapsar. Bu basamakta önceki dönemde hayal kurduğu mesleklerin içerisinde bazılarını daha çok ilgi duyar. Bazı mesleklerden daha çok hoşlanır ve kendisiyle daha çok bağdaştırır.
3. Yetenek basamağı, 13-14 yaşları kapsayan, çocuğun ilgi ve beğenilerinin yanı sıra, yeteneklerini de keşfettiği basamaktır. Mesleğin gerektirdiği özelliklere dikkat etmeye başlar (Super,1990).

1.3.2. Araştırma (Keşfetme) Dönemi

14-24 yaşlar arası kapsar. Çocuk bu dönemde yetişkinleri ve icra ettikleri meslekleri gözlemler, araştırır. Yeteneklerin meslek seçiminde önemli olduğunu fark eder. Kendi ilgi ve beklentilerini de işin içine katarak hangi mesleği yaparken daha mutlu ve başarılı olacağını düşünür. Araştırma dönemi de kendi içerisinde üç alt basamak halinde incelenmektedir:

1. Deneme basamağı, 14-17 yaşları kapsayan süreçtir. Bu dönemde çocuk mutlak seçimler yapmaz. Kendi ilgi ve becerilerine göre hayallerinde ve özel yaşantısında denemeler yapar. Meslek seçiminde toplumun yargılarının etkililiğinin farkındadır. Bu basamaktaki birey, mesleklerle ilgili hala ayrıntılı bilgi sahibi değildir.
2. Geçiş basamağındaki birey, bireysel özelliklerinin farkında olarak daha gerçekçi tercihler yapma eğilimindedir. 18-21 yaş aralığını kapsayan bu basamakta seçmiş olduğu meslek ile ilgili eğitimler almaya başlar.
3. İzleme basamağı (21-24 yaş), bireyin mesleğini icra etmeye yeni yeni başladığı dönemdir. Benlik özellikleri ile mesleği arasında denge kurmaya başladığı dönemdir (Super,1990).

1.3.3. Yerleşme Dönemi

25-44 yaş aralığını ifade eder. Birey bu dönemde benlik kavramı ile mesleki rolleri arasında denge kurar. Mesleğinde başarıyı elde etme ve kariyerinde ilerleme isteği içerisinde. Sınama basamağında (25-30 yaş), birey mesleki yaşamında tatmin olmazsa iş değişikliğine gidebilir. Kendi benlik kavramına en uygun işi arama eğilimindedir. Sağlamaştırma basamağı (31-44 yaş), bireyin iş hayatında en aktif, en

yaratıcı olduğu dönemdir. Birey iş hayatında yerini sağlamlaştırmaya çalışır. Kariyerinde ilerleme imkânları kovalar (Super,1990).

1.3.4. Sürdürme Dönemi

Sürdürme dönemi 45-65 yaş aralığını kapsamaktadır. İlerlemenin yavaşladığı fakat iş hayatındaki statünün korunduğu dönemdir. Bu dönem üç alt basamağa ayrılır.

1. Koruma basamağı, bireyin rekabetin farkında olduğu ve iş hayatında yerini koruyabilmek için çaba gösterdiği basamaktır. Birey iş hayatındaki yerini koruyabilmesi için gelişmeye açık olmak durumundadır.
2. Güncelleme basamağında birey, iş hayatındaki statüsünü koruyabilmek için çeşitli eğitimler almaya başlar. Seminerler, konferanslar vb. aracılığı ile bilgilerini günceller.
3. Yenilik basamağında, birey kariyerinde ilerleme gösterir. Kıdem yükseltme ya da iş büyütme gibi fırsatlar bulur (Super,1990).

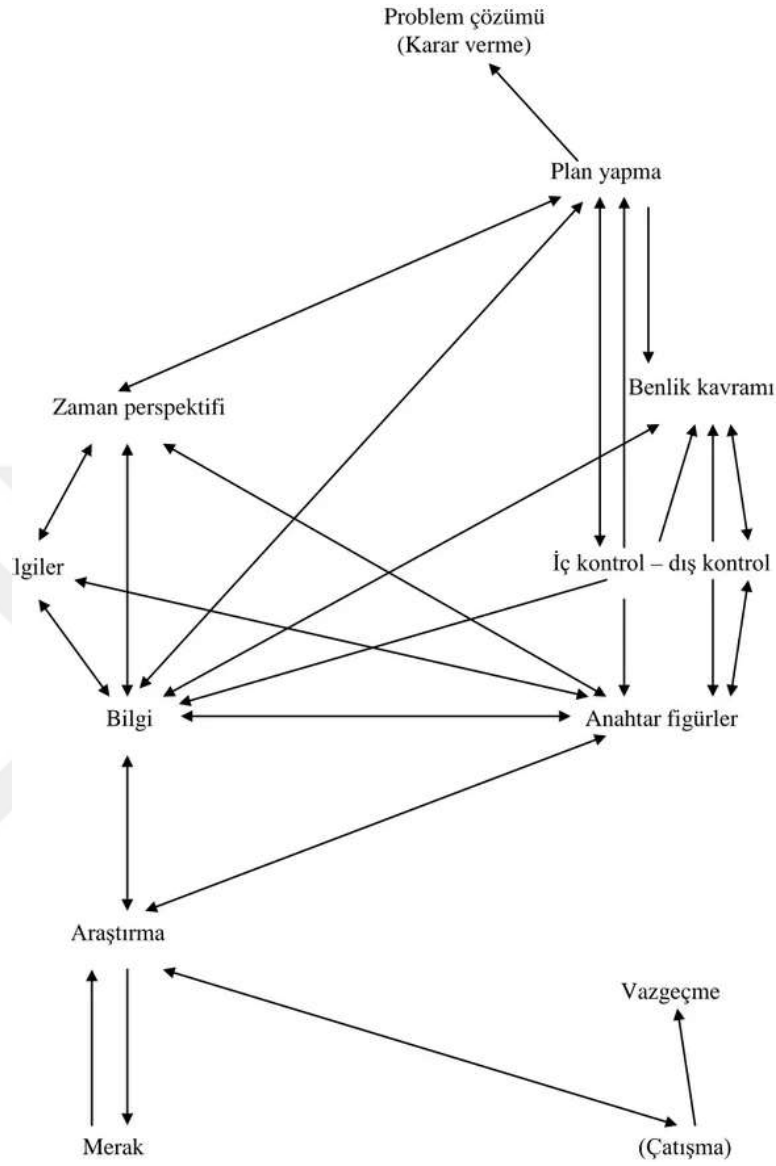
1.3.5. Çöküş (Geri Çekilme) Dönemi

65 yaş ve sonrasını kapsar. Bireyin fiziksel ve zihinsel kabiliyetlerinin azalmaya başladığı, iş hayatında etkililiğinin düşüşe geçtiği dönemdir. Yavaşlama basamağında, birey daha kısa zamanlı çalışma hayatına girer. İş hayatında sorumlulukları azalır. Emeklilik basamağı, bireyin çalışmayı bıraktığı dönemdir. Aile ve toplum içindeki rollerine daha çok zaman ayırmaya başlar (Super,1990).

1.4. Super'ın Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli

Super, çocukluk döneminde kariyer gelişiminin yeterince ele alınmadığını düşünmektedir. Bireyin çocukluk döneminde kariyer gelişimine destek vermenin sonraki dönemlerde karar verme süreçlerini kolaylaştıracağını öne sürmektedir. Bu yüzden çocuklukta kariyer gelişimine yönelik yaptığı araştırmalar sonucunda çocukların kariyer gelişimlerini dokuz boyutta incelediği bir çocuklukta kariyer gelişim modeli hazırlamıştır. Super, modelin boyutlarını hazırlarken Berlyne (1978) ve Jordaan (1963)'ın çocukların merak ve araştırma tavırlarını irdeledikleri çalışmalarından faydalanmıştır (Super,1990; akt Sharf, 2002). Super'ın çocuklukta

kariyer gelişim modeli bilgi, merak, araştırma, benlik kavramı, denetim odağı, ilgiler, planlılık, zaman perspektifi ve anahtar figürler boyutlarından oluşmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1. Super'in Çocuklukta Kariyer Gelişimi Modeli (Watts, Super ve Kidd, 1981).

Super (1990), bu dokuz boyutta tanımladığı davranışların iş ve meslek yaşamıyla ilgili davranışlarla sınırlı olmadığını, çocukların özellikle okulda ve yakın çevrelerinde, oyunlar aracılığıyla, merak ve araştırma içeren davranışları kazandıklarını savunmaktadır. Bu nedenle Super'ın Çocukluk Kariyer Gelişim Modeli'nin içeriği, çocuğun yakın çevrelerinde ve oyunlarındaki kariyer gelişimine katkı sağlayan davranışları içerir.

1.4.1. Merak

Bir bireyin temel uyartılarından biridir. Jordaen (1963)'a göre bir bireyin hayatında sosyal ve fiziksel özelliklerin değişime uğraması merak duygusunu geliştirmektedir. Birey kafasını karıştıran yeni bir bilgi ya da nesne ile karşılaştığında, bu yeni uyarıcıya uyum sağlamaya çalışır. Birey bu uyarıcıyı anlamlandırma ve hayatına katma eğilimine girer. Hayal kurma davranışı, bireyin uyarıcıyı anlamlandırmasında etkili rol oynamaktadır. Örneğin bir çocuk, oyuncak bir direksiyon oynarken kendini bir sürücü gibi hayal eder ve sürücü davranışları sergiler. İlkokul dönemindeki çocuklarda merak duygusunun gelişebilmesi için hayal kurma davranışı desteklenmelidir. Özellikle mesleklerle ilgili merak ettiklerini öğrenmesi ve hayal kurması, sonraki dönemlerde kariyer farkındalığı edinmesine olumlu katkı sağlayacaktır.

1.4.2. Araştırma

Merak duygusunun akabinde ortaya çıkan bir davranıştır. Bireyler çocukluk döneminde merak duygusu ile gelen araştırma isteğini oyunlar vasıtasıyla gidermeye çalışırlar (Can, 2012). Çocuklarda keşfetme dürtüsü engellendiğinde, çocuğun merak ve ilgisinin azalması, içine kapanması gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilir. Bu durum çocuğun gelişimine olumsuz yönde etki eder. Kariyer gelişimi açısından düşündüğümüzde araştırma dürtüsü engellenen bir çocuk mesleklerle ilgili merak ettiği şeyleri keşfetme davranışından vazgeçecek, bu nedenle mesleklerle ilgili gerekli bilgi ve farkındalığa sahip olmadan bir üst basamağa geçecektir. Bunun sonucunda ise olumlu bir meslek ve kariyer edinme süreci yaşayamayacaktır (Özyürek, 2013). Bu yüzden özellikle ilkökul çağındaki çocukların araştırma dürtüleri ve keşfetme davranışları desteklenmelidir.

1.4.3. Bilgi

Bir bireyin herhangi bir konuda gelişimi için şüphesiz en temel unsurlardan biridir. Kariyer gelişimi açısından ele aldığımızda, bireyin mesleklerle ilgili yeterli bilgiye sahip olabilmesi, kariyer gelişimi sürecini olumlu geçirebilmesi için temel koşullardan biridir. Piaget (1972) ve Erikson (1963) yaptıkları araştırmalarda bireylerin bilgiyi edinme ve işleme dönemleri üzerinde durmuşlardır. Piaget (1972),

duyusal-motor, işlem öncesi, somut işlemler, soyut işlemler dönemi olmak üzere bilişsel gelişimi dört ana dönem şeklinde ele almıştır. 7-11 yaş aralığını kapsayan somut işlemler dönemi, bilgiyi işleme açısından önemli bir dönemdir. Somut işlemler döneminde bulunan ilkökul çağındaki çocuklar, somut olarak desteklenen bilgileri daha kolay öğrenebilmektedirler (Piaget,1972; akt. Kutal ve Şahin,2016). Kariyer gelişimi açısından baktığımızda, çocuk mesleklerle ilgili somutlaştırarak verilen bilgileri daha kolay öğrenebilecektir. Bu nedenle mesleklerle ilgili bilgilerin, nesnelerle desteklenerek aktarılması, bilgiyi edinmelerinde kolaylık sağlayacaktır. Örneğin doktorluk mesleği hakkında bilgi verilmesi esnasında doktorların mesleki yaşamlarında kullandıkları stetoskop, ateşölçer gibi aletlerin çocuğa tanıtılması, çocuğun bu meslekle ilgili bilgileri daha kolay ve kalıcı şekilde edinmesini sağlayabilir. Bu sayede çocuk mesleklerle ilgili daha gerçekçi hayaller kurabilir.

Erikson (1963)'un ele aldığı gelişim dönemlerinden 6-11 yaş aralığını kapsayan “çalışkanlığa karşı aşağılık duygusu” döneminde çocukların gelişimlerinin desteklenmesinin olumlu bir gelişim süreci geçirmesindeki önemi üzerinde durmuştur. Kariyer gelişimi açısından baktığımızda, çocuğun mesleklerle ilgili kurduğu hayaller, oynadığı oyunlar ve geliştirdiği rollerin desteklenmesi olumlu bir kariyer gelişim süreci geçirmesini sağlayacakken, bu düşünce ve davranışlarıyla alay edilmesi kariyer gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir (Erikson,1963; akt. Yaylacı 2007).

1.4.4. Anahtar Figür

Çocukların yakın çevrelerinde gördükleri meslek çalışanlarını rol model olarak benimseme durumudur. Rich (1979) araştırmasında çocukların en çok yakın çevresindeki meslekleri bildiği ve rol model aldığı sonucuna ulaşmıştır. Çocuğun günlük hayatında karşılaştığı meslek çalışanlarının işlerini yapma şekillerini taklit etmesi mesleği öğrenme yöntemlerinden biridir. Çocuk oyunlarında kullandığı bu taklit etme davranışı sonucunda mesleğin kendisine uygun olduğunu düşünerek bu mesleğe karşı ilgisini arttırabilir ya da tersi yönde düşünerek mesleğin kendisine uygun olmadığına karar verebilir (Bandura, Barbaranelli, Caprara, ve Pastorelli, 2001). Trice ve Tillapaugh (1991) çalışmalarında çocukların, özellikle

ebeveynlerinin mesleklerine ilgi duydukları ve onları taklit etme eğiliminde olduklarını ortaya koymuşlardır.

Super (1990), benlik kavramının gelişiminde rol modellerin önemi üzerinde durmuş ve çocuğun rol model aldığı kişilerin, gelişiminde etkili olduğunun unutulmaması gerektiğini belirtmiştir.

1.4.5. İlgi

Bireyde merak duygusu uyandıran, dikkatini çeken durumdur (Bostancı, 2015,s.12). Çocuğun mesleklerle ilgili kurduğu hayaller zamanla ilgiye dönüşmektedir. Çocuklar çevrelerindeki meslekleri keşfettikçe bazı mesleklere karşı ilgileri artar. Tracey (2002), ilgilerin ve yeterlilik duygusu gelişiminin birbirlerini etkilediğini savunmuştur. Çocuğun yaşı ilerledikçe ilgi duyduğu şeylerde daralma meydana gelir. Bu durum çocuğun benlik algısının güçlenmesi, kendini daha iyi tanımaya başlamasıyla alakalıdır. Çocuklarla ilgileri hakkında konuşulması ve çocukların ilgilerinin desteklenmesi kariyer gelişimini olumlu yönde etkilemektedir.

1.4.6. Denetim Odağı

Çocuklar zamanla çevrelerini daha fazla kontrol altında tutma eğiliminde olmaktadır. Çevrelerinden gelen dönütlere göre davranışlarını daha çok kontrol altında tutmaya başlarlar. Kurallara üst düzeyde uyma eğilimi gösterirler. Bu dönemde özellikle ebeveynlerinden ve öğretmenlerinden gelen dönütler çocuğun öz kontrollerini etkiler (Sapmaz, 2010). Çocuk bir görevi başardıkça benlik saygısı gelişir. Çocuğun içsel ve dışsal kontrolleri arasında dengeyi sağlayabilmesi psikolojik açıdan önemlidir. Ebeveyn ve öğretmenlerin bu dengeyi sağlamada yardımcı olması gelişimine katkıda bulunacaktır.

1.4.7. Zaman Perspektifi

Çocuğun geçmiş, şimdi ve gelecek algısı kazanmasıyla ilgili bir durumdur. Çocukta zaman algısı geliştikçe geleceği hakkında düşünme ve plan yapma davranışı sıklık kazanır. Çocuk ilgi duyup hayal kurmaya başladığı meslekle ilgili gelecek dönemlerde daha çok araştırma yapıp bilgi sahibi edinmesi gerektiğinin farkına varır ve gelecek süreçlerle ilgili plan yapmaya başlar. İlkokul döneminde kariyeriyle ilgili

hayal kurmaya başlayan çocuk ortaokul dönemine geldiğinde ilgileri doğrultusunda daha gerçekçi planlar yapmaya başlar. Geleceği ile ilgili yaptığı planlar doğrultusunda kendini geliştirmeye yönelir (Super,1990). Çocuğun bulunduğu zamanın özelliklerine uygun olacak kariyer gelişimi davranışlarını desteklemek, sürecin daha etkili gerçekleştirilmesine yardımcı olacaktır.

1.4.8. Benlik Kavramı

Benlik kavramı Super (1990)'ın gelişim modelinin merkezidir. Benlik kavramı bireyin kendisini nasıl algıladığını ifade eder. Çevresine karşı merak ve ilgi ile yaklaşan, araştıran, rol modeller edinen çocuğun benlik kavramı gelişmeye başlar. Kendisi ve çevresindeki insanlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları irdeler. Zamanla kendini daha iyi tanır, ilgi ve istekleri netleşmeye başlar. Çocuğun kendini tanıması karar verme yetisinin gelişiminde de etkilidir. Benlik kavramını kazanan, kendini tanıyan bir çocuk kariyer gelişimi sürecini daha başarılı biçimde geliştirecektir (Betz,1994).

1.4.9. Planlama

Boyutu benlik kavramını kazanmaya başlayan çocuğun kariyeriyle ilgili aldığı kararları gerçekleştirebilme isteği ile ortaya çıkar. Kendini tanımaya başlayan, ilgi ve ihtiyaçlarının farkında olan çocuk, geleceğiyle ilgili daha gerçekçi planlar yapmaya başlar ve bu planları gerçekleştirebilmeye yönelik adımlar atar. Benlik kavramının farkında olan ve bu doğrultuda geleceği ile ilgili planlar yapan çocuk kariyer gelişimini daha sağlam temeller üzerine oturtmuş olur (Bostancı,2015,s.13).

1.5. Türkiye’de ve Yurt Dışında Çocuklukta Kariyer Gelişimi Araştırmaları

Bu bölümde ülkemizde ve yurt dışında kariyer gelişimi alanında yapılmış çalışmalar ulaşılan literatür kapsamında incelenmiş ve sunulmuştur.

1.5.1. Türkiye’de Yapılan Çocuklukta Kariyer Gelişimi Araştırmaları

Ülkemizde kariyer gelişimi sürecini incelemek amacıyla yapılan çalışmalardan en önemlilerinden birisi teorik temeli Super’ın çocuklukta kariyer gelişimi kuramına dayanan, ilk özgün çalışması Schultheiss ve Stead (2004)

tarafından gerçekleştirilen Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeğinin (ÇKGÖ) uyarlanmasıdır. Bacanlı, Özer ve Sürücü (2007) çalışmalarında, ülkemiz kültürüne uyarladıkları ÇKGÖ'nin yapı geçerliliğini tespit etmek amacıyla analizler yapmış ve Super'ın kuramında söz ettiği alt faktörlere uyumluluk gösterdiğini belirlemişlerdir. Araştırmacıların yaptığı bu çalışma, daha sonra yapılan birçok araştırmada ÇKGÖ'nin kullanılabilmesini sağlamış ve bu bağlamda literatüre önemli katkılarda bulunmuştur.

Sapmaz (2010), ortaokul öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmasında farklı demografik özelliklerin kariyer gelişimine etkisini incelemiş, ilgi ve yetenekler, sosyoekonomik düzey ve cinsiyetin kariyer gelişimi üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Bekleyiş (2007), öğrencilerin mesleki ilgi alanları ile ailenin mesleki karar verme sürecine etkisini incelediği çalışmada, öğrencilerin mesleklerle ilgili bilgilerinin mesleki karar verme sürecinde etkili olduğunu, öğrencilerin rol model aldıkları kişilerin mesleklerindeki başarının, karar verme sürecinde etkili olduğu ve öğrencilerin çoğunluğunun mesleki karar verme sürecinde ilgi ve yeteneklerini dikkate aldığını tespit etmiştir.

Nazlı (2007), araştırmasında 9-12 yaş aralığındaki çocukların merak duygularının yüksek olduğu, kendi kişisel özellikleri ile meslekler arasında ilişki kurabildikleri ve gelecekle ilgili planlama yapabildikleri sonucuna ulaşmıştır.

Kariyer gelişim sürecinin temelinde birey olması ile, bireyin içinde bulunduğu çevrenin de kariyer gelişimi üzerinde önemli etkileri olduğu düşünülmektedir. Bireyin ilk var olduğu çevrenin aile ortamı olduğu düşünüldüğünde anne-baba faktörünün bireylerin kariyer gelişimi üzerine etkisinin incelendiği çalışmalar kaçınılmazdır. Ülkemizde de bireylerin kariyer gelişimi ile ebeveynleri arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır.

Bacanlı ve Sürücü (2011), çocuklarda kariyer gelişimi ile ebeveynlere bağlanma durumları arasında ilişki olup olmadığını araştırmış ve çocukların kariyer gelişiminde anne-babaya bağlanma durumlarının ve ailenin bulunduğu sosyoekonomik çevrenin etkileyici faktörler olduğunu ortaya koymuştur.

Benzer bir araştırmada Can (2012), ailenin bulunduğu sosyoekonomik düzeyin ve ebeveyn eğitim durumlarının çocukların kariyer gelişim süreçlerinde etkili olduğunu tespit etmiştir.

Kutlu ve Apaydın (2019), ortaokul düzeyindeki öğrencilerin kariyer gelişimlerine ebeveyn tutumlarının etkisi üzerine yaptığı araştırmasının sonucunda, algılanan anne baba tutumlarının öğrencilerin kariyer gelişimleri üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bakır (2018), ortaokul düzeyindeki çocuklarda kariyer gelişiminde ebeveyn desteğinin etkisini araştırdığı çalışmasında aile faktörünün kariyer gelişiminde etkili olduğu, cinsiyet bazında incelendiğinde genel olarak kız çocuklarının kariyer bilinci düzeylerinin erkek çocuklara göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kesici (2005), lise düzeyindeki öğrencilerle gerçekleştirdiği araştırmasında ebeveyn tutumları ve rehberlik ihtiyaçlarının karar verme güçlüklerini yordama durumunu incelemiştir. Araştırmasında kariyer rehberliği ihtiyacının mesleki karar verme güçlüklerinin önemli bir yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşmış, aynı zamanda araştırmasında anne-baba tutumlarının öğrencilerin karar verme güçlükleri üzerinde önemli düzeyde bir etkisinin olmadığını g rm ştir.

 elik (2018), ikinci kademe öğrencileri ile yürüttüğü çalışmasında cinsiyet, ebeveyn eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı, aile içi şiddete maruz kalıp kalmama gibi durumların kariyer gelişimi üzerinde etkisi olup olmadığını araştırmıştır. Araştırması sonucunda cinsiyet, baba eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, kardeş sayısı, aile içi şiddete maruz kalıp kalmama durumlarının kariyer gelişimi üzerinde etkili olduğunu, anne eğitim düzeyi ile kardeş sırası faktörünün kariyer gelişimi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna varmıştır.

şekerli (2016), sekizinci sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında öğrencilerin kariyer gelişimleri ve benlik algılarının kariyer karar verme güçlükleri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırması sonucunda benlik saygısı, akademik başarısı ve sosyoekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha az düzeyde kariyer karar verme güçlüğü yaşadıklarını ortaya koymuştur. Ebeveyn eğitim durumu, yaş ve cinsiyet faktörlerinin ise karar verme güçlüğü üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını tespit etmiştir.

Altun-Çoğalan (2019), lise düzeyinde gerçekleştirdiği araştırmasında algılanan anne baba tutumlarının kariyer gelişimi üzerindeki etkisini incelemiş, demokratik anne baba tutumlarının kariyer gelişimi üzerinde olumlu yönde etkisi olduğu, baskıcı anne baba tutumlarının ise çocukların kariyer gelişimlerini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Karamenderes (2020), lise öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada, kariyer karar verme güçlükleri ile ebeveyn durumları, öz yeterlilik algısı ve gelecek beklentisi arasındaki ilişkiyi yapısal eşitlik modeli aracılığıyla yordamaya çalışmıştır. Bunun sonucunda ebeveyn durumları üzerinde modelin farklı sonuçlar ortaya koyduğunu, öğrencilerin sosyal destek alma ve öz yeterlilik algılarının, kariyer karar verme durumları üzerinde doğrudan ilgili olduğunu ortaya koymuştur.

Kariyer gelişim alanında yapılan çalışmalardan bir diğeri de çocukların kariyer farkındalıklarını geliştirmeye yönelik uygulamaların, kariyer gelişimi sürecine olan etkilerinin incelendiği çalışmalardır.

Bostancı (2014), yedinci sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada grup rehberliği programı uygulamanın kariyer gelişimi üzerinde ÇKGÖ'nin sadece bazı alt faktörlerinde etkili olduğunu bulgulamış ve çocuklarda kariyer farkındalığını arttıracak çalışmalara daha çok yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bozgeyikli (2008), sekizinci sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdiği deneysel çalışmada, mesleki grup rehberliğinin etkilerini araştırmış ve uygulanan mesleki rehberlik programının, çocuklarda bilgi faktörü düzeyinde artış meydana getirdiğini tespit etmiştir.

Bozgeyikli, Bacanlı ve Doğan (2009), sekizinci sınıf öğrencileri ile yürüttükleri çalışmalarında kariyer gelişimi ile mesleki karar verme arasında olumlu yönde bir ilişki bulmuştur. Araştırma sonucuna göre kariyer gelişim görevlerinin gerçekleştirme düzeyi arttıkça mesleki karar verme yetkinlikleri de artmaktadır.

Eryılmaz ve Mutlu (2017), yaşam boyu gelişim kuramını temel alarak gerçekleştirdiği çalışmada bireylerin kariyer gelişimleri ile ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi incelemiş, psikolojik yönden sağlıklı olan bireylerin kariyer gelişimlerini de sağlıklı olarak geçirdiklerine vurgu yapmıştır.

Demirtaş Zorbaz ve Ulaş (2016), Türkiye'de yapılmış olan makale ve tez çalışmalarını irdelemiş ve çocukların kariyer gelişimlerine yönelik yapılan

Çalışmaların lise ve niversite dönemlerinde yoğunluk kazandığını ortaya koymuşlardır. Okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden kariyer psikolojik danışmanlığının, ortaöğretim ve lise dönemlerinde daha yaygın olarak uygulandığı belirtmişlerdir.

Literatür incelendiğinde ülkemizde kariyer gelişimi ile ilgili araştırmaların ortaokul ve lise döneminde yoğunluk kazandığı görülmektedir. Oysaki kariyer gelişimi kavramının temellerinin dayandırıldığı kuramlar, bireyin kariyer gelişiminin erken çocukluk döneminde başladığını ve yaşam boyu devam ettiğini vurgulamaktadır. Literatürde daha az rastlanmakla birlikte çocukların ilkokul ve okul öncesi dönemlerinde kariyer gelişimini ele alan araştırmalar da bulunmaktadır.

Selanik Ay ve Emeksever (2016), ilkokul ğrencilerinin hikayelerine dayalı olarak mesleki algılarını incelemişler ve öğrencilerin en çok tercih ettikleri mesleklerin öğretmenlik, doktorluk gibi yakın çevrelerinde en çok karşılaştıkları meslekler olduğunu tespit etmişlerdir.

zaydın (2021), ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri üzerinde uyguladığı deneysel çalışması sonucunda, öyküsel kariyer gelişimi destekleme programının çocuklarda kariyer farkındalığı ve öz yetkinlik düzeylerinde artış meydana getirdiğini tespit etmiştir.

Benzer bir çalışmada ise zgr ve elik (2018), araştırmalarında kullandığı mesleklerle ilgili öykülerin çocukların mesleki farkındalıkları üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmadığı yönünde sonuca ulaşmışlardır.

etin-Gündüz ve Tarhan (2017), dördüncü sınıf düzeyindeki öğrencilerle, Bağçeli-Karaman ve Başal (2011) ise 7-8 yaş öğrencilerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında cinsiyet faktörünün öğrencilerin meslek seçimlerine etkisini araştırmış, erkek çocukların kız çocuklara oranla toplumsal kalıp yargılara daha bağlı olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Pehlivan ve Gökbulut (2015), okul öncesi dönemindeki çocuklara drama yöntemi ile meslekleri tanıtımış ve çalışma sonucunda öğrencilerin, bilmedikleri meslekler hakkında bilgi sahibi olduklarını tespit etmişlerdir.

Coşkun ve önem (2021), okul öncesi öğrencileri ile yaptığı araştırmada, çocuklara fotoğraflar yoluyla mesleklerle alakalı sorular sormuş ve çocukların yakın

çevrelerinde daha çok iletişim halinde bulundukları mesleklerle ilgili bilgi düzeylerinin daha yüksek olduğunu görmüştür.

Yaylacı (2007), ilköğretim düzeyinde kariyer gelişimi konulu araştırmasının sonunda, ilkokul döneminde çocukların kariyer gelişimine destek olabilmek için oyunlarla meslek tanıtımları, sosyodrama gibi faaliyetlerden, kariyer atölyeleri, kariyer testleri, mentorluk ve koçluk gibi uygulamalardan daha çok yararlanılabileceği, bu yolla öğrencilerin ve ailelerinin kariyer gelişimi süreçlerini daha verimli şekilde geçirebileceğini savunmuştur.

1.5.2. Yurt Dışında Yapılan Çocuklukta Kariyer Gelişimi Araştırmaları

Yurt dışında yapılan çocuklukta kariyer gelişimi araştırmalarına baktığımızda ilk olarak Schultheiss ve Stead (2004) tarafından geliştirilen, Super'ın dokuz boyutlu kariyer gelişim modeline dayanarak yapılmış olan Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği (ÇKGÖ) çalışması dikkat çekmektedir. Ulusal ve yurt dışı kariyer gelişimi araştırmaları incelendiğinde geliştirilen ÇKGÖ'nin literatüre büyük katkıları olduğu görülmektedir. Schultheiss ve Stead (2010), daha sonra geliştirdikleri ÇKGÖ'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını gerçekleştirmişlerdir. Bunun yanında ÇKGÖ'nin alt faktörlerinden denetim odağı, ilgiler ve benlik algısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için gerçekleştirdikleri çalışmalarında, olumlu benlik algısına sahip olan çocukların, sosyal ve akademik yönden daha başarılı, ne istediğini bilen, keşfetmeye istekli bireyler oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında aynı çalışmada sınıf düzeyi, dil ve cinsiyet faktörleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Gillies, McMahon ve Carroll (1998), ortaokul düzeyinde yaptıkları çalışmada öğrencilere kariyer eğitimi programı uygulamış ve eğitim sonrasında kendilerini daha iyi tanımları, ilgilerinin farkında olmaları ve meslekleri icra ederken gereken özellikler ile kendi özellikleri arasında bağdaşım kurarak kariyerleriyle ilgili daha verimli planlar yapabilmeleri hedeflenmiştir. Gerçekleştirdikleri bu deneysel çalışma sonunda deney grubundaki öğrencilerin kendi özellikleri ile mesleklerin özelliklerini daha iyi analiz edebildikleri ve kariyerleri ile ilgili daha gerçekçi planlama yapabildikleri görülmüştür.

Creed, Patton ve Bartrum (2002), ortaokul ve lise düzeyinde öğrenciler üzerinde yaptıkları araştırmalarında, olumlu ve olumsuz bakış açısı, kariyer olgunluğu, kariyerlerine karar verme gibi değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için Yaşam Yönelimi Testi'ni kullanmışlardır. Elde edilen bulgulara göre öz benlikleri hakkında olumlu bakış açısına sahip olan çocukların kariyer karar verme süreçlerini daha olumlu geçirdiği ve geleceklerine yönelik kariyer planlamalarında daha kararlı oldukları görülmüştür. Bunun yanında kendilerine karşı olumsuz bakış açısına sahip olan çocukların, akademik başarı düzeylerinin de düşük olduğu, kariyerleri konusunda daha az kararlı olduğu ve kariyer karar verme sürecinde daha az bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

Schultheiss, Kress ve Manzi (2001), çocukların yakın çevrelerinde rol model aldıkları kişilerin kariyer gelişimleri üzerindeki etkisini araştırma konusu olarak ele almış, çocukların hayatlarında yakın temas halinde bulundukları anne-baba, öğretmen, arkadaş vb. kişilerin kariyerlerine karar verme süreçlerinde önemli etkilerinin olduğunu ortaya koymuşlardır. Ayrıca çocukların benlik saygıları üzerinde özellikle anneden olmak üzere, ailelerinden gelen görüşlerin önemli etkileri olduğu, olumlu rol modele sahip olan çocukların kariyerlerine karar verme süreçlerini daha sağlıklı geçirdiklerini tespit etmişlerdir.

Whiston, Sexton ve Lasoff (1998), 1983-1995 yılları arasında kariyer gelişimi ile ilgili gerçekleştirilmiş çalışmaları incelemiş ve değerlendirmeye çalışmıştır. Kapsamlı bir kodlama ve veri analizi kullanarak inceledikleri 4660 katılımcıyı içeren 47 çalışma ile kariyer danışmanlığı uygulamalarının bireylerin kariyer gelişimleri üzerinde en etkili uygulama olduğu sonucuna varmışlardır. Kariyer danışmanlığı uygulamalarında ise en etkili sonuçların lise döneminin ilk yıllarında yapılan kariyer danışmanlık uygulamalarında alındığını belirtmişlerdir.

Whiston ve Sexton (1998), benzer bir çalışmada, okul rehberlik ve psikolojik danışmanlığı ile ilgili yapılan araştırmaları incelemiş, kariyer gelişimi üzerine yapılan danışmanlık uygulamalarının en etkili olduğu dönemin ortaokul ve lise dönemi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yurt dışında yapılan kariyer gelişimi araştırmalarına baktığımızda, ülkemizde olduğu gibi ortaokul ve üst düzeyindeki çalışmalara ağırlık verildiği görülmektedir.

İlkokul dönemindeki çocuklar üzerinde yapılan çalışmalara daha az sıklıkta rastlanmaktadır.

Schultheiss, Palma ve Manzi (2005), ilkokul düzeyindeki çocuklarla gerçekleştirdikleri çalışmada, öğrencilerin öz benlikleri, kariyer farkındalıkları, kariyerleriyle ilgili araştırma ve planlama yapabilme yetileri ile kariyer gelişimleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Çalışma sonucunda, Super'ın çocuklukta kariyer gelişiminin alt faktörlerinden, merak alt faktörü dışında diğer faktörlerin tümünde, Super'ın kariyer gelişimi modeliyle aynı doğrultuda sonuçlar elde etmişlerdir.

Wood ve Kaszubowski (2008), ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmasında, öğrencilerin kariyer gelişimlerine yönelik ihtiyaçlarını tespit etmeyi amaçlamışlardır. ÇKGÖ kullandıkları bu çalışmada, kız öğrencilerin merak alt faktörü düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha üst düzeyde olduğu görülmüştür. Ayrıca ölçeğin alt faktörlerinden merak, zaman perspektifi, bilgi ve anahtar figürler alt faktörlerinden alınan test sonuçlarının düşük olduğu tespit edilmiştir.r.

Hartung, Porfeli ve Vondracek (2008), çocukluk döneminin bireylerin kariyer gelişimi süreçlerinin en önemli dönemi olduğu ve yapılan çalışmalarda çocukluk döneminin yeterince ele alınmadığı görüşünü savunmuşlardır. Yaşam boyu gelişim yaklaşımı göz önünde bulundurularak, çocukların kariyer gelişimlerini destekleyebilmek için ilkokul döneminde kariyer danışmanlığı uygulamalarının artırılması gerektiği görüşünü sunmuşlardır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizine yer verilmiştir.

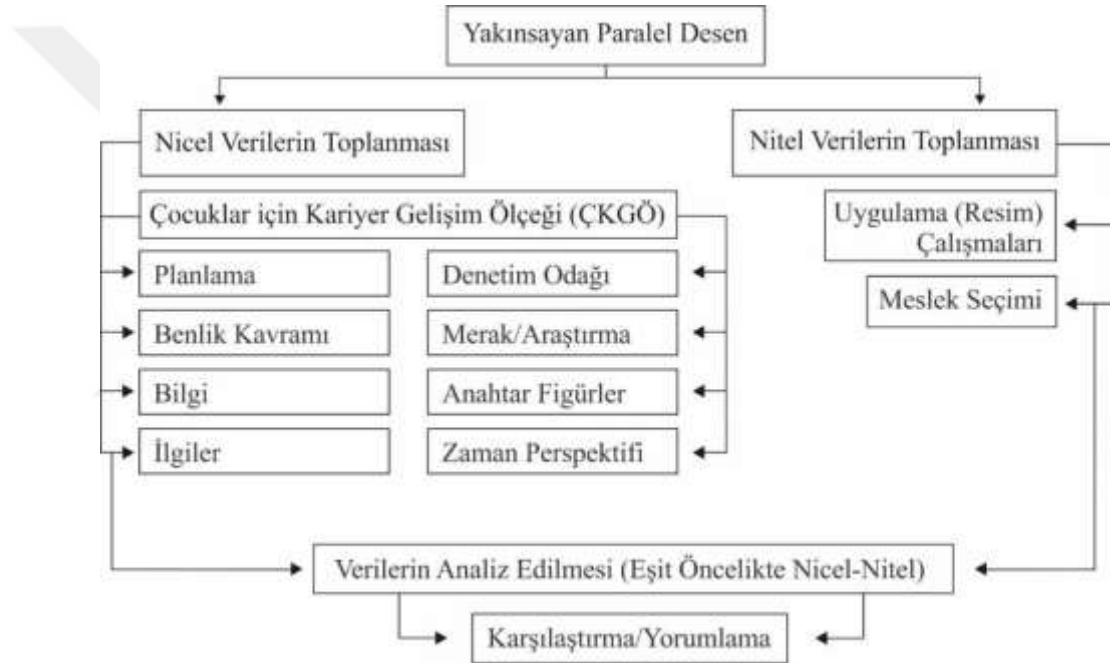
2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nicel ve nitel araştırma yaklaşımlarının bir arada kullanıldığı karma yöntem araştırmadır. Karma yöntem araştırması, araştırmacıların nitel ve nicel veri toplama ve çözümleme yöntemlerini bir araya getirmiş olduğu inceleme sürecidir (Plano Clark ve Ivankova, 2018, s.4). Karma yöntem, bir araştırma probleminin çözümünde nicel ve nitel araştırma, yöntem ve tekniklerini birleştiren ve problemin çözümü için daha etkili öneriler sunan bir araştırma yöntemidir (Creswell, 2014,s.242). Bu yöntemde amaç, nitel ve nicel desenlerin güçlü yönlerini kullanarak bir verinin daha detaylı ve kapsamlı anlaşılmasını sağlamaktır (Mills ve Gay, 2016).

Araştırmada karma yöntem araştırma desenlerinden yakınsayan paralel desen yaklaşımı kullanılmıştır. Yakınsayan paralel desende araştırmanın nitel ve nicel süreci eş zamanlı olarak uygulanır. Bir taraftan nicel veriler toplanırken bir taraftan da nitel araştırma süreci uygulanmaya başlanır. Her iki araştırma boyutu birbirinden ayrı tutularak, toplanan veriler yine ayrı ayrı analiz edilir. Araştırmanın iki boyutunda elde edilen sonuçlar genel yorumlama aşamasında birleştirilir. Yakınsayan paralel desende amaç, araştırma sorusunu en iyi şekilde anlamak için "aynı konuda farklı fakat birbirini tamamlayıcı veriler toplamak"tır. Birbirini sıra ile takip eden bu yaklaşımda, nicel verilerin toplanmasının sonrasında nitel veriler toplanıp birbiriyle ilişkilendirilerek neticeye varılır (Baki ve Gökçek, 2012, s. 9-12). Birbirini izleyen bu veri toplama durumunun amacı, birbirini açıklayan ya da destekleyen sonuçlara ulaşmaktır.

Yakınsayan paralel desenin dört aşaması vardır. İlk olarak, araştırmacılar ilgi alanlarına dayalı olarak nitel ve nicel veriler toplar. İki veri toplama türü eşzamanlıdır ancak bağımsızdır, yani biri diğerinin sonuçlarına bağlı değildir. Çalışmanın araştırma sorusunu ele almada eşit derecede önemlidir. İkinci aşamada, araştırmacılar nicel ve nitel analiz prosedürlerini uygulayarak her iki çalışmadan elde edilen verileri ayrı ayrı analiz ederler. İki sonuç kümesi elde edildiğinde, bu iki sonuç

kümesini üçüncü aşamada birleştirirler. Bu birleştirme aşaması, yeni bir analiz sırasında iki veri türünü ilişkilendirmeyi kolaylaştırmak için bağımsız sonuçların doğrudan karşılaştırılmasından veya sonuçların dönüştürülmesinden oluşur. Son aşamada, araştırmacı, çalışmanın genel sonuçları ile ilgili daha iyi çıkarımda bulunabilmek için iki sonuç kümesinin yakınsadığı, ayrıldığı, ilişki kurduğu ve birleştirdiği kapsamı ve biçimi yorumlar (Creswell ve Plano Clark, 2018). Araştırma deseni kapsamında verilerin toplanması, analiz edilmesi, karşılaştırılması ve yorumlanmasına ilişkin yakınsayan paralel desen tasarımı süreci **Şekil 2**'de sunulmuştur.

Şekil 2. Yakınsayan Paralel Desen Tasarımı Süreci

Bu çalışmada yakınsayan paralel desenin kullanılmasının amacı 8-10 yaş çocukların kariyer gelişimlerinin hem nicel hem de nitel verilerle karşılaştırmalı yorumlanarak daha iyi incelenebilmesidir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, Rize ili Merkez ilçesinde yer alan bir devlet okulunun 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören 8-10 yaş aralığındaki toplam 247 (kız,

119; erkek, 128) öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun cinsiyet ve yaş değişkenine göre demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Cinsiyet ve Yaş Değişkenine Göre Demografik Özellikleri

Yaş Aralığı	Kadın		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
8-9 Yaş	47	47,0	53	53,0	100	100
9-10 Yaş	72	49,0	75	51,0	147	100
Toplam	119	100	128	100	247	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan 8-9 yaş aralığındaki öğrencilerin %47,0’sinin kadın ve %53,0’ünün erkek olduğu; 9-10 yaş aralığındaki öğrencilerin %49,0’unun kadın ve %51,0’inin erkek olduğu görülmektedir. Yine tablodan 8-9 yaş aralığında “100” ve 9-10 yaş aralığında toplamda “147” katılımcı olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında 8-10 yaş çocukların anne-baba mesleki statüleri de incelenmiş ve Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Anne ve Baba Mesleki Statülerine İlişkin Bilgiler

Mesleki Statü		Yaş Aralığı				Toplam	
		8-9 Yaş	%	9-10 Yaş	%	f	%
Anne	Memur	-	-	2	,8	2	,8
	Öğretmen	4	1,6	1	,4	5	2,0
	İşçi	10	4,0	19	7,7	26	11,7
	Serbest Meslek	5	2,0	6	2,4	11	4,5
	Çalışmıyor	80	32,4	119	48,2	199	80,6
	Emekli	1	,4	0	-	1	,4
	Toplam	100	40,5	147	59,5	247	100
Baba	Memur	7	2,8	10	4,0	17	6,9
	Öğretmen	1	,4	3	1,2	4	1,6
	İşçi	40	16,2	59	23,9	99	40,1
	Çiftçi	0	-	2	,8	2	,8
	Serbest Meslek	47	19,0	66	26,7	113	45,7
	Çalışmıyor	5	2,0	4	1,6	9	3,6
	Emekli	0	-	3	1,2	3	1,2
	Toplam	100	40,5	147	59,5	247	100,0

Tablo 2 incelendiğinde araştırmaya katılan 8-9 yaş aralığındaki öğrencilerin anne meslek statü bilgilerine göre %1,6'sının öğretmen, %4'ünün işçi, %2'sinin serbest meslek çalışanı, %0,4'nün emekli olduğu, %32,4'ünün de çalışmadığı; 9-10 yaş aralığındaki öğrencilerin anne meslek statü bilgilerine göre ise %0,8'inin memur, %0,4'ünün öğretmen, %7,7'sinin işçi, %2,4'ünün serbest meslek çalışanı olduğu, %48,2'sinin de çalışmadığı görülmektedir. Tablodan edinilen baba meslek statü bilgilerine göre, araştırmaya katılan 8-9 yaş aralığındaki öğrencilerin babalarının %2,8'inin memur, %0,4'ünün öğretmen, %16,2'sinin işçi, %19'unun serbest meslek çalışanı olduğu, %2'sinin de çalışmadığı; 9-10 yaş aralığındaki öğrencilerin babalarının %4'ünün memur, %1,2'sinin öğretmen, %23,9'unun işçi, %0,8'inin çiftçi, %26,7'sinin serbest meslek çalışanı, %1,2'sinin emekli olduğu, %1,6'sının da çalışmadığı görülmektedir. Yine tablodan çalışma grubunda bulunan toplam 247 öğrencinin anne meslek statü bilgilerine bakıldığında %0,8'inin memur, %2'sinin öğretmen, %11,7'sinin işçi, %4,5'inin serbest meslek çalışanı, %0,4'ünün emekli olduğu, %80,6'sının çalışmadığı; baba meslek statü bilgilerine bakıldığında ise %6,9'unun memur, %1,6'sının öğretmen, %40,1'inin işçi, %0,8'inin çiftçi, %45,7'sinin serbest meslek çalışanı, %1,2'sinin emekli olduğu, %3,6'sının çalışmadığı görülmektedir.

Araştırma kapsamında 8-10 yaş çocukların anne-baba öğrenim düzeyleri de incelenmiş ve Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çalışma Grubunun Anne ve Baba Öğrenim Düzeylerine İlişkin Bilgiler

Öğrenim Bilgisi		Yaş Aralığı				Toplam	
		8-9 Yaş	%	9-10 Yaş	%	f	%
Anne	Okuryazar	2	,8	2	,8	4	1,6
	Okuryazar Değil	3	1,2	5	2	8	3,2
	İlkokul	43	17,4	55	22,3	98	39,7
	Ortaokul	15	6,1	24	9,7	39	15,8
	Lise	30	12,1	50	20,2	80	32,4
	Üniversite	7	2,8	11	4,5	18	7,3
	Toplam	100		147			
Baba	Okuryazar	0	-	2	,8	2	,8
	İlkokul	40	16,2	37	15	77	31,2
	Ortaokul	20	8,1	34	13,8	54	21,9
	Lise	30	12,1	60	24,3	90	36,4
	Üniversite	10	4	14	5,7	24	9,7
	Toplam	100	40,5	147	59,5	247	100

Tablo 3'e göre 8-9 yaş aralığındaki öğrencilerin anne öğrenim bilgilerine bakıldığında %0,8'i okuryazar, %1,2'si okuryazar değil, %17,4'ü ilkokul mezunu, %6,1'i ortaokul mezunu, %12,1'i lise mezunu, %2,8'i üniversite mezunu; 9-10 yaş aralığındaki öğrencilerin anne öğrenim bilgilerine bakıldığında %0,8'i okuryazar, %2'si okuryazar değil, %22,3'ü ilkokul mezunu, %9,7'si ortaokul mezunu, %20,2'si lise mezunu, %4,5'i üniversite mezunudur. Yine tablodan edinilen baba öğrenim bilgilerine göre, 8-9 yaş aralığındaki öğrencilerin babalarının %16,2'si ilkokul mezunu, %8,1'i ortaokul mezunu, %12,1'i lise mezunu, %4'ü lise mezunu; 9-10 yaş aralığındaki öğrencilerin babalarının %0,8'i okuryazar, %15'i ilkokul mezunu, %13,8'i ortaokul mezunu, %24,3'ü lise mezunu, %5,7'si üniversite mezunudur. Toplam 247 öğrenci ebeveyn öğrenim bilgilerine göre anne öğrenim düzeylerinin %1,6'sı okuryazar, %3,2'si okuryazar değil, %39,7'si ilkokul mezunu, %15,8'i ortaokul mezunu, %32,4'ü lise mezunu, %7,3'ü üniversite mezunu; baba öğrenim düzeylerinin %0,8'i okuryazar, %31,2'si ilkokul mezunu, %21,9'u ortaokul mezunu, %36,4'ü lise mezunu, %9,7'si üniversite mezunudur.

Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki anlayış önceden belirlenmiş birtakım kriterleri karşılayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s.122). Bu doğrultuda araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları incelenerek, öğrencilerin kariyer gelişimlerine yönelik beceri, ünite ve kazanımların yer aldığı sınıf düzeyleri incelenmiştir. Öğrencilerin belirli öğretim müfredatları kapsamında ve Temel Eğitim düzeyinde kariyer gelişimine belirli kazanımlar doğrultusunda yer verildiği ilkokul sınıf düzeyleri çalışma grubunun belirlenmesinde bir ölçüt olarak kabul edilmiştir. Belirlenen ünite, kazanım ve sınıf düzeyi ilişkisi Tablo 4'te sunulmuştur (MEB, 2018a; MEB, 2018b):

Tablo 4.Öğrencilerin Kariyer Gelişimlerine Yönelik Sınıf, Kazanım, Ünite İlişkisi

Sınıf Düzeyi	Beceriler	Ünite	Kazanım
3. Sınıf	- Girişimcilik - Karar Verme - Kariyer Bilinci Geliştirme - Kendini Tanıma - Öz Yönetim - Zaman Yönetimi	Okulumuzda Hayat	HB.3.1.1. Güçlü yönlerini ve güçlendirilmesi gereken yönlerini fark eder. Öğrencilerin ilgi alanları ve becerilerinden (iş birliği, planlı ve verimli çalışma, iletişim vb.) hareketle konu açıklanır. Öğrencilerden öz değerlendirme yapmaları istenir. Güçlü yönleri takdir edilirken güçlendirilmesi gereken yönlerini geliştirebilecekleri üzerinde durulur.
		Birey ve Toplum	HB.3.1.10. İlgi duyduğu meslekleri ve özelliklerini araştırır. Toplumsal yaşamda her mesleğin gerekli ve saygın olduğu, çeşitli mesleklerin günlük yaşamdaki yeri ve toplumsal iş bölümü üzerinde durulur. Örneklenecek meslekler öğrencinin yakın çevresinden seçilir.
4.Sınıf	- Girişimcilik - Karar verme - Öz denetim - Problem çözme - Yenilikçi düşünme	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	SB.4.1.3. Bireysel ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerini tanır. İlgi ve istekleri doğrultusunda okulunda veya yakın çevresindeki eğitsel sosyal etkinliklere katılması için teşvik edilir.
			SB.4.5.2. Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır. Gelir, gider, bütçe, üretim, dağıtım, tüketim ve meslek gibi kavramları kullanarak öğrencinin yakın çevresindeki ekonomik faaliyetleri gözlemlemesi ve raporlaştırması sağlanır.
			SB.4.5.4. Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur. Öğrencinin ailesi ile beraber örnek bir bütçe miktarı üzerinden gelir gider tablosu oluşturması sağlanır. Yöresel ve sosyoekonomik şartlar ile ailelerin gelir düzeyleri dikkate alınır.

Tablo 4 incelendiğinde Milli Eğitim Bakanlığı İlkokul müfredatlarında öğrencilerin kariyer gelişimlerine yönelik Hayat Bilgisi dersi öğretim programında 3. sınıf “Okulumuzda Hayat” ve Sosyal Bilgiler dersi programında “Birey ve Toplum” ve “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” üniteleri kapsamında farklı mesleklere yönelik bilgiler verilmekte, çocukların ilgi duydukları mesleklere yönelik araştırma yapmaya

yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda öğrencilerin kariyer gelişimlerinin 3 ve 4. sınıf kazanımları ile ilişkilendirilmesi nedeniyle araştırma 3 ve 4. sınıf öğrencileri ile yürütülmüştür.

2.3. Veri toplama Araçları ve Veri Toplama Süreci

Çalışmanın nicel boyutunda “Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği” uygulanmış, nitel boyutunda ise resim (uygulama) çalışmaları yaptırılmıştır. Veri toplama araçları 2019-2020 eğitim öğretim yılının bahar döneminde bir devlet okulunun 3 ve 4. sınıflarında öğrenim gören 8-10 yaş aralığındaki toplam 247 (kız, 119; erkek, 128) öğrenci üzerinde uygulanmıştır.

2.3.1. Çocuklar için Kariyer Gelişimi Ölçeği (ÇKGÖ)

Araştırmanın nicel boyutunda Schultheiss ve Stead (2004) tarafından 0-14 yaş aralığındaki çocukların kariyer gelişimlerini ölçmek amacıyla geliştirilen, teorik temeli Super’ın (1990) çocukluktaki kariyer gelişimi modeline dayandırılan ve Türkçe’ye uyarlaması Bacanlı, Özer ve Sürücü (2007) tarafından yapılan “Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği (ÇKGÖ)”, “Kişisel Bilgi Formu” eklenerek kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda çocukların cinsiyet, sınıf ve yaş düzeyi, anne baba eğitim ve meslek bilgilerine ilişkin sorular yer almaktadır. 52 maddeden oluşan ÇKGÖ’nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Bacanlı, Özer ve Sürücü (2007) tarafından yapılmış ve ölçeğin orijinal formunda olduğu gibi sekiz (8) alt faktörden oluşan bir yapı elde edilmiştir. ÇKGÖ’nün faktörleri; planlama: çocuklar için geleceği planlamalarının önemini içeren 11 maddeden, benlik kavramı: bireyin öz farkındalığını değerlendiren 6 maddeden, bilgi: meslekler hakkında bilgi edinmenin ve bu bilgileri kullanmanın önemini belirten 6 maddeden, ilgiler: çocukların hoşlandıkları etkinliklerin farkında olmalarını içeren 6 maddeden, denetim odağı: çocukların hayatlarında karşılaştıkları olgulara ilişkin içsel denetimlerini değerlendiren 7 maddeden, merak/araştırma: çocukların okulda ve yakın çevrelerindeki merak veya araştırma davranışlarını içeren 7 maddeden, anahtar figürler: çocukların benzetmek istedikleri rol modelleri 5 maddeden, zaman perspektifi: çocukların içinde bulundukları zamanı geleceklerine nasıl aksettirdiklerini içeren 4 maddeden oluşmaktadır. ÇKGÖ’nin güvenirliği Cronbach

Alpha katsayısı ile belirlenmiştir. Ölçeğin geneli ve alt faktörlerine ilişkin güvenilirlik sonuçları şu şekildedir: Ölçek geneli (52 madde; $\alpha = .78$); bilgi (6 madde; $\alpha = .64$), merak/araştırma (7 madde; $\alpha = .60$), ilgiler (6 madde; $\alpha = .64$), denetim odağı (7 madde; $\alpha = .76$), anahtar figürler (5 madde; $\alpha = .49$), zaman perspektifi (4 madde; $\alpha = .65$), planlama (11 madde; $\alpha = .81$) ve benlik kavramı (6 madde; $\alpha = .73$).

2.3.2. Resim (Uygulama) Çalışmaları

Araştırmanın nitel boyutunda öğrencilerin ileride sahip olmak istedikleri meslekler ile ilgili çizmiş oldukları resimlerin çözümlenmesi yoluyla, öğrencilerin mesleklere yönelik algıları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilere, “*Bir zaman makinesinin içinde olduğunuzu hayal edin. Zaman makinesi sizi alıp yirmi yıl sonraya götürüyor. Büyümüş, meslek sahibi olmuş, iş yerinizde çalışıyorsunuz. Seçtiğiniz mesleği anlatan bir resim çizin*” komutu verilerek, mesleki tercihlerini anlatan bir resim yapmaları istenmiştir. Uygulama çalışmaları öğrencilerin boya sorunu yaşamaması için görsel sanatlar dersi kapsamında yaptırılmıştır ve kariyer gelişim ölçeği ile uygulanmıştır. Öğrenciler ölçek formunu doldurduktan sonra 35x50 cm boyutlarındaki resim kâğıtlarına istedikleri boya ve tekniği kullanarak, özgün çalışmalar yapmışlardır. Öğrencilere resim çalışmalarını yapabilmeleri için iki ders saati süre verilmiştir. Resim çalışmaları tamamlandıktan sonra öğrencilerden, resim kâğıtlarının arkasına, uygulamanın güvenilirliğinin sağlanması amacıyla resimlerinde anlatmak istedikleri duyguları detaylı bir şekilde yazmaları istenmiştir. Uygulama çalışmalarından elde edilen veriler, öğrencilerin kariyer gelişim algıları ile mesleki yönelimleri arasında nasıl bir ilişki kurduklarını belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Bu bölümde nicel ve nitel verilerin nasıl analiz edildiğine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.4.1. Nicel Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizi aşamasında hangi analiz tekniklerinin kullanılacağına karar vermek için normallik testi yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Normallik

testinde verilerin normal dağılım özelliği gösterip göstermediği aritmetik ortalama, mod, medyan, çarpıklık ve basıklık değerleri dikkate alınarak tespit edilmektedir (Büyüköztürk, 2013,s.40; Seçer, 2013,s.26). Çarpıklık ve basıklık katsayılarının “ ± 2 ” aralığında olması, aritmetik ortalama, mod ve medyan değerlerinin birbirine yakın olması durumunda verilerin normal dağıldığı kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2013,s.84; George ve Mallery, 2003 Akt Güven, 2014). Çocuklar için kariyer gelişim ölçeğinden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistik değerleri Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5.Kariyer Gelişim Puanlarına Ait Betimsel İstatistik Değerleri

Ölçüm	N	$\bar{x}$	S.S.	Med.	Mod	Çarpıklık	Basıklık
Bilgi	247	1.36	.376	1.33	1.00	1.138	.815
Merak/Araştırma	247	1.60	.363	1.57	1.71	.452	-.176
İlgiler	247	1.15	.194	1.00	1.00	1.088	.159
Denetim Odağı	247	1.74	.497	1.71	1.57	.359	-.588
Anahtar Figürler	247	1.77	.439	1.80	1.40	.375	-.339
Zaman Perspektifi	247	1.29	.348	1.25	1.00	1.034	.134
Planlama	247	1.44	.324	1.36	1.36	.595	-.415
Benlik Kavramı	247	1.32	.300	1.33	1.00	.759	.203

Tablo 5’e göre, çocuklar için kariyer gelişim ölçeği alt faktörleri için çarpıklık ve basıklık katsayıları ± 2 aralığında yer almakta; aritmetik ortalama, mod ve medyan değerlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda ölçek puanlarının normal dağılım göstermesi nedeniyle nicel verilerin analizinde t testi kullanılmıştır. Öğrencilerin kariyer gelişim ölçeğinden aldıkları puanlar ise, Tablo 6’da verilen puan aralıklarına göre yorumlanmıştır.

Tablo 6.Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği Puan Aralığı

Derecelendirme	Puan	Puan Aralığı
Bana Uygun	3	2.34-3.00
Kararsızım	2	1.67-2.33
Bana Uygun Değil	1	1.00-1.66

Tablo 6’ya göre çocuklar için kariyer gelişim ölçeğinden alınan puanlar 3’den 1’e doğru kodlanarak, bulgular kısmında yorumlanmıştır.

2.4.2. Nitel Verilerin Analizi

Resim çalışmaları çocukların duygu ve düşüncelerini anlamada, olay ve olgularla ilgili zihinlerinde oluşturdukları algıları görebilmede önemli bir araçtır. Çankırılı (2011,s.143-144), resimlerin çocukların iç dünyalarını dışa vurma biçimlerinden biri olduğunu belirtmiştir. Kırısoğlu (1998), resimlerin çocukların tüm çevresel deneyimlerini temsil ettiklerini dile getirmiştir. Resim, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini, şekillendirdikleri görseller aracılığıyla anlamada önemli bir unsur olarak görülmektedir (Buyurgan ve Demirel, 2013).

Çalışmanın nitel boyutunda, yapılan uygulama çalışmaları göstergebilimsel yöntemle analiz edilmiştir. Alan yazında göstergebilim kavramını ilk kullanan İngiliz filozof John Locke olmuştur. 20. yüzyılın başlarında çağdaş göstergebilimin temelleri atılmıştır. Amerikalı filozof Charles Sanders Peirce (1839-1914) ve İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure (1857-1913) birbirleriyle yaklaşık zamanlarda ve birbirlerinden habersiz şekilde çağdaş göstergebilimin temellerini atmışlardır (Rıfat, 2009). Çağdaş göstergebilimin bir diğer büyük ismi Roland Barthes, geliştirdiği özgün yaklaşımla ağırlıklı olarak popüler kültür analizini incelemiştir. Barthes tarafından geliştirilen yapısal analiz yöntemi, iletişim kurmayı değil, çeşitli olguların beraber taşıdıkları anlamları inceleme üzerinde durmuştur. Barthes, tüm bunları anlam kavramı vasıtasıyla göstergebilime bağlamış ve işaretler ile ikincil işaretler veya yan anlam işaretleri arasındaki ilişkiyle ilgilenmiştir (Vardar, 1998,s.111).

Gösterge kendisinden başka bir şeyi ifade eden, dilsel olmayan iletişim biçimleri olarak tanımlanır. Her türlü imge, işaret, belirti, iz, simge, sembol, şifre, ses, harf, kelime ve metin gösterge olarak ifade edilebilir (Rıfat 2013). Pierce'ın göstergebilim şeması, ikon, simge ve belirtiden oluşur. Pierce'a (1984) göre, gösterge bir gösteren ile gösterilenin birleşmesinden oluşan bir bütündür. Gösteren (nesne-biçim) somut bir ifadeyle anlatım boyutunu ele alırken, gösterilen (yorum) soyut bir anlatımla içerik boyutunu oluşturmaktadır. Pierce göstergebilim anlayışında ikon, belirti ve simge olmak üzere üçlü ayrıma vurgu yapmaktadır. Görüntüsel gösterge (ikon) nesnesinin sahip olduğu niteliklerinden dolayı ifade ettiği temel anlamdır. Örneğin bilgisayarın masaüstündeki çöp kutusu simgesi, o klasörün çöp kutusu olduğunun göstergesidir. Belirti, nedensel bir ilişkiye dayalı olarak kurulan

bağlantıdır. Gri bulutların yağmuru anlatması, dumanın ateşin göstergesi olması gibi. Simge ise insanlar arasında geleneksel bir uzlaşmaya dayanan göstergedir. Trafik ışıkları örneğinde renklere insanların kanaatinde yüklenen anlamlar sonucu, kırmızı ışığın “dur”, yeşil ışığın “geç” anlamında olmasının genel bir kanaat olarak benimsenmesi gibi. Simge nedeni değil niyeti ifade etmektedir (Başoğlu, 2019). Bu doğrultuda uygulama (resim) çalışmalarının analizi için Pierce (1984) tarafından kuramsallaştırılan ve “ikon (görüntüsel gösterge)”, “belirti” ve “simge” olmak üzere üç görünümünden oluşan göstergebilimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

2.5. Bulgular

2.5.1. Araştırmanın Nicel Boyutundan Elde Edilen Bulgular

8-10 yaş çocukların kariyer gelişimlerine yönelik algılarını tespit etmek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde nicel araştırma yaklaşımı doğrultusunda “Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği (ÇKGÖ)”nden elde edilen veriler “cinsiyet” ve “yaş” değişkenine bağlı olarak araştırmanın amaç ve alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek yorumlanmıştır.

2.5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada 8-10 yaş çocukların kariyer gelişimlerine yönelik algılarını incelemek amacıyla ölçekten alınan puanlar “cinsiyet” değişkeni dikkate alınarak karşılaştırılmıştır. Kariyer gelişim ölçeğine ilişkin betimsel istatistik değerleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Kariyer Gelişimi Ölçeği Puanlarının t Testi Sonuçları

Kariyer Gelişimi	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	sd	t	p
Bilgi	Kız	119	1.31	.347	245	-2,073	.039*
	Erkek	128	1.41	.396			
Merak	Kız	119	1.55	.342	245	-2.241	.026*
	Erkek	128	1.65	.377			

Tablo 7(Devam). Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine Göre Kariyer Gelişimi Ölçeği Puanlarının t Testi Sonuçları

Kariyer Gelişimi	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	sd	t	p
İlgiler	Kız	119	1.15	.187	245	-145	.885
	Erkek	128	1.15	.201			
Denetim Odağı	Kız	119	1.70	.501	245	-1.243	.215
	Erkek	128	1.78	.492			
Anahtar Figürler	Kız	119	1.80	.419	245	-1.266	.207
	Erkek	128	1.73	.456			
Zaman Perspektifi	Kız	119	1.29	.323	245	-.194	.847
	Erkek	128	1.30	.372			
Planlama	Kız	119	1.44	.327	245	.049	.961
	Erkek	128	1.44	.322			
Benlik Kavramı	Kız	119	1.29	.308	245	-1.567	.118
	Erkek	128	1.35	.291			
*p<.05							

Tablo 7’ye öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre, kariyer gelişimi ölçeğinin alt faktörlerinden aldıkları puanların t testi sonuçları gösterilmiştir. Buna göre “bilgi ($\bar{x}_{(Kız.)}= 1.31$; $\bar{x}_{(Erkek.)}= 1.41$)”, “merak ($\bar{x}_{(Kız.)}= 1.55$; $\bar{x}_{(Erkek.)}= 1.65$)”, “ilgiler ($\bar{x}_{(Kız.)}= 1.15$; $\bar{x}_{(Erkek.)}= 1.15$)”, “zaman ($\bar{x}_{(Kız.)}= 1.29$; $\bar{x}_{(Erkek.)}= 1.30$)”, “planlama ($\bar{x}_{(Kız.)}= 1.44$; $\bar{x}_{(Erkek.)}= 1.44$)”ve “benlik kavramı ($\bar{x}_{(Kız.)}= 1.29$; $\bar{x}_{(Erkek.)}= 1.35$)” alt faktörleri için 8-10 yaş aralığındaki kız ve erkek çocukların puanlarının “bana uygun değil” puan aralığında yer aldığı görülmektedir. Bu alt faktörler kapsamında ortalama puanların birbirine oldukça yakın olduğu görülmektedir. Dolayısıyla da kız ve erkek çocuklar arasında kariyer gelişimi ya da mesleki yönelime bağlı olarak bilgiyi araştırma, inceleme, merak duyma, kendi kişiliğine uygun farklı etkinlik ya da hobilerle ilgilenme düzeylerinin düşük olduğu görülmektedir.

Denetim odağı ve anahtar figürler alt faktörleri incelendiğinde, 8-10 yaş aralığındaki kız ve erkek çocukların puanları “kararsızım” puan aralığında yer aldığı görülmektedir. Diğer taraftan 8-10 yaş aralığındaki kız ve erkek çocukların puanları arasında cinsiyet değişkenine göre sadece bilgi ve merak boyutunda p<.05 düzeyinde

anlamalı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Her iki boyutta da erkek çocukların kız çocuklara göre aritmetik ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Diğer alt faktörlerde ise cinsiyet değişkenine bağlı olarak herhangi farklılaşma gözlenmemiştir. Tüm alt faktörler incelendiğinde 8-10 yaş aralığındaki kız ve erkek çocukların kariyer gelişim algılarının Tablo 7’de verilen puan aralıkları dikkate alındığında oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Kariyer gelişim ölçeği genel olarak çocukların meslekler hakkında bilgi toplamaya yönelik algılarını, bilgiyi araştırma düzeylerini, kendi ilgi alanlarına yönelik farkındalıklarını, kendilerini yönlendirme becerilerini, rol modellerini, geleceğe yönelik meslek seçimlerini zamansal olarak düşünebilme yetilerini, geleceğe yönelik mesleki planlamayı ve kişinin kendisini ne düzeyde tanıdığını ölçmeyi hedefleyen maddelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla da 8-10 yaş aralığındaki çocukların kariyer gelişimlerine yönelik algılarının tam anlamıyla gelişmediği ve mesleki tercihlerini kendi ilgi alanları doğrultusunda şekillendirme yetisi kazanmamalarına ek olarak mesleki profil açısından da kendilerini yeterince tanımadıkları tespit edilmiştir.

2.5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada 8-10 yaş çocukların kariyer gelişimlerine yönelik algılarını incelemek amacıyla ölçekten alınan puanlar “yaş” değişkeni dikkate alınarak karşılaştırılmıştır. Kariyer gelişim ölçeğine ilişkin betimsel istatistik değerleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Kariyer Gelişimi Ölçeği Puanlarının t Testi Sonuçları

Kariyer Gelişimi	Yaş	N	$\bar{x}$	SS	sd	t	p
Bilgi	8-9 Yaş	100	1,33	,347	245	-1,117	.265
	9-10 Yaş	147	1,39	,394			
Merak	8-9 Yaş	100	1,55	,347	245	-1,845	.066
	9-10 Yaş	147	1,63	,371			
İlgiler	8-9 Yaş	100	1,16	,196	245	,476	.635
	9-10 Yaş	147	1,14	,193			

Tablo 8 (Devam). Öğrencilerin Yaş Değişkenine Göre Kariyer Gelişimi Ölçeği Puanlarının t Testi Sonuçları

Kariyer Gelişimi	Yaş	N	$\bar{x}$	SS	sd	t	p
Denetim Odağı	8-9 Yaş	100	1,93	,481	245	5,187	.000*
	9-10 Yaş	147	1,61	,467			
Anahtar Figürler	8-9 Yaş	100	1,73	,405	245	-1,181	.239
	9-10 Yaş	147	1,79	,461			
Zaman Perspektifi	8-9 Yaş	100	1,27	,354	245	-,876	.382
	9-10 Yaş	147	1,31	,345			
Planlama	8-9 Yaş	100	1,38	,307	245	-2,168	.031*
	9-10 Yaş	147	1,47	,331			
Benlik Kavramı	8-9 Yaş	100	1,32	,298	245	-,341	.733
	9-10 Yaş	147	1,33	,303			
*p<.05							

Tablo 8’de öğrencilerin yaş değişkenine göre, kariyer gelişimi ölçeğinin alt faktörlerinden aldıkları puanların t testi sonuçları gösterilmiştir. Buna göre “bilgi ($\bar{X}_{(8-9 \text{ Yaş})} = 1.33$; $\bar{X}_{(9-10 \text{ Yaş})} = 1.39$)”, “merak ($\bar{X}_{(8-9 \text{ Yaş})} = 1.55$; $\bar{X}_{(9-10 \text{ Yaş})} = 1.63$)”, “ilgiler ($\bar{X}_{(8-9 \text{ Yaş})} = 1.16$; $\bar{X}_{(9-10 \text{ Yaş})} = 1.14$)”, “zaman ($\bar{X}_{(8-9 \text{ Yaş})} = 1.27$; $\bar{X}_{(9-10 \text{ Yaş})} = 1.31$)”, “planlama ($\bar{X}_{(8-9 \text{ Yaş})} = 1.38$; $\bar{X}_{(9-10 \text{ Yaş})} = 1.47$)”ve “benlik kavramı ($\bar{X}_{(8-9 \text{ Yaş})} = 1.32$; $\bar{X}_{(9-10 \text{ Yaş})} = 1.33$)” alt faktörleri için 8-10 yaş aralığındaki çocukların yaş değişkenine göre puanlarının “bana uygun değil” puan aralığında yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla da 3 ve 4. sınıf düzeyine denk gelen 8-10 yaş aralığında öğrencilerin ölçek maddelerinin içeriğine göre, bilgiye ulaşma, araştırma ya da merak etme, mesleklere ve meslek seçimine yönelik bilgi düzeyine sahip olma, kendi ilgi alanlarının ya da kişisel özelliklerinin farkında olma gibi süreçler hakkında kariyer gelişimlerini küçük yaşlardan itibaren etkileyecek mesleki profilleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmektedir.

“Anahtar figürler ($\bar{X}_{(8-9 \text{ Yaş})} = 1.73$; $\bar{X}_{(9-10 \text{ Yaş})} = 1.79$)” alt faktöründe, 8-10 yaş aralığındaki çocukların puanları “kararsızım” puan aralığında yer almaktadır. Dolayısıyla da “Kimlere benzemek istediğimi biliyorum”, “En çok hoşlandığım meslekte kimlerin çalıştığını biliyorum”, “Çevremde örnek aldığım insanlar var” gibi

maddelerin yer aldığı anahtar figürler alt faktörüne ilişkin olarak 8-10 yaş çocukların, henüz mesleki seçim ya da kariyer gelişimine yönelik olarak rol model alabilecekleri kişi ya da seçimlerin 8-10 yaş aralığına bağlı olarak şekillenmediği görülmektedir. Bu durum diğer alt faktörlerle birlikte değerlendirildiğinde 8-10 yaş aralığındaki çocukların kariyer ve meslek kavramlarına yönelik merak ve farkındalıklarının araştırma, inceleme ve bilgiye erişime istekli olma gibi birçok faktörden etkilendiği görülmektedir. Dolayısıyla da öğrencilerin küçük yaşlardan itibaren kariyer bilinci geliştirebilecekleri farkındalık ve donanıma sahip bireyler olarak yetiştirilmeleri için öğretim müfredatları ve öğretmen yeterliklerinin oldukça önemli olduğu anlaşılmaktadır.

8-10 yaş aralığındaki çocukların puanları arasında yaş değişkenine göre sadece “denetim odağı ($\bar{X}_{(8-9 \text{ Yaş})} = 1.93$; $\bar{X}_{(9-10 \text{ Yaş})} = 1.61$)” ve “planlama ($\bar{X}_{(8-9 \text{ Yaş})} = 1.38$; $\bar{X}_{(9-10 \text{ Yaş})} = 1.47$)” boyutlarında $p < .05$ düzeyinde anlamlı farklılaşma olduğu görülmektedir. Çocukların hayatlarında karşılaştıkları olgulara ilişkin içsel denetimlerini değerlendiren maddelerden oluşan denetim odağı boyutu ise, yaş değişkenine göre anlamlı farklılaşmanın en fazla olduğu boyuttur. Bu boyutta 8-9 yaş çocukların kariyer gelişim puanlarının, 9-10 yaş çocukların kariyer gelişim puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla da yaş seviyesi arttıkça okul faaliyetleri, ders ve sınavlardaki başarıya ilişkin denetimin ve sosyal ilişkilere bağlı olarak bireyler arası iletişime dayalı karar verme düzeyinin, denetim odağına bağlı olarak azaldığı görülmektedir. Planlama boyutunda ise 9-10 yaş aralığındaki çocukların, 8-9 yaş aralığındaki çocuklara göre kariyer gelişim puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda yaş seviyesi arttıkça geleceğe yönelik ders, okul faaliyetleri, mesleki seçim vb. konularda planlama yapmaya yönelik eğilimin de arttığı anlaşılmaktadır.

2.5.2. Araştırmanın Nitel Boyutundan Elde Edilen Bulgular

Bu bölümünde nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda öğrencilerin ileride sahip olmak istedikleri meslekler ile ilgili çizmiş oldukları resimlerin çözümlenmesi yoluyla, öğrencilerin mesleklere yönelik algıları araştırmanın amaç ve alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek yorumlanmıştır.

2.5.2.1. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemine bağlı olarak, verilerin göstergebilimsel analizi sonucunda öğrencilerin resim çalışmalarından elde ikonlar; “güvenlik”, “sağlık”, “eğitim”, “spor”, “sanat”, “bilim ve mühendislik”, “serbest meslek” ve “diğer” başlıkları altında sunulurak yorumlanmıştır.

2.5.2.1.1. Güvenlik Kavramı ile İlgili Kullanılan İkonlara İlişkin Bulgular

8-10 yaş çocukların resimlerinde “Güvenlik” kavramı ile ilgili kullandıkları ikonlara göre dağılımları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Güvenlik” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları

İkon	Simge	Belirti	(f)	
Güvenlik	Polis Arabası	Hırsızları Yakalama (26)	71	
	Karakol	Güvenlik (21)		
	Silah	Çatışma (11), Macera (2)		
	Çatışma	Vatanı Koruma (8)		
	Hapis	Suçluları Cezalandırma (2)		
	Kelepçe	Adaleti Sağlama (1)		
	Asker	Savaş	Vatanı Koruma (6), Teröristleri Yok Etme (3), Şehit Olma (2), Birlik-Beraberlik (1), Düşmanları Yenme (1)	19
	Silah Tank	Güvenliği Sağlama (4) Çatışma (2)		
	İtfaiyeci	İtfaiye Aracı	Hayat Kurtarma (5), Yangınları Önleme (5)	10
	Toplam			100

Tablo 9’da 8-10 yaş çocukların resimlerinde “Güvenlik” ile ilgili tercih ettikleri görsel göstergeler, bu göstergelerin anlatımında kullandıkları simgeler ve bu simgelerin ilişkilendirildiği belirtiler benzerliklerine göre analiz edilmiştir. Yapılan resimlerde 8-10 yaş çocukların polis, asker, itfaiyeci olmak üzere üç farklı ikon kullandıkları görülmüştür. Gelecekte polis olmak isteyen 71 öğrenciden 26’sının hırsızları yakalama isteğini polis arabası simgesiyle, 21’inin güvenliği sağlama isteğini karakol simgesiyle ifade ettikleri görülmektedir. Silah simgesi yoluyla çatışma (11), macera (2), hapis ve kelepçe simgeleri yoluyla suçluları

cezalandırma(2) ve adaleti sağlama (2) şeklindeki düşüncelerini resimlerine aktardıkları görülmektedir. Öğrencilerin 8'i çatışma sahnesi resmetme yoluyla vatani koruma düşüncelerini resimlerine aktarmışlardır. Öğrenciler resimlerinde polis ikonunu kullanmalarının gerekçelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Polis olmak istiyorum. Çünkü insanların hayatını kurtarıp, insanlara eziyet edenleri yakalayıp hapse atarım.” (E34).

“Maceralı olduğu için ve silah olduğu için polis olmak istiyorum.” (E46).

“Ben polis olmak istiyorum. Hırsızlar evlere girip altın, gümüş gibi şeyleri çalıyorlar. Ben de polis olup silahımla onları yakalamak istiyorum.” (E51).

“Polislik insanları kurtarmak için önemlidir

r. Polisler insanın hayatının güvenliğini sağlar. Polisler her gün bizim için kendilerini tehlikeye atıyor. Polisliği bu yüzden seviyorum.” (E52).

“Vatanımı sevdiğim için vatanımı korumak için polis olmak istiyorum.” (E68).

“Polis olup suçluları yakalamak vatanımı ve milletimi korumak istiyorum.” (E95).

“Küçükken haberlerde bir sürü hırsızlık vakası gördüm. Bunları durdurmak için ben de bir polis olmak istiyorum.” (E96).

“Polis olmak istiyorum. Çünkü şehirleri hırsızlardan koruyorlar.” (E98).

“Resmimde polis oldum ve göreve gidiyorum. Suçluları yakalayıp adalete teslim edeceğim.” (K24).

“Polis olacağım. Çünkü vatani hainlerden kötülüklerden korumak istiyorum.” (K41).

“Polis olmak istiyorum. Çünkü insanların güvenliği benim için önemli.” (K111).

“Polis olmak istiyorum. Çünkü insanları korumak istiyorum.” (K114).

“Polis olmak istiyorum. Çünkü polis olmak çok güzel bir şey. Hırsızları yakalayıp hapse atarım.” (K121).

Gelecekte asker olmak istediklerini belirten öğrencilerin (19) bu düşüncelerini resimlerine savaş, silah ve tank simgelerini kullanarak aktardıkları

görülmektedir. Asker olmak istemelerinin temelinde vatani koruma (6), teröristleri yok etme (3), şehit olma (2), birlik beraberlik (1), düşmanları yenme (1) düşüncelerinin olduğunu belirtmişlerdir. Öğrenciler bu düşüncelerini şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Subay olmak istiyorum. Çünkü vatan, millet ve bayrak her şeyden daha önemlidir. Bunları korumak istiyorum. Subay olup şehit olmak istiyorum...” (K44).

“Asker olacağım. Çünkü yurdu kurtarmak istiyorum.” (K113).

“Asker olmak istiyorum. Vatanımı korumak için, vatanım için şehit olmak için.” (E47)

“Neden bu mesleği seçtim? Birlik ve beraberliği öğrendiğim için.” (E53).

“Asker olmak istiyorum. Resmimde dağda teröristlerin pususuna düşüyoruz ve teröristleri öldürüyoruz.” (E54).

“Asker olmayı düşünüyorum. Resmimde ben asker oldum ve göreve gittim...” (E66).

“Vatanımı korumak istiyorum. O yüzden asker olmak istiyorum.” (E97).

“Asker olmak istiyorum. Çünkü vatanımı korumak istiyorum.” (E103).

“Vatanımı korumak istiyorum. Resmimde teröristlerle savaş yapıyorum ve onları öldürüyorum.” (E104).

Güvenlik kavramında itfaiyeci ikonu kullanan 10 öğrencinin itfaiyeci arabası simgesi kullandıkları ve resimlerinde hayat kurtarma (5), yangınları önleme (5) temalarını işledikleri görülmektedir. Öğrenciler itfaiyeci mesleğini seçme sebeplerini şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Ben büyüyünce itfaiyeci olmak istiyorum. Yangına maruz kalan insanları kurtarıp yangınları söndürmek istiyorum...” (K36).

“İtfaiyeci olmak istiyorum. Çünkü itfaiyeciler bir kedinin ya da evdeki bir kişinin hayatını kurtarıyor.” (E3).

“Ben itfaiyeci olmayı ağaçta kalan kedileri kurtarmak için, zehirlenmiş insanları sağ salım kurtarmak için, yangından kaçan insanları kurtarmak için istiyorum.” (E6).

“İtfaiyeciliği severim. Yangın söndürmek çok güzel. Büyük adam olunca itfaiyeci olacağım.” (E23).

“Ben 20 yıl sonra itfaiyeci olmak istiyorum. Evlerde ve ormanlarda çıkan yangınları önlemek için bu mesleği seçtim.” (E28).

“Resmimde arkadaşlarla orman yangını söndürdük ve o gün çok mutluyduk.” (E36).

Öğrencilerin güvenlik kavramıyla ilgili meslekleri seçmelerinin temelinde güvenliği sağlama, insanları ve vatanı koruma, suçluları cezalandırma vb. sebeplerin olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde, çocukların mesleklerle ilgili algılarının incelendiği benzer çalışmalarda (Coşkun ve Önem, 2021; Tekin ve Mamur, 2015) çocukların güvenlik kavramı ile ilgili meslek seçimlerinin temelinde insanları ve hayvanları koruma, hayat kurtarma, kötülerini yakalama gibi nedenlerin olduğunu ortaya koymuşlardır.

2.5.2.1.2. Sağlık Kavramı ile İlgili Kullanılan İkonlara İlişkin Bulgular

8-10 yaş çocukların resimlerinde “Sağlık” kavramı ile ilgili kullandıkları ikonlara göre dağılımları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Sağlık” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları

İkon	Simge	Belirti	(f)
Sağlık	Doktor	Hastane	49
		Ameliyathane	
		Ambulans	
		Muayenehane	
		Acil Servis	
	Veteriner	Yoğun Bakım	24
		Klinik	
		Hayvan Sevgisi (20), İnsanları Bilinçlendirme (2), Nesli Tükenecek Hayvanları Koruma (2)	
		Hayat Kurtarma (3)	
		İnsan Sağlığını Koruma (3)	
Sağlık	Hemşire	Hasta Bakımı	3
	Eczacı	İlaç	3
Sağlık	Anestezist	Ameliyat	1
	Toplam		80

Tablo 10'a göre 8-10 yaş çocukların "Sağlık" kavramı ile ilgili kullandıkları ikonlar, resimlerde kullandıkları simgelerin benzerliklerine göre gruplanmış ve analiz edilmiştir. Çocuklar sağlık kavramı ile ilgili doktor (49), veteriner (24), hemşire (3), eczacı (3) ve anesteziist (1) ikonları kullanmışlardır.

Çocukların doktor ikonunu kullandıkları resimlerde, tedavi etme (19), özenme (1) teması kapsamında hastane simgesini, hayat kurtarma (12) teması kapsamında ameliyathane simgesini, yardım etme (7) teması kapsamında ambulans simgesini, hasta iyileştirme (5) ve özgüven (2) teması kapsamında muayenehane simgesini kullandıkları görülmektedir. Ayrıca acil servisi ilk bakım (2), yoğun bakım ünitesini de ölümcül hastayı (1) betimlemek için kullanmışlardır. Öğrencilerin doktor ikonunu kullandıkları resimlerindeki açıklamaları şu şekildedir:

"Neden mi bu mesleği seçtim? Çünkü hep doktorlara özenirim." (K62).

"Ben büyüyünce doktor olmak istiyorum. Resmimde muayenehanemde en yakın arkadaşımı muayene ediyorum." (K91).

"Ben çocuk doktoru olmak istiyorum. Resmimde muayenehanemi çizdim..." (K94).

"Ben büyüyünce doktor olup anneannemi iyileştirmek istiyorum..." (K98).

"Çocuk doktorluğunu seçtim, çünkü çocukların iyileştiğini görmek beni mutlu ediyor." (K104).

"Doktor olduğumda insanlara yardım edeceğim, insanları iyileştireceğim." (E58, E60, E63, E75, K2, K83, K105, K106, K133).

"Ben cerrah olmak istiyorum. Çünkü insanların hayatlarını kurtarmak istiyorum." (K82, K108).

"Ben resmimde bir doktorem. Bir hasta ambulans ile geliyor ve ben ona yardım ediyorum." (K107).

"Resmimde doktor oldum, çünkü hasta olan kişileri iyileştirmek istiyorum." (E93).

Resimlerinde sağlık ikonunu kullanan öğrencilerden 24'ü veteriner olmak istemektedir. Bu isteklerini veteriner kliniğini çizdikleri resimlerinde hayvan sevgisi (20), insanları bilinçlendirme (2), nesli tükenen hayvanları koruma (2) temaları ile

aktarmışlardır. Öğrenciler veteriner olmak istemelerinin sebeplerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“Veteriner olmak istiyorum. İnsanlar eğlenmek için hayvanlara zarar veriyorlar. Bu yüzden hayvanları koruyup iyileştirmek istiyorum.” (K5).

“Ben veteriner olmak istiyorum. Hem hayvanları çok seviyorum hem de insanlara hayvanların da bir canı olduğunu hatırlatmak istiyorum...” (K6).

“Bu resmi yapmamın sebebi bütün hayvanları çok sevmemdir.” (K21).

“Hayvanları sevdiğim ve yardımsever olduğum için Veteriner olmak istiyorum.” (K69).

“Hayvanları seviyorum ve onları iyileştirmek istiyorum. Hayvanların nesli tükendiği için bu mesleği seçtim.” (K72).

“Veteriner olmak istiyorum. Çünkü hayvanları çok seviyorum.” (K61, K64, K65, K71, K75, K97, K132).

Gelecekte hemşire olmak istediklerini anlatan öğrenciler resimlerinde hasta bakımını simge ederek hayat kurtarma (3) teması üzerinde durmuşlardır. Öğrencilerin resimleri ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Hemşireliği çok seviyorum. Hemşirelik yapıp hayat kurtarmak istiyorum.” (K57).

“Hemşire olmak istiyorum çünkü iğneler vurup hastaları iyileştirmek istiyorum.” (K95).

“Resmimde bir hemşireyim. Hasta geliyor ve ona yardım edip hayatını kurtarıyorum.” (K99).

Resimlerinde ilaç simgelerini kullanarak eczacı olmak istediğini anlatan 3 öğrenci insanların sağlığını koruma amacıyla bu mesleği seçtiğini belirtmiştir. Sağlık kavramında anesteziist ikonunu ameliyat simgesi ile gösteren 1 öğrenci de cerrahi müdahale teması ile düşüncelerini resme aktarmıştır. Öğrencilerin meslekleri seçme nedenleri ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Eczacı olmak istiyorum. Babam da eczacı. İlaçları hastalara vereceğim.”
(E38).

“Eczacı olacağım. Çünkü hastalara yardım etmeyi seviyorum.” (K37).

“Eczacı olmak istiyorum, çünkü hasta olan insanlara ilaçlarını vermek istiyorum.” (K86).

“Anestezi teknikeri olmak istiyorum. Resmimde kalp ameliyatı yapıyorum.”
(E67).

2.5.2.1.3. Eğitim Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular

8-10 yaş çocukların resimlerinde “Eğitim” kavramı ile ilgili kullandıkları ikonlara göre dağılımları Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Eğitim” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları

İkon	Simge	Belirti	(f)
Eğitim	Sınıf Ortamı	Bilgiyi Aktarma (19), Mutluluk (11), Çocukları Sevmek (8), Geleceğe Yön Verme (4), Bilinç Kazandırma (3), Değer Kazandırma (3), Eğlenerek Öğretme (3), Bilgili Olma (2), Model Alma (2), Topluma Kazandırma (1)	56
	Okul	İyi İnsan Yetiştirme (2), Öğretmeyi Deneyimleme (2), Yönetme (1)	5
Toplam			61

Tablo 11’de araştırmaya katılan 8-10 yaş çocukların 61’inin eğitim kavramına ilişkin öğretmen ikonunu kullandıkları görülmektedir. Resimlerinde sınıf ortamı simgesini kullanarak bilgiyi aktarma (19), mutluluk (11) çocukları sevmek (8), geleceğe yön verme (4), bilinç kazandırma (3), değer kazandırma (3), eğlenerek öğrenme (3), bilgili olma (2), model alma (2), topluma kazandırma (1) temalarını kullanmışlardır. Okul simgesini kullanan öğrencilerin resimlerinde, iyi insan yetiştirme (2), öğretmeyi deneyimleme (2), yöneltme (1) temalarını işledikleri görülmektedir. Öğrencilerin öğretmen ikonunu seçmelerinin nedenleri ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Öğretmen olmak istiyorum çünkü çocukları çok seviyorum.” (K26, K47, K116, K122).

“Çocukları okutmak için, onları eğitmek için, geleceklerine yön vermek için öğretmen olmak istiyorum.” (K28).

“Ben büyüyünce öğretmen olmak istiyorum. Çünkü çocuklara okuma yazma öğretmek istiyorum.” (K29).

“Ben öğretmenimi çok seviyorum ve onun öğretmenliğine özenerek ben de öğretmen olacağım.” (K30).

“Ben öğretmen olmak istiyorum. Hayalim çocuklarla oynayarak ders öğretmek.” (K31).

“Öğretmen olmak hayalim. Öğretmenime hayran olduğum için onun gibi bilgili, onun gibi disiplinli olmak için bu mesleği seçtim.” (K32).

“Çocukları bilgi sahibi ettiği için öğretmenliği çok seviyorum.” (K34, K49, K55).

“Öğretmen olmak istiyorum çünkü minik kalpleri sevindiririm.” (K47).

“Çocuklara eğitim vermek için öğretmen olmak istiyorum.” (E57, K117, K119).

“Ben ileride Öğretmen olmak istiyorum çünkü ders anlatmak hoşuma gidiyor...” (K125).

“Öğretmenlik, çünkü 20 yıl önceki ben de bir çocuktum. Öğretmenlerim iyilik yapıyor ya, ben de iyilik yapmak istiyorum. Çocuklara okuma yazma öğretmek istiyorum...” (K127).

“Öğretmen olmayı seviyorum ve mutlu olmak istiyorum. Çocuklara okumayı yazmayı öğretmek istiyorum.” (E27).

“Büyüyünce sınıf öğretmeni olmak istiyorum. Bununla ilgili bir resim yaptım. Resmim küçük olabilir ama hayalim büyük. Öğretmen olmak için çok çalışmam gerek ve çalışacağım.” (E31).

“Öğretmen olmak istiyorum çünkü çocuklara öğretmek için. Kavgacı olmasınlar, onlara daha iyi şeyler öğretmek istiyorum.” (E32).

“Öğretmenliği şu yüzden yapmak istiyorum: Çocuklara yazı yazdırmak, kitap okutmak istiyorum. Onlar hep mutlu olsunlar, hep iyi olsunlar, güzelce oynasınlar, küsmesinler, kavgaya etmesinler, o bana fazlasıyla yeter.” (E35).

“Bu meslekten hoşlanıyorum ve bilinçli biri olacağımı bildiğim için büyüyünce öğretmen olacağım.” (E113).

2.5.2.1.4. Spor Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular

Araştırmada öğrencilerin spor kavramıyla ilgili kullandıkları ikonlar simge ve temaların benzerliklerine göre gruplanmış ve Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde “Spor” Kavramı ile İlgili Kullandıkları İkonlara Göre Dağılımları

İkon	Simge	Belirti	(f)
Spor	Futbolcu	Futbol Sahası Top Kale, Forma Şampiyonluk (9), Model Alma (2) Gol Atma (4) Kazanma İsteği (3)	18
	Basketbolcu	Saha Pota Ödül Kazanma (3) İlgi, Merak (1)	4
	Yüzücü	Havuz Kişisel Yetenek (2)	2
	Koşucu	Koşu Pisti Şampiyonluk (1), Ödül Kazanma (1)	2
		Toplam	26

Tablo 12’de araştırmaya katılan 8-10 yaş çocuklardan 18’inin futbolcu, 4’ünün basketbolcu, 2’sinin yüzücü, 2’sinin koşucu ikonlarını kullandıkları görülmektedir. Futbolcu ikonunu kullanan çocukların kullandıkları futbol sahası simgesiyle şampiyonluk (9) ve model almaya (2), top simgesiyle gol atmaya (4), kale ve forma simgeleriyle de kazanma isteğine (3) atıf yaptıkları görülmektedir. Futbolcu ikonu kullanan çocukların mesleği seçme nedeni ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Futbolcu olmak istiyorum. Gol atmak istiyorum...” (E7).

“Bana uygun olduğunu düşünüyorum. Top oynarken kendimi çok iyi hissediyorum. Dünya’nın en iyi futbolcuları gibi olmak istiyorum.” (E13).

“Bu mesleği seviyorum çünkü yapabildiğim bir şey. Kendimi bu oyunu oynarken çevik, atik ve güçlü hissediyorum.” (E20).

“Futbolcu resmi çizdim çünkü ben futbolcu olmak istiyorum. Büyüdüğümde çok iyi bir futbolcu olacağım.” (E42).

“En sevdiğim meslek futbol, çünkü hayran olduğum kişi bir futbolcu.” (E87).

“20 yıl sonra futbolcu olmak istiyorum. Üst lige çıkmak istiyorum.” (E89).

“Futbolcu oldum ve goller attım.” (E90, E105).

“Futbolcu olup şampiyon olmak.” (E91).

“Futbolcu olmak istiyorum çünkü, futbolcu olan Turgut Pehlivan’ı çok sevdiğim, onun gibi oynamak istediğim için.” (E92).

Resimlerinde spor kavramıyla ilgili basketbolcu ikonu kullanan çocukların saha (3) ve pota (1) simgelerini kullandıkları, resimlerinde ödül kazanma, ilgi ve merak temalarının işlendiği görülmektedir. Çocukların bu mesleği seçme nedenleri ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Basketbolcu olmak istiyorum. Çünkü basketbolda şampiyon olmak istiyorum. Basketbolu çok seviyorum.” (E10).

“Büyük liglere çıkıp şampiyon olmak istiyorum. Elit takımlara girip yükselmek istiyorum.” (E11).

“Ben basketbolcu olmak istiyorum. Süper liglere girmek istiyorum. Turnuvalar kazanmak istiyorum.” (E12).

“Çalışmalara katılmak, basket atmak istiyorum. Basketbol maçı yapmak istiyorum...” (E86).

Çalışmaya katılan çocuklardan 2’si kendisini yetenekli gördüğünü belirterek yüzücü ikonunu kullanmayı tercih etmiş ve bu durumu havuz simgesi kullanarak resmetmişlerdir. Çalışmaya katılan Çocuklardan 2’si koşucu ikonu çerçevesinde, koşu pisti simgesi kullanarak şampiyonluk ve ödül kazanma gayelerini resimlerine aktarmışlardır. Çocukların mesleği seçme nedenleriyle ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Ben bu resimde yüzücü olmak istiyorum. Çünkü yüzmede iyiyim. Bu mesleği seviyorum.” (K12).

“Ben bu resimde yüzücülüğü anlattım. Çünkü yüzücülüğü seviyorum ve çok iyi yüzücüyüm.” (E107).

“Ben bir koşucu olmak istiyorum. Ben bir spor dalında dünya şampiyonu olmak istiyorum. Birden fazla madalya almak istiyorum.” (K11).

2.5.2.1.5. Sanat Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular

Araştırmada “Sanat” kavramı ile ilgili ikonlar, simgeler ve belirtiler, aralarındaki benzerlikler göz önüne alınarak gruplanmış ve Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo13. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Sanat” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları

İkon	Simge	Belirti	(f)
Ressam	Resim Malzeme	Resim Yapma (5), Kişisel Yetenek (5)	10
Şarkıcı	Mikrofon Nota	Ünlü Olma (3), Ödül Alma (1) Şarkı Söyleme (1)	5
Moda Tasarımcısı	Elbise Tasarımı Dikiş Makinesi	Ünlü Olma (2) Kişisel Yetenek (1)	3
Yazar	Kitaplık	Okumayı Sevme (1), Eser Üretme (1)	2
Oyunculuk	Sahne	Dizileri Önemseme (1)	1
Toplam			21

Tablo 13’te sanat kavramı ile ilgili kullanılan ikonların 10’u ressam, 5’i şarkıcı, 3’ü moda tasarımcısı, 2’si yazar 1’i de oyunculuk olduğu görülmektedir. Resimlerinde tuval, boya kağıt vb. resim malzemelerini kullanan çocukların, mesleği seçme nedenleri olarak görüşlerinde resim yapma (5) ve kişisel yetenek (5) belirtilerini kullandıkları görülmektedir. Çocukların görüşleri şu şekildedir:

“Büyüyünce ressam olmak istiyorum. Çünkü çok güzel resimler çizmek istiyorum.” (K13, K102, E81).

“Resim yapmayı çok sevdiğim ve güzel resimler yapabildiğim için bu mesleği seçtim.” (K100).

“Neden bu mesleği seçtim? Çünkü küçüklükten beri güzel resimler çizerim.” (K103).

Şarkıcı ikonu kullanan 5 öğrencinin, resimlerinde mikrofon ve nota simgelerini kullandıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerinde şarkıcı ikonunu

kullanmalarının nedenlerini ünlü olma (3), ödül alma (1), şarkı söyleme (1) şeklinde belirtmişlerdir. Öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Büyüdüğümde çok ünlü bir şarkıcı olacağım.” (E41).

“Şarkıcı olmak istiyorum. Çünkü şarkı söylemeyi ve dinlemeyi çok seviyorum...” (K10).

“Şarkıcı olmak istiyorum. Resmimde şarkımı kaydettiriyorum, televizyonda yayınlanıyor ve çok ünlü bir şarkıcı olmuşum.” (K8).

Resimlerinde moda tasarımcısı ikonu kullanan çocukların dikiş makinesi ve elbise tasarımı simgelerini kullandıkları görülmektedir. Çocuklar mesleği seçme nedeni olarak ünlü olmak istediklerini (2) ve kendilerini yetenekleri bulduklarını (1) belirtmişlerdir. Görüşler şu şekildedir:

“Neden bu mesleği seçtim? Ben hem resim çizmede hem de bir şeyler dikmede iyiyim. Bu mesleği seviyorum.” (K9).

“Ben bir moda tasarımcısı olmak istiyorum. Büyüdüğümde modacı olunca tüm dünyaya tarzımı göstermek istiyorum. Herkes beni bilsin istiyorum.” (K38).

“20 yıl sonraki hayalim tasarımcı olmak. Dünya’nın en güzel tasarımcısı olmak istiyorum.” (K39).

Sanat kavramıyla ilgili ikonlar kullanan çocuklardan 2’si yazar olmak istediklerini kitaplık simgelerini kullanarak resmetmişlerdir. Bu ikonu seçme sebebi olarak okumayı sevme (1) ve eser üretme (1) görüşlerini belirtmişlerdir. Sanat kavramıyla ilgili ikon kullanan çocuklardan bir tanesi de dizileri önemseydiğini belirterek oyuncu olmak istediğini sahne simgesi kullanarak resmetmiştir. Öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Seçtiğim meslek yazarlık. Çünkü kitap yazmayı seviyorum ve bu konuda yetenekli olduğumu düşünüyorum.” (K46).

“Büyüyünce yazar olmak istiyorum. Çünkü kitap okumayı çok seviyorum.” (K25).

“Mesleğim oyunculuk. Dizileri önemsiyorum.” (E8).

2.5.2.1.6. Bilim ve Mühendislik Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular

Araştırmada çocukların resimlerinde “Bilim ve Mühendislik” kavramı ile ilgili kullandıkları ikonlar, simgeler ve belirtiler benzerliklerine göre gruplanmış ve Tablo 14’ te sunulmuştur.

Tablo 14. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Bilim ve Mühendislik” Kavramları ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları

İkon	Simge	Belirti	(f)	
Bilim ve Mühendislik	Astronot	Uzay Mekiği Kara Delik	Başka Evrene Gitme (1), Genç Kalma (1), Merak (1), Ölmüş İnsanlarla Tanışma (1) Keşfetme (1)	5
	Mimar	Çizim Masası	İnşa Etme (3), Dekorasyon (1), Proje Çizimi (1)	5
	Bilgisayar Mühendisi	Bilgisayar	Hacker Olmak (1), Merak (1), Para Kazanma (1)	3
	Makine Mühendisi	Makine/Alet	Mekanik Ürünler Tasarlama (3)	3
	Bilim İnsanı	Deney Tüpü	Deney Yapma (1), Ülkeye Katkıda Bulunma (1)	2
	Uzay Mühendisi	Yazan Kalem	İcat Etme (1)	1
Toplam			19	

Tablo 14’e göre “Bilim ve Mühendislik” kavramıyla ilgili olarak öğrencilerin resmettikleri ikonlar astronot (5), mimar (5), bilgisayar mühendisi (3), makine mühendisi (3), bilim insanı (2), uzay mühendisi (1) şeklindedir.

Astronot ikonunu resmeden öğrencilerin resimlerinde uzay mekiği ve kara delik simgelerini kullandıkları görülmektedir. Öğrenciler resimlerindeki ikon ve simgeleri kullanma nedenlerini başka evrene gitme (1), genç kalma (1), merak (1), ölmüş insanlarla tanışma (1) olarak belirtmişlerdir. Öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Astronotluğu çok seviyorum. Bana uygun diye düşünüyorum. Kara deliğin içine girip başka evrene gidip ölmüş insanlarla tanışmak istiyorum. Orada yaşlanma yoktur.” (E2).

“Resmimde bir çocuğun küçük hali var. Gelecekteyse astronot olmuş uzay mekiğine binip uzaya gidiyor. Uzayın çok ilginç bir yer olduğunu düşünüyorum. Merak ediyorum.” (E72).

Resimlerinde mimar olmak istediklerini anlatan öğrenciler, çizim masası simgelerini kullanmış, inşa etme (3), dekorasyon (1), proje çizimi (1) belirtilerini aktarmışlardır. Öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Ben büyüyünce mimar olmak istiyorum. Resmimde bir otel yaptırıyorum...” (K4).

“Ben mimar olmak isterdim. Masanın üstünde kâğıtlara evler çizmek isterdim... Mimarlığı iyi yapacağıma inanıyorum.” (E14).

“Proje çizmek için mimar olmak istiyorum.” (E74).

“Mimar olmayı çok isterim.” (E83).

Resimlerinde mühendislik ikonu kullanan öğrencilerin bilgisayar mühendisliği (3), makine mühendisliği (3) ve uzay mühendisliğini (1) tercih ettikleri görülmektedir. Bilgisayar mühendisliğini bilgisayar simgeleriyle göstererek, tercih sebebi olarak hacker olmak (1), merak (1), para kazanmak (1) ifadelerini kullanmışlardır. Makine mühendisliği ikonunu kullanan öğrenciler resimlerinde çeşitli makine ve alet simgelerini kullanmış, tercih sebebi olarak mekanik ürünler tasarlama (3) düşüncelerini belirtmişlerdir. Uzay mühendisliği ikonunu kullanan öğrenci yazan kalem simgesi kullanarak, tercih sebebinin icat etme isteği olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Bilgisayarlara çok meraklıyım. Bu yüzden bilgisayar mühendisi olmak istiyorum.” (E15, E82).

“Bilgisayar mühendisi olmak istiyorum. Yeni oyunlar tasarlamak, hacker olmak, virüsleri temizlemek istiyorum.” (E17).

“Mühendis olmak istiyorum. Resmimde bir görevli var bir de bilgisayar var. Oradan kameraları kontrol ediyor.” (K45).

“Makine mühendisi olmak istiyorum. Çünkü hayalim uçak, tank yapmak.” (E5).

“Mühendis olmak istiyorum. Arabaları çok seviyorum ve araba yapmak istiyorum.” (E16).

“Mühendis olmak istiyorum... Aklıma yeni şeyler gelmeye başladı. Onlardan birisi kendi kendine yazan kalem. Büyüyüp mühendis olunca arkadaşımınla uzaya çıkacağız. Bu hayallerimi gerçekleştirmek istiyorum.” (E18).

Resimlerinde bilim insanı ikonu kullanan öğrenciler (2), simge olarak deney tüpü kullanmışlardır. Bilim insanı olmayı isteme nedenleri olarak deney yapma (1), ülkeye katkıda bulunma (1) görüşlerini bildirmişlerdir.

“Ben büyüyünce bilim insanı olup ülkeme güzel katkılarda bulunmak istiyorum.” (E9).

“Mucit olacağım. Deneyler yapacağım.” (E39).

2.5.2.1.7. Serbest Meslek Kavramı ile İlgili İkonlara İlişkin Bulgular

Resimlerinde serbest meslek kavramıyla ilgili ikonları tercih eden öğrencilerin resimlerinde kullandıkları ikon, simge ve belirtiler Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Serbest Meslek” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları

İkon	Simge	Belirti	(f)
Aşçı	Mutfak Aletleri	Yemek Yapma (3)	3
İşçi	Fabrika, Market	Para Kazanma (2)	2
Tır Şoförü	Tır	Dünyayı Gezmek (1), Çok Para Kazanmak (1)	2
Çiftçi	Ahır/Hayvanlar	Üretim Yapma (1)	1
Kuaför	Saç/Makyaj	Aile Bütçesine Katkı (1)	1
Lokantacı	Mutfak Aletleri	Turistlere İkram (1)	1

Tablo 15 (Devam). 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları “Serbest Meslek” Kavramı ile İlgili İkonlara Göre Dağılımları

İkon	Simge	Belirti	(f)
Manav	Meyve-Sebze	Sağlıklı Beslenme (1)	1
Operatör	İş Makinesi	Kazı Kazma (1)	1
Pizzacı	Pizza	Yemek Yemeyi Sevme (1)	1
Taksici	Araba	Para Kazanma (1)	1
Telefon Tamircisi	Telefon	Para Kazanma (1)	1
Pet Shop	Hayvanlar	Dükkan sahibi olma (1)	1
Youtuber	Bilgisayar	Merak (1)	1
Toplam			16

Tablo 15’e göre serbest meslek kavramıyla ilgili kullanılan ikonlar aşçı (3), işçi (2), tır şoförü (2), çiftçi (1), kuaför (1), lokantacı (1), manav (1), operatör (1), pizzacı (1), taksici (1), telefon tamircisi (1), ticaret (1), youtuber (1) şeklinde dağılım göstermiştir. Mesleği seçme nedeninin çoğunlukla para kazanma isteği olduğu görülmektedir. Öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Aşçı olmak istiyorum. Çünkü yemek yapmayı seviyorum hem de el lezzetimin olduğunu düşünüyorum.” (K15).

“Hayvanları sevdiğimden çiftçi olabilirim. İneklerin sütünü sağıp satabilirim, keçilerin sütünden yağ yaparım. Tavukların yumurtalarını satabilirim.” (K35).

“Manav olmak istiyorum. Manavda genelde sağlıklı meyve sebzeler olur. İnsanlar bu meyve sebzelerden yiyip sağlıklı olabilsinler diye.” (K76).

“Kuaför mesleğini seçtim. Bu mesleği seçmemin nedeni saç yapmayı seviyorum. Bu meslekle ben de aile bütçesine katkıda bulunmak istiyorum.” (K85).

“Ben kendime bir hayvan satın alma dükkânı açtım ve oranın sahibi oldum. Dükkânımı çok güzel süsledim...” (K112).

“Büyüyünce tır almak istiyorum. Çalışıp yük taşımak istiyorum. şehir şehir, ülke ülke dolaşmak istiyorum. Çok yük taşıyıp çok para kazanmak istiyorum.” (E19).

“Operatör olmak istiyorum. Kepçeyle çalışmak kazı yapmak istiyorum.” (E21).

“Ben youtuber olmak istiyorum. Çünkü youtuberları çok severim. Bu işi çok merak ediyorum.” (E26).

“Fabrikada işçi olmak istiyorum. Para kazanmak için.” (E55).

“Taksici olmak isterim. Çünkü hem araba sürmeyi severim hem de insanları götürüp para kazanırım.” (E61).

“Pizzacı olurum. Çünkü pizza yemeyi seviyorum.” (E62).

“Telefon satıp telefon tamir edip para kazanacağım.” (E64).

“Lokantacı olacağım. İnsanlar gelip yemek yiyorlar. Turistler de gelip yemeklerden yiyorlar.” (E77).

2.5.2.1.8. Resimlerde Kullanılan Diğer İkonlara İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan 8-10 yaş çocukların resimlerinde kullandıkları diğer ikonlara ilişkin bulgular Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. 8-10 Yaş Çocukların Resimlerinde Kullandıkları Diğer İkonlara Göre Dağılımları

İkon	Simge	Belirti	(f)
Hava	Pilot	Uçak	10
		Kontrol Kulesi	
		Apron	
Hukuk	Savcı	Mahkeme	6
		Tokmak	
		Hâkim	
Din	İmam	Avukat	1
		Duruşma Salonu	
		Minare	
Diğer	Tercüman	Cami	3
		Afrikalı Çocuk	
		Dil Öğrenme (1), Ülkemizi Tanıtma (1), Yabancılarla Tanışma (1)	
Diğer	Bankacı	Banka	2
		Matematik Sevgisi (1), Para Kazanma (1)	
		Bilgisayar	
Diğer	e-sporcu	Bilgisayar Oyunu (1)	1
Toplam			26

Tablo 16' ya göre resimlerinde pilot ikonunu kullanan öğrenciler uçak, kontrol kulesi ve apron simgelerini kullanmışlardır. Hukuk kavramıyla ilgili savcı ve avukat ikonlarını kullanan öğrenciler bu tercihlerini resimlerine mahkeme, tokmak, hâkim ve duruşma salonu simgeleriyle yansıtmışlardır. İmam olmak istediklerini resimlerine yansıtan öğrencilerin cami ve minare simgelerini kullandıkları görülmektedir. Bunların haricinde tercüman ikonunu kullanan öğrenci Afrikalı bir çocuğu, bankacı ikonunu kullanan öğrencilerin banka ortamını, e-sporcu ikonu kullanan öğrencinin bilgisayar simge olarak kullandıkları görülmektedir. Öğrencilerin resimlerindeki ikonları kullanma nedenleriyle ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Pilot olmak istiyorum çünkü uçmak çok eğlenceli.” (K3).

“Pilot olmak istiyorum. Çünkü kuşlar gibi uçmak istiyorum.” (K17).

“Ben pilot olacağım. Dünya'yı gezeceğim.” (E22, E69).

“Pilot olmak istiyorum çünkü bu mesleği çok merak ediyorum.” (K40).

“Ben haksızlığa dayanamam. Eğer hakim olursam adaleti sağlayacağım. Suçluları hapse atacağım. Haklıyı bulacağım...” (K20).

“Avukat olacağım. Çünkü kötü insanlar iyi insanları suçladığında ceza vereceğim.” (K42).

“İmam olmak istiyorum. Çünkü dinimi ve ezan okumayı seviyorum.” (E44).

“Bankacı olmak istiyorum. Matematiği çok seviyorum.” (K16).

“Resmimde banka çizdim. Bankacı olmak istiyorum. Çünkü geleceğimin çok güzel olmasını istiyorum.” (E33).

“Ben büyüyünce tercüman olmak istiyorum. Başka bir dil öğrenmeyi seviyorum. Yabancılarla tanışıp onlara ülkemizi gezdirmek istiyorum. Resmimde Afrikalı bir çocuğu çizdim.” (K7).

“20 yıl sonra e-sporcu olmak istiyorum. Sebebi bilgisayar oyunlarını seviyorum.” (E43).

3. SONUÇ VE TARTIŞMA

3.1. Sonuç ve Tartışma

8-10 yaş çocukların kariyer gelişimlerini incelemek için yapılan bu çalışma, araştırmanın modeline uygun olarak yakınsayan paralel desen yaklaşımı doğrultusunda nicel ve nitel veriler karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği'nden ve uygulama (resim) çalışmasının göstergebilimsel analizinden elde edilen bulgulara göre 8-10 yaş aralığındaki çocukların kariyer gelişim algılarının düşük düzeyde olduğu görülmektedir.

Çocuklar İçin Kariyer Gelişim Ölçeği, çocukların meslekler hakkında benlik algılarını, kendilerini ne kadar tanıdıklarını, meslekler hakkında bilgi toplama ve araştırma düzeylerini, kendi ilgi alanlarını, zamansal farkındalığa sahip olarak geleceğe yönelik planlamalar yapabilme düzeylerini belirlemeye yönelik maddeler içermektedir. Araştırma sonucunda 8-10 yaş çocukların kariyer gelişim algılarının bilgi, merak, zaman perspektifi, benlik kavramı, planlama alt faktörleri açısından baktığımızda çok düşük olduğu görülmektedir. Denetim odağı ve anahtar figürler alt faktörlerine göre ise kariyer gelişimi algılarının diğer faktörlere göre biraz daha üst düzeyde çıkmasına rağmen olumlu kariyer gelişimleri işaret edecek bir düzeyde olmadığı görülmüştür. Ulaşılan literatür çerçevesinde değerlendirildiğinde araştırmanın nicel bulguları ile hem benzerlik gösteren hem de çelişen çalışmalara rastlanmaktadır.

Wood ve Kaszubowski (2008), çocukların kariyer gelişim ihtiyaçlarını tayin etmek amacıyla bir araştırma yapmış ve çocukların en düşük düzeyde aldıkları test puanlarının bilgi ve merak alt faktörlerinde olduğunu, diğer faktörlerden elde edilen puanların da kariyer gelişiminin üst düzeyde olduğunu düşündürecek boyutlarda olmadığını gözlemlemiştir. Bu bakımdan araştırmadan elde edilen bulgular bu çalışmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Farklı bir araştırmada ise Nazlı (2007), ilkokul öğrencilerinde kariyer gelişimine yönelik çalışması sonucunda, öğrencilerin mesleklere yönelik merak duygularının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Schultheiss, Palma ve Manzi (2005), ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin kariyer gelişimini belirlemek amacıyla yaptıkları niteliksel çalışmalarında bilgi ve ilgiler alt faktörlerinde Super'ın çocuklukta kariyer gelişimi

kuramında öngördüğü nitelikte sonuçlar elde etmiş fakat merak alt faktöründe öğrencilerin test puanının düşük düzeyde olduğunu görmüştür. Bu bağlamda araştırmada elde edilen bulgular, bahsedilen araştırmaların sonucuyla çelişmektedir. İlkokul düzeyinde olan öğrencilerin yaş özellikleri ve kariyer gelişim basamağının hayal kurma evresinde oldukları göz önüne alınarak, çocukların meslekleri tanıma ve tanıtmaya etkinlikleri tasarlanırken, ilgi ve meraklarını canlı tutabilecek, sürecin içerisinde aktif olarak görev yapabilecekleri öğrenme ortamlarının oluşturulması kariyer gelişim süreçlerine olumlu etki yapacaktır.

Bacanlı (2012), Bacanlı, Eşici ve Özünlü (2013), Bozgeyikli vd. (2009), Creed ve Yin (2006), Gati ve Saka (2001), Yayla ve Bacanlı (2011), Yazıcıoğlu (2008) çocukların kariyer karar verme süreçlerini inceledikleri çalışmalarında, akademik olarak başarısız benlik algısında olan öğrencilerin kariyer karar verme süreçlerinin olumsuz yönde etkilendiği sonuçlarına ulaşmışlardır. Çocukların öz yetkinliklerinin geliştirilebilmesi ve olumlu benlik algısı kazanabilmeleri için ev ortamlarında ebeveynleri tarafından, okul ortamlarında ise sınıf öğretmenleri ve okul rehber öğretmenleri tarafından desteklenmeleri gerekmektedir.

Denetim odağı ve anahtar figürler alt boyutlarında 8-10 yaş çocukların “kararsızım” puan aralığında olduğu görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkması çocukların iç denetimlerinin yeterli düzeyde olmaması ve çevrelerinde anahtar figür olarak görebilecekleri yeterince farklı meslekte bireylerin bulunmamasına bağlanabilir. Schultheiss ve Stead (2010), yaşam ortamlarında görev ve sorumluluk alan çocukların, sosyal ilişkilerinde başarılı, ilgileri ve araştırma istekleri yüksek, iç denetime sahip çocuklar olduğu bireyler olduğu bulgularına ulaşmıştır. Çocukların iç denetimlerine sahip bireyler olarak yetişmeleri benlik algısı düzeylerinin yüksek olmasını, kendi özelliklerinin farkında olarak rol model belirlemesini sağlayacaktır. Araştırmadan elde edilen nicel bulgulara göre 8-10 yaş aralığındaki kız ve erkek çocukların puanları arasında cinsiyet değişkenine göre sadece bilgi ve merak alt faktöründe anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Her iki boyutta da erkek çocukların kız çocuklara göre aritmetik ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Benzer bir çalışmada Işıklar ve Bozgeyikli (2010), öğrencilerin kariyer gelişimlerini inceledikleri araştırmalarında cinsiyet faktöründe erkek öğrencilerin kariyer gelişimlerinin, kız öğrencilerin kariyer gelişimlerine göre

anlamalı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Farklı bir çalışmada ise Yayla ve Bacanlı (2011) ile Can ve Taylı, (2014) ikinci kademe öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarda cinsiyet faktörü açısından anlamalı bir fark bulamamışlardır. Bakır (2018), çocuklarda kariyer gelişimini çeşitli değişkenlere göre incelediği çalışmasında, kız öğrencilerin düzeylerinin bilgi, merak, denetim odağı, zaman perspektifi, benlik kavramı faktörlerinde erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kariyer gelişim ölçeği alt faktörleri yaş değişkenine göre incelendiğinde, denetim odağı alt faktöründe 8-9 yaş çocukların kariyer gelişim puanlarının, 9-10 yaş çocukların kariyer gelişim puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yaş düzeyi arttıkça mesleki farkındalık, ilgi ve yeteneğe göre karar verme konularındaki içsel ve dışsal denetimlerin azaldığı görülmektedir. Bu durum Super'ın (1990) teorik görüşleriyle çelişmektedir. Kariyer gelişim ölçeğinin planlama alt faktöründe ise 9-10 yaş aralığındaki çocukların, 8-9 yaş aralığındaki çocuklara göre kariyer gelişim puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yaş seviyesi arttıkça geleceği düşünme, gelecekte yapmak istenilen mesleğe yönelik hayal kurabilme, geleceğe yönelik planlama yapabilme becerisinin arttığı söylenebilir. Bu sonuç Super'ın (1990) teorik görüşleriyle, Bacanlı ve Sürücü'nün (2011), Can'ın (2012), Sapmaz'ın (2010) araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Kariyer gelişimi ölçeğinin diğer alt faktörlerinde yaş değişkenine göre anlamalı bir farklılık bulunmamaktadır.

Araştırmanın çalışma grubundaki öğrencilerin uygulama (resim) çalışmalarında, gelecekte yapmak istedikleri mesleklere yönelik yaptıkları çizimlerin göstergebilimsel analizi sonucunda, en çok kullandıkları ikonların güvenlik, sağlık ve eğitim alanında olduğu görülmekte, gelecekte yapmak istedikleri mesleklerin başında polis, doktor ve öğretmenlik meslekleri gelmektedir. Resimlerinde güvenlik ikonuyla ilgili en çok polis mesleğini tercih edenler genellikle erkek çocuklar iken, sağlık ve eğitim ikonu ile ilgili gösterilen doktor ve öğretmenlik mesleğini tercih edenler genellikle kız çocuklardır. Bu meslekler çocukların yakın çevrelerinde en çok karşılaştıkları mesleklerdir. Genç ve Alkan Ersoy (2016), benzer olarak yürüttükleri bir araştırma sonucunda çocukların gelecekte en çok seçmek istedikleri mesleklerin doktor ve polis meslekleri olduğunu görmüşler ve bu sonucu, söz konusu mesleklerin

çevrelerinde en çok karşılaştıkları meslek grupları oluşlarına bağlamışlardır. Selanik Ay ve Emeksever (2016), ilkokul öğrencilerinin hikâyelerinde mesleklere yönelik algılarını inceledikleri çalışmalarında öğrencilerin en çok tercih ettikleri mesleklerin öğretmenlik ve doktorluk mesleği olduğunu tespit etmişlerdir. Aydın ve Öner (2016), ilkokul ders kitaplarında yer alan meslekleri incelemişler ve çalışmaları sonucunda ilkokul ders kitaplarında en çok yer verilen iki mesleğin öğretmenlik ve doktorluk mesleği olduğunu tespit etmişlerdir.

Araştırmada çalışma grubunun anne baba öğrenim düzeylerine bakıldığında anne ve babaların öğrenim düzeylerinin düşük olduğu, annelerin sadece %7,3'ünün, babaların ise sadece %9,7'sinin üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Anne baba meslek verilerine bakıldığında ise annelerin büyük çoğunluğunun (%80,6) çalışmadığı, babaların ise büyük çoğunluğunun işçi (%40,1) ve serbest meslek çalışanı (%45,7) olduğu görülmektedir. Hamamcı (1996), yaptığı çalışmada çocukların meslek tercihlerinde en çok karşılaştıkları kişiler olarak ebeveynlerinden etkilenebildiklerini belirtmiştir. Balçın ve Yavuz Topaloğlu (2018), Bekleyiş (2007), Schultheiss, Kress ve Manzi (2001), Yavuz Topaloğlu, Balçın ve Balkan Kıyıcı (2016), çalışmalarında çocukların özellikle yakın çevrelerinde örnek aldıkları kişilerin (anne-baba, öğretmen vb.) meslek seçiminde etkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Öyle ise ebeveynlerin eğitim durumları, bulundukları sosyo-ekonomik düzey ve yakın çevrelerindeki bireylerin özellikleri çocukların kariyer gelişimi sürecinde etkili olmaktadır.

Çalışma grubunu anne baba meslek verileri ve öğrenim düzeyleri göz önüne alındığında, çocukların rol model olarak anne babalarından daha az etkilendiği söylenebilir. Araştırmada çocukların resimlerinde en çok tercih ettikleri mesleklerden birinin öğretmenlik olmasında, okul yaşantılarının ve öğretmenlerinin rolü olabilir. Günlük yaşantılarında vakitlerinin büyük bir bölümünü okulda öğretmenleri ile geçiren çocukların, öğretmenlerinin bilgi ve tecrübelerinden etkilenmeleri ve onları kendilerine rol model olarak belirlemeleri olası bir durumdur. Polislik ve doktorluk mesleğinin çok tercih edilmesinde ise medyanın etkisinin olduğu düşünülebilir. Özen (2010), televizyonun ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin meslek seçimleriyle ilgili algılarına etkisini incelediği çalışması sonucunda, çocukların izledikleri programların meslek seçiminde etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle alt ve orta sosyo-

ekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin izledikleri programlarda geçen polis ve doktor karakterlerinden etkilendikleri ve gelecekte yapmak istedikleri meslekler olarak çoğunlukla bu meslekleri tercih ettikleri görülmüştür.

Araştırmada çocukların resimlerinde, günlük yaşamlarında yakın çevrelerinde karşılaşılabilecekleri meslekleri (polis, doktor, öğretmen) çizmeyi daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Oysaki teknolojinin gelişmesiyle geleceğin mesleklerinde önemli farklılaşmaların olacağı öngörülmektedir. Aksakal ve Ülgen (2021), Barrlet (2020), Çark (2020) dijitalleşmenin etkisiyle geleceğin mesleklerinde önemli değişimler olacağını belirtmektedirler. Deniz (2001) çalışmasında, bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda geleceğin mesleklerinin günümüzden çok farklı olacağını, eğitim kurumlarının çocukların yeteneklerini ortaya çıkarabilecek, gelişimlerine katkı sağlayabilecek, bilgi ve teknolojik yeterliliklerle donanmış bireyler olabilmelerine katkı sağlayacak nitelikte olması gerektiğini savunmuştur.

Hem nicel hem nitel veriler birlikte değerlendirildiğinde araştırma sonucunda, 8-10 yaş çocukların mesleki profil açısından kendilerini yeterince tanımadıkları, kendi ilgi alanlarının farkında olmadıkları, farklı mesleklerle ilgili bilgiyi araştırma, geleceğine yönelik planlama yapabilme ve karar verebilme becerilerinin düşük olduğu ve bu durumun da gelecekte seçmek istedikleri mesleklerle ilgili yaptıkları resimlere yansıdığı görülmektedir. Çocuklar farklı meslekleri tanımakla ilgili yeterince yaşantıya sahip olamamakta, kendi ilgi ve yeteneklerinin farkında olarak, öz benliklerine en uygun mesleği keşfetme becerisi kazanamamakta, bunun yerine çevrelerinde en çok karşılaştıkları meslek çalışanlarını kendilerine rol model olarak belirlemektedir. Magnuson ve Starr (2000)'a göre, ilkokul dönemi çocukların öz benliklerini tanıma ve planlama yapabilmeleri için en önemli dönemdir ve ilkokul döneminde çocuklara mümkün olduğunca farklı mesleklerin tanıtılması gerekmektedir. Bu bağlamda, çocukların kariyerlerine yön verebilecek donanımına sahip olabilmeleri için, ilkokul öğretim müfredatında ve ders kitaplarında geleceğin mesleklerinin daha çok yer alması, çocukların bu mesleklerle ilgili daha çok bilgi sahibi olarak, ileride kendi benlik tasarımlarına en uygun mesleği seçebilmeleri açısından oldukça önem arz etmektedir.

3.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara ilişkin olarak geliştirilen öneriler sunulmuştur.

- Araştırma sonucunda çocukların geleceğin meslekleri hakkında yeterince bilgi sahibi olmadıkları, ilgi ve yetenekleri ile mesleklerin özellikleri arasında yeterince bağdaşım kuramadıkları görülmüştür. İlkokul çağındaki çocukların günlük hayatlarında vakitlerinin büyük bir bölümünü okullarında geçirdikleri göz önüne alındığında, çocukların kariyer bilinci geliştirme süreçlerinde sınıf öğretmenlerine ve okul rehberlik servislerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu bağlamda çocukların farklı meslekler ve bu mesleklerle çalışan kişilerin özellikleri ile kendi kişisel özellikleri arasında bağdaşım kurmasında kolaylık sağlayacak farklı rol modellerle yakın ilişki içerisinde olmalarının sağlanması önerilmektedir.
- Çocukların farklı meslekleri icra eden kişileri çalışma ortamlarında görebilmeleri hem meslek hakkında daha kapsamlı bilgi sahibi olmalarına, hem de kendi kişisel özelliklerine daha uygun meslek tercihinde bulunabilmelerine, bu sayede de zaman perspektifi kazanmış bireyler olarak gelecekle ilgili hayaller kurarak, gelecekle ilgili daha iyi planlama yapabilmelerine katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda sınıf öğretmenlerin mesleki rehberliğe yönelik etkinlikleri daha ayrıntılı planlamaları, öğrencilerin farklı meslek çalışanlarıyla bir arada olabilecekleri, sınıfa meslek çalışanlarını davet etme, iş yeri ziyaretleri gibi etkinliklere yer vermeleri çocukların mesleklere yönelik bilgileri doğrudan edinmelerini sağlayacak önemli faktörler olarak görülmektedir.
- Öğretim müfredatlarında kariyer bilinci geliştirme etkinliklerine daha çok yer verilerek, okul rehberlik servislerinde çocuklarda kariyer gelişimini destekleyecek uygulamaların artırılması önerilmektedir.
- Aile faktörünün çocuklar üzerindeki etkisi düşünüldüğünde okullarda ebeveynlere yönelik kariyer bilinci geliştirme çalışmaları yapılarak, kariyer gelişimi sürecinde çocuklara daha etkili rehberlik etmelerinin sağlanması önerilmektedir.

- Ulaşılan literatür kapsamında kariyer gelişimine yönelik araştırmaların ortaokul ve lise dönemlerinde yoğunluk kazandığı, ilkokul ve okul öncesi dönemde yapılan çalışmaların ise daha sınırlı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ilkokul ve okul öncesi dönemi öğrencilerin kariyer gelişimlerine yönelik çalışmaların arttırılması önerilmektedir.
- Kariyer gelişimi ve kariyer danışmanlığı uygulamalarında kullanılan envanterlerin ilkokul düzeyine uyarlamaları yapılarak, özellikle ilkokul çağındaki çocukların kariyer farkındalıklarını arttıracak uygulamaların deneysel çalışmalarının yapılmasının, çocuklarda kariyer gelişimi alanında literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksakal, N. Y. ve Ülgen, B. (2021). Yapay zekâ ve geleceğin meslekleri. *TRT Akademi*, 6(13), 834-853.
- Altun-Çoğalan, D. (2019). *Lise öğrencilerinin kariyer gelişiminde aile etkisi ve algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ordu.
- Aprinal, H.S., Yusuf, A. M., Iswari, M. ve Afdal, A. (2021). Career development in children (childhood): Literature review. *Bisma The Journal of Counseling*, 5(1), 36.
- Arthur, M. B., Hall, D. T. ve Lawrence, B. S. (Eds.). (1989). *Handbook of career theory*. New York: Cambridge University Press.
- Aydın, E., ve Öner, G. (2016). *İlkokul Ders Kitaplarında Yer Alan Mesleklerin İncelenmesi*. ERPA International Congresses on Education, Sarejevo.
- Aytaç, S. (1997). *Çalışma yaşamında kariyer yönetimi, planlaması, geliştirilmesi*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Bacanlı, F. (2012). Kariyer karar verme güçlükleri ve meslek seçimine ilişkin akılcı olmayan inançların ilişkisi. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(37).
- Bacanlı, F., Eşici, H., ve Özünlü, M. B. (2013). Kariyer karar verme güçlüklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 198-211.
- Bacanlı, F., Özer, A. ve Sürücü, M. (2007). Çocuklar için kariyer gelişim ölçeği'nin faktör yapısı ve güvenirliği. *IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, Çeşme, İzmir.
- Bacanlı, F. ve Sürücü, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimleri ile ebeveyn bağlanmaları arasındaki ilişkilerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 679-700.
- Bağçeli-Kahraman P. ve Başal, H. A. (2011). Anne eğitim düzeyine göre çocukların cinsiyet kalıp yargıları ile oyun ve oyuncak tercihleri. *E Journal of New World Sciences Academy*, 6(1), 1336-1357.
- Bakır, V. (2018). *Çocukların kariyer gelişiminde ebeveyn desteği ve sosyo demografik değişkenlerin rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baki, A., ve Gökçek T. (2012). Karma yöntem araştırmalarına genel bir bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 001-021).

- Balçın, M. D. ve Yavuz Topaloğlu M. (2018) Gelecekte seçmek istedikleri mesleklere ilişkin öğrenci görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1331-1359.
- Bandura, A., Barbaranelli, C., Caprara, G. V., ve Pastorelli, C. (2001). Self-efficacy beliefs as shapers of children's aspirations and career trajectories. *Child development*, 72(1), 187-206.
- Baran, G. (1995). *Ankara'da bulunan çocuk yuvalarında kalan 7-11 yaş grubu çocuklarda cinsiyet rolleri ve cinsiyet özellikleri kalıp yargılarının gelişimi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Barnes, A., Bassot, B. ve Chant A. (2011). *An introduction to career learning and development 11-19: Perspectives, practice and possibilities*. New York: Routledge
- Bartlett, R. (2020). Enhancing civil service capability: emergence of the professions model. *Asia Pacific Journal of Public Administration*, 42(4), 262-273.
- Başoğlu, N. (Nisan,2019). Reklam afişlerinde Peirce'ün görüntüsel gösterge, belirti ve simge kavramlarının kullanılması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(63), 434-440.
- Bayraktaroğlu, S. (2003). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Sakarya: Sakarya kitabevi.
- Beale, A. V. ve Williams, J. C. (2000). The anatomy of an elementary school career day. *Journal of Career Development*, 26(3), 205-213.
- Bekleyiş, F. (2007). *Öğrencilerin mesleki ilgi alanları ve ailenin meslek seçimine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Berlyne, D. E. (1978). Curiosity and learning. *Motivation and Emotion*, 2 (2), 97-175.
- Betz, N. E. (1994). Self - concept theory in career development and counseling. *The Career Development Quarterly*, 43(1), 32-42.
- Bostancı, H. (2014). *Kariyer farkındalığı geliştirme amaçlı grup rehberlik programının 7. Sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimi düzeylerine olan etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bostancı, H. (2015). Kariyer farkındalığı geliştirme amaçlı grup rehberliği programı. R. Özyürek (Ed.), *Çocuk Ergen ve Genç Yetişkinler İçin Kariyer Rehberliği Programları Dizisi*. Ankara: Nobel.
- Bozgeyikli, H. (2005). *Mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin meslek kararı vermede kendilerini yetkin görme düzeylerine etkisi*.

Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Bozgeyikli, H. (2008). Mesleki grup rehberliğinin ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin meslek kararı verme yetkinlik düzeylerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 36-58.
- Bozgeyikli, H., Bacanlı, F., ve Doğan, H. (2009). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar verme yetkinliklerinin yordayıcılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 125-136.
- Bucak, H. N. Kariyer Gelişiminde Erken Müdahale: *İlkokul Birinci Kademe Çocuklarının Kariyer Düşüncesinin Oluşmasında Holland Modeli'nin Kullanımı ve Kariyer İlgilerinin Gelişimine Etkisi*.www.academia.edu
- Buyurgan, S. ve Demirel, İ. N. (2013). Effects of television series on 11-12 year old children. *Turkish Journal of Teacher Education*, 2(1), 19-35.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Can, A. (2012). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Muğla.
- Can, A., ve Taylı, A. (2014). Ortaokul öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 321-346.
- Coşkun,Y. ve Önem,A.(2021). Okul öncesi dönem çocuklarının meslek algıları ve geleceğe dönük mesleki hayalleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 289-330.
- Creed, P.A., Patton, W. ve Bartrum, D. (2002). Multidimensional properties of the LOT-R: Effects of optimism and pessimism on career and well being related variables in adolescents. *Journal of Career Assessment*, 10(1), 42-61.
- Creed, P. A., Patton, W., ve Prideaux, L. A. (2007). Predicting change over time in career planning and career exploration for high school students. *Journal of adolescence*, 30(3), 377-392.
- Creed, P. A., ve Yin, W. O. (2006). Reliability and Validity of a Chinese Version of the Career Decision-Making Difficulties Questionnaire. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 6(1), 47-63.
- Creswell, J. W. (2014). Educational research: *Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research*. (4th ed.). New Jersey: Pearson

- Creswell, J. W. ve Plano Clark, V. L. (2018). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi* (Y. Dede & G. S. B. Demir, Çev. Eds.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çankırılı, A. (2011). *Çocuk Resimlerinin Dili* (s.143-144) İstanbul: Uğurböceği Yayınları.
- Çark, Ö. (2020). Dijital dönüşümün işgücü ve meslekler üzerindeki etkileri. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 4(Özel Sayı 1), 19-34.
- Çelik, F. N. (2018). *Ortaokul öğrencilerinde kariyer gelişiminin bazı değişkenlere göre incelenmesi: Ankara gölbaşı örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelikbaş, E., Gürel, F. ve Özcan, N. (2019). *İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı*. (Ed. Fatma Gürel). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Çetin, C., Dinç Elmalı, E. ve Arslan, M. L., (2018), *İnsan Kaynakları Yönetimi*. 7. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.
- Çetin Gündüz, H. ve Tarhan, S. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Meslek Seçimlerine Yönelik Tutumlarında Toplumsal Cinsiyetin Etkisi. *İlköğretim Online*, 16(3), 1287-1300.
- Demirtaş Zorbaz, S. ve Ulaş, Ö. (2016). *Çocuk ve kariyer: Türkiye'deki çalışmalara genel bir bakış*. VI. Uluslararası Canik Sempozyumu: Hedefe Doğru İnsan, Samsun.
- Deniz, S. (2001). Bireyin meslek seçimini etkileyen kaynaklar: yeni teknolojilerden internet. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 1-9.
- Doğan, H. (2011). Ağ Bağlantılı Sınıf Rehberliği Uygulamasının İlköğretim 8.sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişim Düzeylerine Etkisi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 1077-1098
- Dölek, N. (2008). *Kariyer Geliştirme Kuramları*. Ragıp Özyürek (Editör). Kariyer Yolculuğu. Ses Reklam İletişim Hizmetleri, Ankara.
- Erickson, E.H. (1963), *Childhood and Society*. New York, Norton, s. 27.
- Eryılmaz, A., Mutlu, T, (2017). Yaşam boyu gelişim yaklaşımı perspektifinden kariyer gelişimi ve ruh sağlığı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 9(2), 227-249.
- Ferrari, L., Ginevra, M.C., Santilli, S., Nota, L., Sgaramella, M.T. ve Soresi, S. (2015). Career Exploration and Occupational Knowledge in Italian Children. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 15, 113–130.

- Gati, I., ve Saka, N. (2001). High school students' career-related decision-making difficulties. *Journal of Counseling & Development*, 79(3), 331-340.
- Genç,H. ve Alkan Ersoy, Ö. (2016). Altı yaş çocuklarının gelecekte ne olmak istedikleri üzerine nitel bir çalışma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2221-2234.
- Gillies, R. M., McMahon, M. ve Carroll, J. (1998). Evaluating a career education intervention in the upper elementary school. *Journal of Career Development*, 24, 267-287.
- Ginzberg, E., Ginsburg, S.W., Axelrad, S. ve Herma, J. (1951). *Occupational choice: An approach to a general theory*. New York: Columbia University Press
- Gothard, B., Mignot, P., Offer, M. ve Ruff, M. (2001). *Careers Guidance in Context London: Sage Publication*.
- Gottfredson, L.S. (2002). *Gottfredson's theory of circumscription, compromise and selfcreation*. In D.Brown and Associates (Eds.), *Career choice and development* (4th ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Güven, E. (2014). Tahmin-gözlem-açıklama destekli proje tabanlı öğrenme yönteminin çevre sorunlarına yönelik tutum ve davranışlara etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 25-38.
- Hall, D.T. (1996). Long Live The Career, In D.T.Hall&Associates (Eds.) *The Career is Deal* Long Live The Career, JosseyBass, San Francisco.'den aktaran M. Ayala, Y.O. Pines, *Unconscious Determinants of Career Choice and Burnout:Theoretical Model and Counseling Strategy*, *Journal of Employment Counseling*, 38, 8.
- Hamamcı, Z. (1996). *Aile rehberliğinin meslek gelişim konusunda bilgi düzeylerinin ve çocuklarına yardımcı olmaya yönelik tutumlarına etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Hartung, P. J., Porfeli, E. J., ve Vondracek, F. W. (2008). Career adaptability in childhood. *The Career Development Quarterly*, 57, 63-74.
- Herr, E. L., Cramer, S.H., ve Niles, S.G. (2004). *Career guidance and counseling: Through the lifespan* (6th ed.). Boston: Pearson Education Inc.
- Hijazi, Y., Tatar, M., ve Gati, I. (2004). Career decision-making difficulties among Israeli and Palestinian Arab high-school seniors. *Professional School Counseling*, 64-72.
- Hill, N.E., Ramirez, C. ve Dumka, L.E. (2003). Early adolescents career aspirations: A qualitative study of perceived barriers and family support among lowincome, ethnically diverse adolescents. *Journal of Family Issues*, 24(7), 934-959.

- Howard, K. A. S. ve Walsh, M. E. (2011). Children's conceptions of career choice and attainment: Model development. *Journal of Career Development*, 38(3), 256-271.
- Işık, E. (2014). Relationship of Childhood Career Development to Life Satisfaction, and State Anxiety. *Elementary Education Online*, 13(2), 682-693.
- Işıklar, A., ve Bozgeyikli, H. (2010). İlköğretim öğrencilerinin kariyer gelişimlerinin demografik faktörler açısından incelenmesi. *The Journal of SAU Education Faculty*, 19, 10-29.
- Jordaan, J. P. (1963). Exploratory behavior: *The formation of self and occupational concepts*. In D. E. Super, R. I. Starishevsky, N. Matlin and J. P. Jordan (Eds.), *Career development: Self-concept theory* (pp. 42-78). New York: College Entrance Examination Board.
- Karamenderes, A. (2020). *Lise öğrencilerinde kariyer kararı verme güçlüğü ile kariyere ilişkin ebeveynlerden algılanan destek, yeterlik algısı, gelecek beklentisi arasındaki ilişkilerin yapısal eşitlik modeliyle incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Kesici, Ş. (2005). Ortaöğretim öğrencilerinin anne baba tutumlarının ve rehberlik ihtiyaçlarının mesleki karar verme zorluklarını yordaması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 329-339.
- Kılıç, Ö. U., ve Zorbaz, S. (2021). İlkokullarda sunulan kariyer psikolojik danışması hizmetlerine yönelik bir inceleme. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-16.
- Kırıçoğlu, O.T. (1998). Sanat eğitimi açısından çocuk resimlerinin anlamı. *Hacettepe Üniversitesi Sanat Yazıları Dergisi*, 7(49), 57-58.
- Knight JL (2015) Preparing elementary school counselors to promote career development recommendations for school counselor education programs. *Journal of Career Development*, 42, 75-85.
- Kosine, N. R. ve Lewis, M. V. (2008). Growth and Exploration: Career Development Theory and Programs of Study. *Career and Technical Education Research*, 33(3), 227-243.
- Kutal, G., ve Şahin, F.(2016). Gelişme Ve Kişilik Bilimsel Düşünce, İlgi Ve Başarıyı Nasıl Etkiler?. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 243-264.
- Kutlu A. ve Apaydın B. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Algılanan Anne Baba Tutumlarının Kariyer Gelişimleri ile İlişkisi. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 54-72.

- Kuzgun, Y. (2005). *Karar stratejileri ölçeği*. Y. Kuzgun ve F. Bacanlı (Ed.) Rehberlik ve psikolojik danışmada kullanılan ölçme araçları ve programları dizisi içinde. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Kuzgun, Y. (2009). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Magnuson, C. S. ve Starr, M. F. (2000). How early is too early to begin life career planning? The importance of the elementary school years. *Journal of Career Development*, 27(2), 89-101.
- McMahon, M. ve Watson, M. (2008). Systemic influences on career development: Assisting clients to tell their career stories. *The Career Development Quarterly*, 56, 280-288.
- Miller, M. J. (1989). Career counseling for the elementary school child: Grades K-5. *Journal of employment counseling*, 26(4), 169-177.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018a). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı. Ankara file:///C:/Users/Oem/Downloads/2018122171428547-HAYAT%20B%20LG%20S%20C%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%20M%20PROGRAMI.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018b). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. Ankara file:///C:/Users/Oem/Downloads/201812103847686-SOSYAL%20B%20LG%20C4%20LER%20C3%96%20C4%9ERET%20C4%20M%20PROGRAMI%20(1).pdf
- Mills, G. E. ve Gay, L. R. (2016). *Educational research: competencies for analysis and applications*. (11. Baskı) USA: Pearson Education.
- Mutlu, T. (2011). *Lise Öğrencilerinin Kariyer Kararı Verme Güçlükleri*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Nazlı, S. (2007). Career Development in Primary School Children. *Career Development International*, 12(5), 446-462.
- Niles, S. G. ve Harris-Bowlsbey, J. H. (2013). *21. yüzyılda kariyer gelişimi müdahaleleri*. F. K. Owen (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademi.
- Oesch, M. ve Bower, C. (2009). Curriculum Guide: Integrating Career Awareness into the ABE & ESOL Classroom. NCTN & SABES.
- Osborn, D. S. ve Baggerly, J. N. (2004). School counselors' perceptions of career counseling and career testing: Preferences, priorities, and predictors. *Journal of Career Development*, 31(1), 4559.

- Özaydın, S. (2021). *Çocuklarda kariyer gelişimini destekleme psiko-eğitim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Özen, Y.(2010). Televizyon'un İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin meslek seçimiyle ilgili algılarına etkisi. *Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (2), 61-80.
- Özgür, A. ve Çelik, E. (2018). Mesleklerle ilgili öykülerin ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin kariyer gelişimi düzeylerine etkisinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(41), 57-77.
- Özyürek, R. (2013). Kariyer psikolojik danışmanlığı kuramları: *Çocuk ve ergenler için kariyer rehberliği uygulamaları*. Ankara: Nobel Akademi.
- Patton, W. ve Creed, P. A. (2001). Developmental issues in career maturity and career decision status. *The Career Development Quarterly*, 49(4), 336-351.
- Patton, W. ve McMahon, M. (2006). *Career development and systems theory: A new relationship* (2nd ed). Belmont, CA, US: Thomson Brooks/Cole Publishing Co
- Pehlivan, S. ve Gökbulut, Ö. Ö. (2015). Yaratıcı drama yöntemi ile okul öncesi dönem çocuklarına mesleklerin tanıtılması. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(1), 39-50.
- Peirce, C., (1984). *Writings of Charles S. Pierce*. Cilt: 2.
- Perkins, H.W. and Demeis, D.K (1996). Gender and family effects on the "second-shift" domestic activity of college- educated young adults. *Gender & Society*, 10 (1), 78-93.
- Piaget, J. (1972). Intellectual evolution from adolescence to adulthood. *Human Development*, 15(1), 1-12.
- Plano Clark, V.L. ve Ivankova, N.V. (2018). *Karma Yöntemler Araştırması Alana Yönelik Klavuz*. 1. Basımdan Çeviri; Çeviri Editörü: Ömay Çokluk Bökeoğlu. Ankara: Nobel Akademik Yayınları.
- Powell, D. ve Luzzo, D. A. (1998). Evaluating factors associated with the career maturity of high school students. *The Career Development Quarterly*, 47, 145-158.
- Rıfat, M. (1996). *Göstergebilimcinin Kitabı*. İstanbul: Düzlem
- Rıfat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si* (s.11). İstanbul: Say Yayınları
- Rıfat, M. (2013). *Açıklamalı göstergebilim sözlüğü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

- Rich, N. S. (1979). Occupational knowledge: To what extent is rural youth handicapped? *Vocational Guidance Quarterly*, 27, 320-325.
- Rivera, L. M., ve Schaefer, M. B. (2008). The Career Institute: A Collaborative Career Development Program for Traditionally Underserved Secondary (6—12) School Students. *Journal of Career Development*, 35(4),404-426.
- Roe, A. (1956). *The psychology of occupationas*. New York: Wiley
- Sapmaz, H. İ. (2010). *İlköğretim II. kademe öğrencilerinin kariyer gelişim düzeyleri ile ilgi ve yetenekleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (kesitsel bir çalışma)*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Schultheiss, D.P.E. (2008). Current status and future agenda for the theory, research, and practice of childhood career development. *Career Development Quarterly*, 57(1), 7-24.
- Schultheiss, D. E. P., Kress, M. H., and Manzi, A. J. (2001). Relational influences in career development: A qualitative inquiry. *The Counseling Psychologist*, 29(2).216-239.
- Schultheiss, D. E. P., Palma, T. V. ve Manzi, A. J. (2005). Career development in middle childhood: A qualitative inquiry. *The Career Development Quarterly*, 53(3), 246-262.
- Schultheiss, D.E.P., and Stead, B.G. (2004). Childhood career development scale: Scale construction and psychometric properties. *Journal of Career Assessment*, 12, 113–134.
- Schultheiss, D. E. P. ve Stead, B.G. (2010). Validity of childhood career development scale scores in South Africa. *Int J Edu Vocat Guidance*, 10, 73-88.
- Seçer, İ. (2013). SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi: *Analiz ve Raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Selanik Ay, T., ve Emeksever, A. (2016). İlkokul öğrencilerinin hikâyelerinedayalı olarak mesleklere ilişkin algılarının incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 9(44).
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Seymen,O.A.(2004)."Geleneksel Kariyerden, Sınırsız ve Dinamik/Değişken Kariyere Geçiş: Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Yazınsal Bir İnceleme," *Uludağ Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 1, 79-114.
- Sharf, S. R. (2002). *Applying career development theory to counseling*. Thompson Learning Inc, London.

- Super, D. E. (1980). A life-span, life-space approach to career development. *Journal of vocational behavior*, 16(3), 282-298.
- Super D.E. (1990) *A life span, life-space approach to career development*. In Career Choice and Development, 2nd ed. (Eds D Brown, L Brooks):197–261. San Francisco, Jossey–Bass.
- Şahin, N., Korkmaz, N., Akgül, K., Genç, N. ve Taşcı, S. (2019). *Hayat Bilgisi Çalışma Kitabı*. (Ed. Selahattin Kaymakcı). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- Şekerli,B. (2016). *Ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ile kariyer gelişimleri ve benlik saygıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*.Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Tekin Karagöz, C. ve Mamur, N. (2015). Risk altındaki kız çocukların gelecek ve meslek algılarınınçizdikleri resimlere yansıma biçimleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal ofQualitative Research in Education*, 3(1), 26-53.
- Tracey, T.J. (2002). Development of interests and competency beliefs: A 1-year longitudinal study of fifth- to eighth-grade students using the ICAR and structural equation modeling. *Journal of Counseling Psychology*, 49, 148-163.
- Trice, A.D. ve Tillapaugh, P. (1991). Children's estimates of their parents' job satisfaction. *Psychological Reports*, 69, 63-66.
- Turner, S. L., Steward, J. C., and Lapan, R. T. (2004). Family factors associated with sixthgrade adolescents' math and science career interests. *The Career Development Quarterly*, 53, 41-52.
- Tüysüz, S. (2019). *İlkokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. Ankara.
- URL-1,2022. <https://sozluk.gov.tr/>
- Ültanır, E. (2014). Çocukluk Döneminde Kariyer Eğitiminin Önemi ve Kariyer Gelişimi Kuramları.*Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,1(1),67-83.
- Vardar, B. (1998). *Dilbilimin Temel Konuları ve İlkeleri*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Watts, A.G., Super, D.E., ve Kidd, J.M. (1981). *Career Development in Britain*. Cambridge, UK: Hobson Press.
- Whiston, S.C., ve Brecheisen B.K. (2002). Practice and research in career counseling and develoment-2001. *The Career Development Quarterly*. 51(2), 98, 154.

- Whiston, S. C., ve Sexton, T. L. (1998). A review of school counseling outcome research: Implications for practice. *Journal of Counseling Development*, 76, 412-426.
- Whiston, S.C., Sexton, T.L., & Lasoff, D.L. (1998). Career-intervention outcome: A replication and extension of Oliver and Spokane (1988). *Journal of Counseling Psychology*, 45(2), 150-165.
- Wise, R., Charner, I. and Randour, M. L. (1976). A conceptual framework for career awareness in career decision-making. *The Counseling Psychologist*, 6(3), 47-53.
- Wood, C. and Kaszubowski, Y. (2008). The career development needs of rural elementary school students. *The Elementary School Journal*, 108(5), 431-444.
- Yavuz Topaloğlu, M., Balçın, M. D. ve Balkan Kıyıcı, F. (2016, Mayıs). *Fen bilimleri öğretim programında yer alan fen ve kariyer bilinci konusuna yönelik öğretmen düşünceleri*. VII. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale. Türkiye.
- Yavuzer, H. (2000).Okul Çağı Çocuğu.İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yayla, A. ve Bacanlı, F. (2011). *İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri İle Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Yaylacı, G. Ö. (2007). İlköğretim düzeyinde kariyer eğitimi ve danışmanlığı. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 40, 119-140.
- Yazıcıoğlu, A. (2008). *İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin mesleki karar düzeylerinin incelenmesi: uzunlamasına bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Yeşilyaprak, B. (1997). *Mesleki Gelişim Süreci Açısından Temel Eğitim Dönemi*. III. Ulusal PDR Kongresi Bildiriler Kitabı içinde (97-104). Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (Ed) (2012). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H.(2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK). (2019). *Geleceğin Meslekleri Çalışmaları*. <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/gelecegin-meslekleri-calismalari/index.html#page/4>
- Yüksel Şahin, F. (2016). Okul psikolojik danışmanlarının okullarında verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini değerlendirmeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(1), 281-298.

Zunker, V. G. (2000). *Career Counseling- Applied Concepts of Life Planning* (5.Baskı). Brooks/ Cole Publishing Company, California.

Zunker, V. G. (2006). *Career Counseling: A Holistic Approach*. New York, NY: Brooks / Cole.

EKLER

Ek -1. Araştırma İzin Belgeleri

	T.C. RİZE VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Sayı : 57774812-42-E.12389713 Konu : Tez Çalışması İzni (Dilek SUYABATMAZ)	28.06.2019
VALİLİK MAKAMINA	
İlgi :Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rektörlüğü Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 17.06.2019 tarihli ve 975 sayılı yazısı.	
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Eğitim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Dilek SUYABATMAZ'ın "8-10 Yaş Çocuklarının Mesleklere Yönelik Algılarının Çizdikleri Resimlere Yansıması" adlı tez çalışması kapsamında ekte sunulan ölçme aracı Rize Merkez ilçede bulunan İstiklal İlkokulunda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulama isteği ilgi yazı ile bildirilmektedir. Söz konusu ölçme aracının Rize ili Merkez İstiklal İlkokulu 3. ve 4. sınıf öğrencilerine uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir. Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.	
Müdür a. Şube Müdürü	
OLUR 28.06.2019	
Vali a. Millî Eğitim Müdürü	
Güvenli Elektronik İmza: ASLI İLE AYNI DİR Bilgisayar İşletmeni	
Adres: Rize Valiliği Hizmet Binası Kat:3	Bilgi için: Strateji Geliştirme Şubesi Ar-Ge Birimi
Elektronik Adı: www.rize.meb.gov.tr e-posta: arge@rize.meb.gov.tr	
Bu elektronik güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır. https://evetkorgu.meb.gov.tr adresinden fcf5-e1d9-34a0-83a5-fb3f kodu ile teyit edilebilir.	

Ek -1(Devam). Araştırma İzin Belgeleri

	T.C. RİZE VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Sayı : 57774812-42-E.12415905	28.06.2019
Konu : Tez Çalışması İzni (Dilek SUYABATMAZ)	
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)	
İlgi : 28.06.2019 tarihli ve 975 sayılı yazı.	
İlgi yazımız doğrultusunda, Üniversiteniz Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Programı Öğrencisi Dilek SUYABATMAZ'ın araştırma izni talebi ile ilgili alınan Valilik Oluru ekte gönderilmiştir.	
Bilgilerinize arz ederim	
ÖSYMUR TAYYİP Müdür a. Şube Müdürü	
Ek: Valilik Oluru (1 sayfa)	
Güvenli Elektronik İmza: ASLI İLE AYKIRIDIR 28.06.2019 Bilgisayar İşletmeni	
Adres: Rize Valiliği Hizmet Binası Kat:1 Elektronik Ad: www.riz.val.gov.tr e-posta: irtis@riz.val.gov.tr Bilgi için: Strateji Geliştirme Şubesi Ar-Ge Birimi Bu evrak güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır. https://evrakorga.meb.gov.tr/adresinden bbf0-c414-374f-b26b-d1ef kodu ile teyit edilebilir.	

Ek -2. Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği

KARİYER GELİŞİM ÖLÇEĞİ

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda iki bölümden oluşan bir ölçek yer almaktadır. Ölçeğin birinci bölümünde sizi tanıma amaçlı olarak hazırlanan kişisel bilgi formu; ikinci bölümünde ise, 52 soru bulunmaktadır. Her soruyu dikkatle okuduktan sonra sayfanın sağ tarafındaki üç ifadeden size en uygun olanın üzerine çarpma (X) işareti koyunuz. Lütfen soruları cevapsız bırakmayınız. Katıldığınız için teşekkür ederim.

Dilek SUYABATMAZ

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı

BİRİNCİ BÖLÜM: KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz:
() Kız () Erkek
2. Sınıfınız:
() 3. Sınıf () 4. Sınıf
3. Yaşınız
() 8-9 Yaş () 9-10 Yaş () Diğer
4. Ailenizin eğitim durumu nedir?

	Anne	Baba
Okur-yazar değil	()	()
Okur-yazar	()	()
İlkokul	()	()
Ortaokul	()	()
Lise	()	()
Üniversite	()	()
Lisansüstü	()	()
5. Annenizin mesleği nedir?
.....
6. Babanızın mesleği nedir?
.....

Ek -2(Devam). Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği

İKİNCİ BÖLÜM: KARIYER GELİŞİM ÖLÇEĞİ

1	Değişik meslekleri merak ediyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
2	Okulda neler öğreneceğimi merak ediyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
3	Okulda öğrendiğim bilgiler bende merak uyandırır.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
4	Ailem meraklı biri olduğumu söyler.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
5	Arkadaşlarım meraklı biri olduğumu söyler.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
6	İçinde yaşadığım dünyayı kütüphanelere giderek araştırmaktan hoşlanırım.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
7	Yeni bilgiler öğrenmek için kitap okuyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
8	Okulda öğrendiklerimden daha fazlasını öğrenmeye çalışıyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
9	Meslekler hakkında daha fazla bilgi toplamak istiyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
10	Meslekler hakkında bilgi toplamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
11	Bir kişinin bir meslek seçebilmesi için farklı meslekler hakkında bilgiye ihtiyacı vardır.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
12	En çok hoşlandığım mesleği seçebilmek için daha fazla bilgiye ihtiyaç duyuyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
13	Yaşadığım çevredeki meslek çeşitleri hakkında daha fazla bilgi edinmek istiyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
14	Hangi oyunları oynamaktan hoşlandığımı biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
15	Hangi derslerden hoşlandığımı biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
16	Ne çeşit kitapları okumaktan hoşlandığımı biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
17	Hangi sporları yapmaktan hoşlandığımı biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
18	Okuldaki faaliyetlerimi ne kadar başarabileceğime ben karar veririm.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
19	Ne yapmak istediğime ben karar veririm.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
20	Sınavlara ne kadar çalışacağıma ben karar veririm.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
21	Arkadaşlarıma nasıl davranacağıma ben karar veririm.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
22	İnsanlara ne söyleyeceğime ben karar veririm.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
23	Derslerime ne kadar çok çalışacağıma ben karar veririm.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
24	Yapacağım işe ne kadar çaba harcayacağıma ben karar veririm.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
25	Hayranlık duyduğum kişinin yaptığı mesleği seçmek istiyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
26	Benim için kimlerin önemli olduklarını biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil

Ek -2(Devam). Çocuklar için Kariyer Gelişim Ölçeği

27	Kimlere benzemek istediğimi biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
28	En çok hoşlandığım meslekte kimlerin çalıştığını biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
29	Çok ilginç mesleklerde çalışan kişileri tanıyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
30	Çevremde örnek aldığım insanlar var.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
31	Okulu bitirdikten sonra, girebileceğim meslekleri şimdiden düşünüyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
32	Şimdiden bazı işleri yapmanın gelecekteki işleri daha iyi yapabileceğime yardımcı olacağını düşünüyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
33	Büyüdüğümde, hangi işi (mesleği) yapacağımı düşünüyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
34	Büyüdüğümde nerede çalışacağımı düşünüyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
35	Nasıl bir arkadaş olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
36	Hangi özelliklere sahip bir kişi olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
37	Davranışlarımın kime benzediğini biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
38	Çalışkanlık derecemi biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
39	Nasıl bir öğrenci olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
40	Nasıl bir insan olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
41	Hangi derslerde iyi olduğumu biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
42	Geleceğimi planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
43	Bir işi yapmadan önce planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
44	Bana verilen bir işi yaparken plan yapmaya önem veriyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
45	Başkasına işlerimi nasıl yaptıracağımı önceden planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
46	Bir işe başlamadan önce ne yapacağımı planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
47	Okul faaliyetlerimi (dersler, eğitsel kol ve sosyal etkinlikler gibi) yaparken plan yapmaya önem veriyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
48	Plan yapmanın önemli olduğunu biliyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
49	Yapacağım işleri planlamaya önem veriyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
50	Bir işi yaparken bir planımın olmasına önem veriyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
51	Gelecekteki mesleğim (işim) için şimdiden plan yapıyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil
52	Büyüdüğümde hangi mesleği yapacağımı şimdiden planlamanın önemli olduğunu düşünüyorum.	Bana uygun	Kararsızım	Bana uygun değil

Ek -3. Resim (Uygulama) Çalışması Yönergesi

Sevgili Öğrenciler;

Bir zaman makinesinin içinde olduğunuzu hayal edin. Zaman makinesi sizi alıp yirmi yıl sonraya götürüyor. Büyümüş, meslek sahibi olmuş, iş yerinizde çalışıyorsunuz. Seçtiğiniz mesleği anlatan bir resim çizin.

Lütfen resim kâğıdınızın arka yüzüne resminizde ne anlatmak istediğinizi ayrıntılı bir şekilde açıklamayı unutmayınız.

Ek -4. Öğrenci Çalışmaları

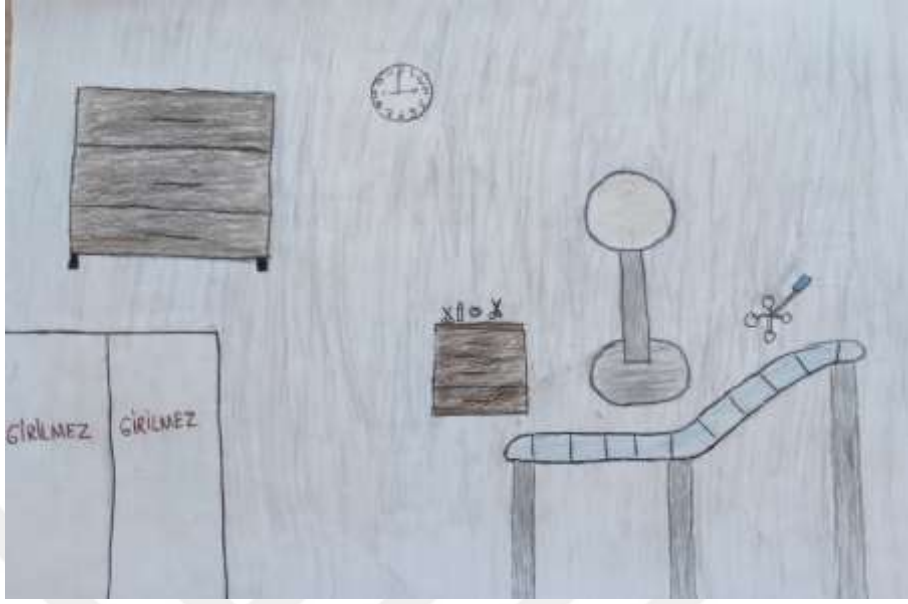

Bilim ve Mühendislik İkonu/Astronot (E2 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Güvenlik İkonu/İtfaiyeci (E3 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Sağlık İkonu/Anestezist (E4 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Bilim ve Mühendislik İkonu/Makine Müh. (E5 Kodlu Öğrencinin Çizimi-10 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Güvenlik İkonu/İtfaiyeci (E6 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Spor İkonu/Basketbolcu (E11 Kodlu Öğrencinin Çizimi-8 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Sanat İkonu/Şarkıcı (E41 Kodlu Öğrencinin Çizimi-10 Yaş)

Güvenlik İkonu/Polis (E45 Kodlu Öğrencinin Çizimi-8 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Güvenlik İkonu/Polis (E51 Kodlu Öğrencinin Çizimi-8 Yaş)

Eğitim İkonu/Öğretmen (E 57 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Güvenlik İkonu/Asker (E66 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Bilim ve Mühendislik İkonu/Astronot (E72 Kodlu Öğrencinin Çizimi-10 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Güvenlik İkonu/Polis (E99 Kodlu Öğrencinin Çizimi-8 Yaş)

Serbest Meslek İkonu/Çiftçi (E101 Kodlu Öğrencinin Çizimi)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Hava İkonu/Pilot (K3 Kodlu Öğrencinin Çizimi-10 Yaş)

Bilim ve Mühendislik İkonu/Mimar (K4 Kodlu Öğrencinin Çizimi-10 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Sağlık İkonu/Doktor (K5 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Sağlık İkonu/Veteriner (K6 Kodlu Öğrencinin Çizimi-10 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Tercüman (K7 Kodlu Öğrencinin Çizimi- 9 Yaş)

Sanat İkonu/Şarkıcı (K10 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Spor İkonu/Koşucu (K11 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Spor İkonu/Yüzücü (K12 Kodlu Öğrencinin Çizimi-8 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Güvenlik İkonu/İtfaiyeci (K36 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Sanat İkonu/Moda Tasarımcısı (K39 Kodlu Öğrencinin Çizimi-8 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Hukuk İkonu/Savcı (K42 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Güvenlik İkonu/Asker (K44 Kodlu Öğrencinin Çizimi- 9 Yaş)

Ek -4(Devam). Öğrenci Çalışmaları

Eğitim İkonu/Öğretmen (K54 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

Sağlık İkonu/Doktor (K104 Kodlu Öğrencinin Çizimi-9 Yaş)

ETİK KURUL KARARI

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 30/09/2022
Toplantı K. Sayısı : 2022/176

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Dilek SUYABATMAZ “8-10 Yaş Çocukların Kariyer Gelişmelerinin İncelenmesi” isimli projesi kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurulumuzca değerlendirilmiş olup;

- ☒ Etik açıdan uygun bulunmuştur.
- ☐ Etik açıdan uygun bulunmamıştır.
- ☐ Etik açıdan önerilen değişikliklerin yapılmasıyla uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Nebi GÖMÜŞ
Başkan